SOLIS E PVTEO EMERGENTIS:

SIVE

DISSERTATIONIS CHYmiatechnicæ

LIBRI TRES.

Jn quibus totius operationis Chymicæ

I. *Methodus Practica.*

II. *Materia lapidis Philoſophici & nodus ſoluendi eius, operandiq;.*

III. *Clauis operum Paracelſi, qua abſtruſa explicantur, deficientia ſupplentur.*

Cum præfatione Chymiæ veritatem aſſerente.

Authore

IOHANNE RHENANO, MEDICO.

Editio noua, priori correctior.

127

BIBLIOTECA NAZIONALE 1872 FIRENZE

G 12.3

FRANCOFVRTI

Apud CONRADVM EIFRIDVM.

M. DC. XXIII.

Digitized by Google

ILLVSTRISSIMO
ET POTENTISSIMO PRINCIPI AC DOMINO, DN. MAVRITIO, HASSIÆ LANDgrauio, Comiti in Catzenelnbogen, Dietz, Zigenhain & Nidda, &c.

Domino ac Principi ſuo Clementiſſimo.

CAuſarum genera duo ſunt, Illuſtriſſime ac Potentiſſime Princeps ac Domine Domine Clementiſſime, quæ homines ad bonarum artium ſtudia amplectenda impellunt, ad eaq; ardenter inueſtiganda quaſi inflammant, quorum primum eſt innatus ille nobis omnibus amor, quo ad cognitionis & ſcientiæ cupiditatem ducimur atq; trahimur, omnesq; ſcire deſideramus, & eſt animæ veluti pabulum: alterum eſt artium dignitas & amplitudo ipſa. Hæc me duo ſecretioribus naturæ placitis, Chymiatricæque cognitioni amore feruentiſſimo ita deuinxerunt, vt nulli labori, nulli ſudori, nullis

vigiliis, nullis peregrinationibus, nullis denique ſumptibus (quantum mea atq; parentum ex litas tulit) pepercerim, quos non omnes in hac ſacratiſſima arte poſuerim, inſumpſerim. Jdq; non ſine grauiſſima ratione. Quoties enim mecum reputo (reputó autem ſæpiſſime) myſteria ſecretiſſima & arcana præſtantiſſima, nec non vtiliſſima, quæ nobis Chymia ad hanc vitam: tam in valetudine proſpera conſeruandam, quam in diuitiis licitis (ex quibus tamen vita nulli ſuppetit) tranſigendam, ſedula & indefeſſa inquiſitione aperit; non poſſum non ſentire, quin omnes omnino homines, nolentes volentes, ſi rem recta ratione trutinarint, modo vel primis labiis (vt aiunt) Chymiæ ſuauitatem guſtarint, nullam artem hominum generi, poſt lapſum primorum parentum à Creatore aliam, quæ magis ad rerum naturalium cõgnitionem indagatores perducat, conceſſam eſſe, non modo fateri, ſed etiam profiteri cõpellantur.

Eſt enim Chymia vnica vera Naturæ illa indagatrix, & explicatrix, nihil in illa occultum relinquens, quod non eliciat. Illa res naturales vertit & conuertit, puriſſimamq; ac ſaluberrimam ex illis ſubſtantiam eruit. Deniq; ſi quid in abdito Naturæ latet, quo magnificentia, potentia & diuinitas Creatoris omnibus admirabilis & conſpicua fiat, Chymiæ κατ' ἐξοχὴν debetur. Sed quid de eius authoritate

ritate & dignitate, quæ certe ſummum gradum: iam hodie aſſecuta eſt, dicam? Quanta illa ſit, omnes nationes, omnes populi, omnes deniq; linguæ teſtantur. Huius ſiquidem dignitate moti, quot Jmperatores, quot Reges, quot Principes & alij ſummo genere editi, illam, quāto ſtudio quæſiuerunt? Huius authoritate commoti, quot homines doctiſſimi, omniq; eruditionis modo politiſſimi illi incubuerunt? Quot deniq; philoſophi acutiſſime huius amplitudine permoti, omne ſuum ſtudium in illa poſuerunt, collocarūt? Certe ſi numerum eorum complicare omnium vellem, nihil præter inanem operam reportare viderer. Nam qui principem Chymiæ finem, Lapidem nimirum Benedictum, qui eſt Medicina vniuerſalis, ſanans corpora humana & metallica, ſeſe aſſecutos eſſe fatentur, ipſiuſq; præparationem ſermone myſtico ſcriptis reliquerūt, vel omnem numerum excedere videntur. Præ omnibus namque prodit Hermes, ob trinam virtutem, Triſmegiſtus (fuit enim Rex, Sacerdos, & Propheta) pater Philoſophorum dictus: Jncedit Geber, ob ſummam eruditionem & experientiam Magiſter Magiſtrorum nominatus: aperiunt ſeſe Morienus Romanus, Bernardus Comes Teruiſinos, Rogerius Bacho, Raymundus Lullius, Arnoldus de Villa Noua, & alij innumeri, quorum ſingulorum

 rum

rum nomina in mediũ producere longum foret. Jllud ſufficiat, quod multi multarum nationum philoſophi Latini, Græci, Arabes, Chaldæi, Iudæi, Aſſyrij, Ægypti, Hiſpani, Galli, Angli & Germani (inter quos Paracelſus & Baſilius Valentinus vnice eminent) de ſaluberrima hac arte ſcripta ſua, quibus abunde illam prædicant, in manibus noſtris relicta eſſe voluerunt. Quis itaq; illam non amore amplexabitur, ſummo ſtudio proſequetur, & laudibus extollet? Ego ſane (vt verum fatear) nullam rationem video, nullis exemplis adduci poſſum, quæ me ab illa deterrere queant. Quin imo mouet me & maiorum meorum in illam propenſio. Nam cum auus meus M. Johannes Rhenanus SS. Theologia imbutus ab I. V. C. auo Philippo Heroe potentiſſimo in Salinis Haſſiacis ad verbum Dei prædicandum conſtitutus eſſet, noluit poſt ſedulum ſuum officium, reliquum temporis inutiliter terere, ſed illud in Chymia inveſtiganda conſumpſit, vt etiam illius ductu ſe ad inquirenda mineralia conuerterit, quod & optime ipſi ceſſit ac ſucceſſit. Quantum enim tum Principi ſuo, tum patriæ hoc ſtudio profuerit, adhuc oculis expoſitum eſt, dum carbones minerales foſsiles in monte Meiſnero, & quo pacto illi pro lignis ad excoquenda ſalia adhiberi poſſent, adinuenerit. Jam Jlluſtriſsimæ V. C. parens piæ memo-

memoriæ Guilielmus, Princeps omni ſapientia coruſcans, hoc ſtudium illius neq; irritum, neq; irrecompenſatum eſſe voluit: ſed potius innumeris in eum collatis beneficiis liberaliter rependit, & ad vitæ finem vſq; ſuo fauore Clementiſsime proſecutus eſt. Quid, quod J. V. C. benignitatem ſuam vt optimi Parentis filius optimus patrem meum Martinum Rhenanum Medicinæ D. qui etiam Chymiatriam multis annis factitauit, animo beneuolo medicum ſuum eſſe voluit? Imo etiam poſt illius obitum præter meum meritum, gratiam ſuam munificentiſſimam in me conuertit, matriſq; meæ non eſt oblita. Sane, etiamſi plurimi clementiſſimam & omnino paternam Domus Haſſiacæ affectionem & ſummam in ſe beneficentiam experti ſint, hoc vnum tamen aſſeuerare auſim, inter illos benignitatem & fauorem illius non minima ex parte Rhenanos ſenſiſſe. Sed ad propoſitum redeo. Maiorum meorum exemplo, quaſi iure hæreditario inſiſtẽs Chymiatriam omni ſtudio mihi excolendam propoſui, quo nomine haſce poſitiones Chymiotechnicas in inclyta Academia veſtra Marpurg. vbi J. V. C. Chymiatricum ſtudium immortali ſua cum gloria, & infinita Reip. medicæ commodo benigniſſime aperuit, ſub clariſſimo vtriuſq; Medicinæ Doctore & Chymiatrias Profeſſ. Philoſ. & Chymico Experien-

Digitized by Google

perientiſs. Dn. J. Hartmanno, ſub cuius directione tanquam Præſidis & Præceptoris honorandi vmbone olim examinatas, iam vero auctas, locupletas deintegro J. V. C. nomini in grati ſaltem ſignum humiliter offero, quas & benigna & ſerena fronte accipiat ſupplex peto atq; humiliter contendo.

Tametſi enim agnoſco indigna eſſe, quæ à C. V. J. inſpiciantur, nedũ gratæ habeátur, tamen quia & mola ſalſa Diis rite litant, qui thura non habent, non tam dantis leuidenſe textum, quam deuouentis ſe J. V. C. ſeruuli ſui officium, eam haud aſpernaturam eſſe confido. Jn quo voto deſinens, Deo Ter. Optimo Maximo J. V. C. cum eiuſdem inclyto conſortio & tota illuſtriſſima Domo Haſsiaca vnice, & me meamq; matrem & fratrem eiuſdem gratioſæ clementiæ devote commendo. Perſcriptum Caſlellis, Calend. Auguſti, Anno gratiæ M.DC.XV.

I. V. C.

Subiectiſſimus

IOHANNES RHENANVS, MED.

AD LECTOREM

PRÆFATIO,

In qua non modo Auctoris iudicium, de Medicamentis Chymice præparatis, declaratur, ſed etiam calumniantium cenſuræ reſpondetur:

ET CHYMIÆ Veritas ſolidè aſſeritur.

QVanto plura lego, quanto inquiro plura περὶ χυμείας, tanto plura inuenio, quæ in prima mea ſententia me non modo confirmant, ſed etiam vberiore erga eiuſmodi artem amore capiunt. Quis enim tam diuinam artem non amabit, illi non fauebit, operam dabit, qui eius vtilitatem & veritatem nouit? Non cenſeo quippe in hac calamitatum valle præter S S. Theologiam hominum generi præſtantiorem artem à Deo T. O. M. eſſe conceſſam. Siquidem hominem ornat diuitiis, à pauperie leuat, morbos pellit quoſcunque, naturæ myſteria, quaſi in ſpeculo monſtrat, ac tandem ad veri creatoris notitiam (de notitia loquor phyſica) adducit. Hoc myſterio adductus Hermes ille Termagnus, Deum vnum agnouit, & iudicium Domini præuidit, vbi in tractatu aliquo dicit, niſi vltimum Domini iudicium metuiſſem, nunquam de hac arte ſcripſiſſem, imo cum iuramento in principio Smaragdinæ ſuæ tabulæ hanc artem eſſe veram & certiſſimam aſſeuerat. Quid autem illam cenſeam, breuibus verbis hac eius definitione propoſita exponam.

Quid vero eſt Chymia? Eſt ars phyſica ſeparandi purum ab impuro, atq; inde faciens medicinam corporibus humanis ægris perſanandis, & metallicis ad perfectionem metallicam ſummam perducendis aptam.

Digitized by Google

Conſtat hæc definitio ſuo genere, forma ſpecifica, & fine proprio. Genus Chymiæ eſt ars phyſica. Ars eſt, quia eſt habitus cum ratione effectiuus, idque in rebus naturalibus; quod ideo adiicitur, vt ab iniuriis calumniantium cœlum terræ miſcentium vindicetur, qui dicunt eſſe illuſionem diaboli, deinde vt ſophiſtis & errantibus opponatur, qui in rebus non naturalibus, vtpote à natura huius medicinæ prorſus alienis, ſeſe macerant, & ex aſino, aut ſtipite hominem conſtruere putant. Forma autem eius eſt, ſeparatio puri ab impuro, quæ huic arti propria eſt, nec ad alias ſeſe tranſfundit. Purum vera appello, illam eſſentiam, vim & ἐνέργειαν *herbarum, ſtirpium, florum, fructuum, animalium, & metallorum, hoc eſt, ſal, vel corpus, mercurius, ſiue ſpiritus, & ſulphur ſeu oleum, quæ tria coniuncta eſſentia quinta nuncupantur. Fit autem hæc ſeparatio variis modis, vtpote calcinatione, quando nimirum res comburuntur, extractione, diſſolutione, circulatione, cohobatione, putrefactione, deſtillatione ſublimatione, & id genus aliis. Non memini me legere aliquam ſcientiam, aut artem, quæ cum hac noſtra commune quid habeat. Nam de Mechanicis & fabrilibus artibus nihil loquor, quæ non ſeparant ab impuro purum, ſed tantum expoliunt & exornant minus politum.*

Quod, vt clarius fiat, additur MEDICINAM *inde eſſe faciendam, quo diſcrimine ab aliis ſeparatoriis artibus omnibus ſeparatur. Sed dicet aliquis.* τῇ φαρμακοπωλικῇ τέχνῃ *incumbere id muneris, vt medicamenta paret, quid igitur Chymia opus eſt? Reſpondeo,* τὴν φαρμακοπωλικὴν *non multum diſtare à Chymia, imo Chymiam eſſe veram* φαρμακοπωλικήν*; quia potentiora medicamenta parat: ſed in illo differunt, quod veteres Medici vtpote Hippocrates, Galenus & alii* φαρμακευτικὴν *appellarunt, quando ex herbis, floribus & id genus aliis rebus ſimplicibus, aut mixtis medicamenta coxerunt, vtpote ſyrupos, conſeruas, pillulas, &c. impuro à puro non ſeparato, ſed hæc impurum diſcernit à puro, atq; ita à* φαρμακοπωλικῇ *ſeparatur. Nam Chymia nihil aliud eſt, quam ſimplicium præparatio, quæ deinde nihil minus componi* φαρμακοπωλικῆς *beneficio poſſunt, vt ita Chymia natura prior,* φαρμακοπωλικὴ *vero poſterior non immerito dici poſſit.*

Iam

Digitized by Google

Iam ad finem definitionis, vbi omnis difficultas rei latet, perueniamus, qui eſt medicina corporibus humanis & metallicis ſanandis apta.

Magna inter Hermeticos & Galenicos, medicos diſceptatio eſt, de medicamentorum præſtantia: Galenici ſuorum medicamentorum antiquitatem & autoritatem proponunt. Hermetici non modo antiquitatem, ſed etiam præſtantiam inferunt. Antiquitatem quod attinet, deducunt illam ab Hermetis Triſmegiſti autoritate, qui in tabula ſua ſmaragdina vincere illam omnem rem mundi atteſtatur, & in libello alio, quem de philoſophico lapide conſcripſit, ait, illam medicinam omnes curare morbos. Ad præſtantiam vero quod attinet (vt breuis ſim) quis non videt modo non totus cæcutiat, illa curare eiuſmodi morbos, quos Galenici incurabiles eſſe dicunt: Habemus teſtimonia plura philoſophorum. Arnoldus Villanouanus, ſua medicina Regem Neapolitanum à lepra liberauit. Pleni ſunt libri philoſophantium de ſua medicinæ viribus. Scribit idem Arnoldus in Roſarii ſui magni parte 2. Omnes morbos hæc medicina tollit, lepram, podagram, paralyſin, contracturam, febres, &c. & ſi morbus fuerit vnius anni, vno die illum curat ſi chronicus ſaltem vno menſe. Legatur eximii illius Raymundi Lullii tractatus, de medicamentorum compoſitione. Deus bone, quantas vires ſuæ medicinæ attribuit! Legatur Geber ille Arabs Hiſpaniæ rex legantur & alii. Sed quid horum teſtimonia in medium produco, nunquid illud Germaniæ lumen Magnus ille Theophraſtus Paracelſus huic aſſertioni meæ fidem fecit? Nunquid Epitaphii illius inſcriptio hoc ipſo die illud demonſtrat, qua dicit, illum dira & incurabilia vulnera, hydropen, lepram, podagram, paralyſin, &c. ſuſtuliſſe? Vere. Quid igitur de præſtantia ambigimus, de autoritate concertamus? Addo quod in omnibus Hippocratis ſententiæ reſpondeant.

Nam quando purum illud in quo ipſa virtus & facultas rei latet, impuro à tergo relicto, adhibetur ægris, nunquid citius, iucundius & tutius curare poteſt, quam ſi impuræ illæ fæces, quæ vim medicamenti impediũt? imo ægro nauſeã mouent, ſi ſimul ꝓpinantur: certe. At dicunt, chymica remedia

Digitized by Google

periculoſa ſunt, quare ab illis cauere debemus. Nullo pacto ſunt periculoſa, Galenicorum autem periculo non vacant: vtpote quando in nonnullis medicamentis opium exhibent, Euphorbium propinant, aurum & gemmas præſcribunt, &c. Num opium ratione ſuæ frigidæ & ſiccæ qualitatis venenum eſtimo. Videmus enim quibus ſymptomatibus illos turbat, qui opium ſumpſerunt. Euphorbium autem quid præſtat? calorem naturalem incendit, varia & grauia accidentia excitat. Sed corrigimus hæc inquiunt, aliis, quæ virus eorum inhibent; imo corrigunt, vt nonnulli ea correctione animam efflare cogantur. Qua de cauſa non potius vera correctione, hoc eſt, ſeparatione viuos adiuuit? Sed aurum, argentum, & gemmas quare adhibent? Hominibus non eſt conceſſus ventriculus, qui aurum diſſoluere & coquere poteſt, ſicuti ſtructiocamelus ferrum. Nam aurum eſt metallum perfectiſſimum, quod æqua Elementorum proportione conſtat, & vt Aurelius Augurellus canit

--------vti nil deperit auro,
Illud velut ſolum, conſumit nulla vetuſtas.

Atque ſi Plinio credimus, à nullo Elemento conſumitur. Aquæ enim non cedit, aer ipſi non nocet, terra vnde eruitur, ipſi cognata eſt, igne gaudet & quo magis igne vritur, eo pulchrius & præſtantius fit. Quæ cum ita ſint, quis mihi perſuadebit, ſtomachum humanum fortiorem eſſe elementis? Non crediderim ego ſtomachum, qui Mercurium decoquere nequit, aurum quod compactiſſimum & ſolidiſſimum eſt corpus, vincere poſſe. Sed demus, ventriculum aurum diſſoluere poſſe; num igitur hac ſolutione morbus ſoluitur? nequaquam. Non ſiquidem eſt illa ſolutio, quæ aurum potabile & medicabile efficit. Itaque aut nullius eſt efficaciæ, aut ventriculum deaurat, & ab officio ſuo impedit. Par de reliquis iudicium eſto. Quæ cum ita ſint, vti ſunt, fruſtra hæc perſcribunt, ſed ſi veram ſolutionem nouiſſent, procul dubio voti ſui compotes fierent. Vnum adhuc non monere non poſſum, videlicet in gallici (vti vocant) morbi curatione, quando hydrargyro cutem inungunt, atq; illud per poros impellunt, eoque modo morbum tollunt, alii fumo cinabrii ægrum torquent, Deus bone, quam grauia ſymptomata nonnun-

quam

quam conſequuntur, inter quæ paralyſis, aut perpetuì artuum cruciatus, qui non poſſunt tolli, niſi ablato argento viuo! Ipſe vidi apud parentem meum, qui non infimæ nobilitatis virum olim priſtinæ ſanitati reſtituebat, viuum imo viuum argentum ex vulnere, leni cauſtico, vbi cutis aperiebatur, effluere, quo ablato, tandem morbus abiit. De Chymicis medicamentis hæc dici non poſſunt. Nam venena in medicamenta rediguntur. Videmus arſenicum inter mineralia ſummum virus, vt etiam drachma vna equum fortiſſimum necare poſſit, Chymico artificio ſummum alexipharmacum fieri, imo vt etiam aliquot libræ tuto deuorari poſſint. Non ſum mihi conſcius de vllo medicamento violento, quod debito modo eſt præparatum. Non loquor hic de impoſtoribus, qui neque vnquam in Chymiam introſpexerunt, neq; medicinæ fundamenta callent, & tamen ſine differentia & ratione, ſola emperia nixi, medicamenta, vel potius detrimenta exhibent. Illi enim ſimiles ſunt agyrtis & circamforaneis illis empiricis, cane atque angue magis fugiendis. Nam duo omnino ſunt fundamenta, quibus verus medicus niti debet: Ratio & Experientia: *Sed quam primum alteram harum columnarum deſerit; non poteſt non grauiter errare. Sequitur iam vltima definitionis pars, quæ medicinam hanc metalla ad perfectionem perducere aſſerit. Vt autem hoc ſtatuamus prius quomodo hæc melioratio fiat, indicandum, deinde vero aduerſariorum argumenta ſunt ſoluenda. Quando Deus T. O. M. omnia verbo ſuo præpotenti ex quatuor elementis creauit, cuilibet elementato indidit ſuum ſemen, quo in infinitum ſe augere atque multiplicare poſſet. Cœlum autem atq; elementa nunquam creſcere, aut plura fieri poſſunt. Sunt enim ſimplicia ipſa fundamenta & principia, ex quibus creaturæ corporeæ reliquæ omnes mirabili compoſitione ſunt creatæ. Nam ex diuerſa eorum compoſitione rei cuilibet ſua forma & differentia ſpecifica eſt indita (excipio his hominem, qui anima rationali viuit) vnde, diuina ſic iubente voluntate, aliter atque aliter creſcunt, hæcque, aut illa figura ſunt formatæ; ipſa aũt elementa materiæ locum vere ſupplent. In hac formatione tria rerum genera conformata ſunt, quæ plurimum inter ſe diſtant, & ſunt vegetabilia, animalia & mineralia. Vegetabilia quotannis fructum & ſemen ſuum proferunt,*

quod ſatum rurſus in ſeipſo multiplicatur. Sunt tamen nonnulla inter illa, quæ inſitione multum meliorantur, vt videre eſt in ſtirpibus & arboribus. Animalia autem ſemen maſculinum cum fœminino in matrice iungunt, quæ eſt vas, in quo generatio perficitur, ſicuti terra receptaculum eſt ſeminis vegetabilis. Hic vulgus deſiſtit, & quia mineræ ſemen non in cuiuslibet oculos incurrit, illud metallis plane, ſed ſumma iniuria derogat. Nam quid metalla præ reliquis duobus generibus commiſerunt, quod illa ſine ſemine eſſe debeant? opinio hæc à nullo bono comprobabitur. Non enim minus, quam reliquis eſt incluſum. In vegetabilibus maſculinum & fœmininum ſemen in vno grano ſunt coniuncta, quod in terram, vt in vas ſuum proprium, vti dictum eſt, proiectum, ratione caloris & humiditatis radices agit atque creſcit. Quare in vniverſalibus non item in vno vtrumque ſemen eſſe poteſt? Imo eſt, ſed natura ita compacta illa reddidit, vt ſemen ſuum ſupra terram, quando vi ignis ſunt colliquata atque in vnam maſſam coacta emittere nequeant. Philoſophorum omnium conſenſus eſt, cuncta metalla conſtare ex argento viuo, vt materia, & ſulphure, vtpote forma, horum cuilibet duo ineſſe elementa, argento viuo quidem aquam & aerem, ſulphuri vero terram & ignem. Argentum viuum eſt communis materia omnium metallorum. Nam omnis res reducitur in id, ex quo conſtat, vt gelu in aquam, homo in terram, metalla in argentum viuum. Sulphur autem philoſophis duplex eſt, vnum verum, viuum, purum, non aduſtibile: alterum impurum, fæculentum, fœtens & combuſtibile. Sulphur illud purum (vt cum Auicenna & Ariſtotele loquar) ſi rubens, clarum & fixum eſt, atque argento viuo puro, claro & fixo coniungitur, fit inde aurum. Si vero ſulphur eſt album, purum, atque fixum, & argentum viuum purum & fixum, generatur inde argentum, & iſta duo non differunt, niſi concoctionis gradibus. Natura enim coctione diuturna reliquas faces, quæ argento admixta ſunt, ſeiungit, atque ſulphur illud album rubefacit. Rubedo ſiquidem perfectæ digeſtionis ſignum eſt, vt Arnoldus de Villa Noua in Roſarii ſui magni prima parte loquitur. Nam de mane (vt illius verbis vtar) cum ſurgo, & inſpicio vrinam meam, videoque illam eſſe albam, aut pallidam, rurſus in le-

ctum

Digitized by Google

lectum me recipio, & quando iterum vrinam reddo, flaua, aut rubea exiſtit, quæ perfectæ coctionis nota eſt. Reliqua metalla aliafacibus externis ita ſunt coinquinata, vt natura illa nunquam depurare poſſe videatur, vti ſunt ferrum & cuprum, quæ duo vſta ſemper ſcorias & immunditiem poſt ſe relinquunt: alia quidem immunda & externo illo malo ſulphure infecta ſunt, ſed μόχθοι & coctione perfecta deſtituuntur. Attamen quod in illis impurum, aut indigeſtum eſt, temporis longinquitate depuratur, decoquitur atque ita perficitur. Natura hoc opus eſt. Tradit Albertus Magnus lib. de mineralibus, ſe aliquando in regione aliqua mineras adiiſſe, inibique erui cum argento plumbum reperiiſſe: quod quando vidit, author fuit, vt probe probeque foueam illam claudant, ne externus aer mineræ obeſſe, neq́; internus calore expirare poſſet, atque ea ratione breui tempore omne plumbum in argentum abiturum eſſe, cuius dicto obedierunt. Quum vero poſt viginti annos eadem loca rurſus viſitaſſet, dictam foueam aperiri mineramque inde afferri iuſſit, quæ allata purum purumque argentum reductionis beneficio reddidit, maximamq́; plumbi partem in argentum conuerſam fuiſſe, eſt compertum.

Hic metallica tranſmutatio in mineris apparet, quæ etiam aliis experimentis demonſtratur. In Hungaria plurimi ſunt putei, quibus ferrum iniectum, in ſcoria abit, illæ vero igne liquatæ in verum cuprum conuertuntur. Ne autem id videre in Hungariam abeamus, Goslariæ idem habemus exemplum, vbi magna copia eiuſmodi cuprum venditur. Ars itaq́; naturæ æmula idem non modo conatur, ſed etiam præſtat, vidimus enim argentum viuum in plumbum tranſmutatum fuiſſe, quod omnes proprietates & paſſiones plumbi ſuſtinuit. Idq́; hoc artificio. Accipitur plumbi cinis, vel lithargyrium, aut minium (quod præſtat reliquis) illiq́; phlegma aceti affunditur, atque per noctem ſuper illo conquieſcere permittitur. Iam in forti aqua lithargyrum diſſoluo, vt plane in aquam abeat: illiq́; diſſoluto nonnullæ guttulæ illius aceti ſuffunduntur, atq́; confeſtim puluiſculus aliquis ad fundum decidit, qui exemptus, & in igne in corpus (vt Chymici loquuntur) reductus, non amplius argentum viuum eſt, ſed plumbum.

Quid dicent illi, qui metallorum tranſmutationem, eorumue continuum motum negant? Næ, alius illis proponendus eſt nodus, quem inſtar Gorgiani illius æternum enodare non poterunt, præcipue qui dicunt, ferrum in æs nunquam eſſe tranſmutatum. Demonſtratum eſt ſuperius, vbi natura hoc perficiat, iam experimento illos docebo, non modo illud arte fieri poſſe, ſed etiam confiteri, atq; profiteri compellam. Accipiant ipſi ferrum laminatum ignitum, vitriolumque in aqua vulgari diſſoluant, ferrumque imponant, & videbunt magnam non ſolum ferri partem deficere, ſed etiam copiam puluiſculi rubei laminis adhærere, qui fuſus forti igne verum cuprum eſt. Lubens aliud experimentum adhuc ſubiicerem, ſed quia incredulitatem & pertinaciam eorum vnum hoc ſatis ſuperq; arguit, in illo acquieſcam, neq; de ferri in chalybem, neque plumbi in cuprum, vti nec ſtibii in plumbum commutatione quid proferam. An vero imperfecta metalla arte in aurum verti poſſint, maxime ambigitur, & ſi poteſt, an ſit verum aurum, an vero fucatum, adulterinum & falſum, ſpeciemq; tantum auri externam habens dubitatur. Ad primum quod attinet, ratione atque experientia illud eſt confirmandum. Rationem quod refert, iam dudum iacta fundamenta arripimus, illiſq; aduerſus aduerſariorum tela nos munimus. Maximum autem, quod hic quæritur, eſt, vtrum metalla inter ſe differant ſpecie, ſeu forma ſpecifica eſſentiali ſub vno communi genere, an vero ſint ſpecie eadem omnia, & differant inter ſe tantum gradibus perfectionis, vt ſolum aurum ſit ſpecie, ſeu forma eſſentiali perfectum? Achilleum ſane hoc telum eſt, ſed ſi rem recta ratione pendimus, nullus ſanæ mentis homo ſpecificas & eſſentiales formas tranſmutari poſſe concedet, vti argenteitas (vt ita loquar) in aureitatem, vel humanitas in aſinitatem, ſed indiuidua ſpecierum tranſmutari poſſunt. Ita homo in vermes, & terram conuertitur, bos in apes, anas in ranas, ſterquilinium in ſcarabæos, nonnullæ herbæ putrefactæ, (quod mirum eſt) in vermes, mulierum menſtruoſarum capilli putrefacti in aſpides. Sic quotidie videmus herbas, carnes, frumenta, &c. conuerti in chymum, chilum, ſanguinem, carnem, &c. Sed qui fit hæc rerum tranſmutatio? Dico ratione naturæ mutationi obnoxiæ. Illius enim eſt pati variiſque formis

ſubiici.

Digitized by Google

ſubiici. Nam illi, in quibus eſt ſymbolum & vna communis materia, facilis eſt tranſitus, & imperfectum ſemper appetit perfectionem, ſicuti beta cupit fieri caro.

Quippe quam primum vna aufertur forma, ſtatim introducitur alia. Non enim dici poteſt, betam quando in carnem eſt verſa, eſſe betam: quia Betæ forma iã euanuit. Ergo non ſpecies, ſed ſpecierũ indiuidua trãſmutantur. Ita cum metallis ſeſe res habet; quorum vna communis (vti probauimus) materia eſt, argentum videlicet viuum, & tantum ratione puritatis, & fæcum; conſtantiæ, aut fugæ inter ſe diſcernuntur, quæ gradus inter illa conſtituit, ita vt aurum ſit metallum fixiſſimum, (vt ita loquar) puriſſimum, ſolidiſſimum, & grauiſſimum. Argentum vero minus purum, fixum, ſolidum; graue & digeſtum, proxime tamen ad auri naturam accedens: Cuprum admodum impurum, ſcoriis & fæcibus combuſtibilibus refertum plurimis: ferrum ſupra modum impurum prorſum & terreum: plumbum indigeſtum, immaturum, multo fætente & malo ſulphure conſtans: ſtannum paulo perfectius, ſed tamen impurum & immaturum: argentum vero viuum, veluti iam inchoatum eſt metallum, circa quod natura paululum operata eſt. Vltima igitur metallorum forma eſt aurum. Natura enim vlterius non progreditur, neque vllum metallum demonſtrari poteſt, quod auri perfectionem excedat. Siue enim ductilitatem, perfectionem, aliasve auri proprietates ſpectemus, ſiue eius in medicina vſum commẽdemus, omnium exiſtit perfectiſſimum. Et ſicut homo inter animalia, vinum inter vegetabilia, ita aurum inter mineralia merito præſtat. Sed quando dicimus gradibus differre metalla, non negamus cuilibet ſuam eſſe formam, alias enim eſſet ἀταξία, quam natura non nouit. Forma ſiquidem metallica à puritate & maturitate oritur. Atque ita ratione immaturi & fæculenti ſulphuris plumbum eſt prorſus alienum ab auro, ſed ratione materiæ idem eſt. Falſo igitur in nos inuehuntur, qui commutari vnum in aliud conuerſione vllius artis humanæ vi & efficacia non poſſe, & quod hoc factu ſit impoſſibile, quodque ſit opus creatori omnipotenti ſoli proprium, omni tempore, omnes ſanos & eruditos chymicos aſſenſiſſe, dicunt. Longe autem maiorem errorem errant, qui id affir-

mare, dicunt eſſe contradicere perpetuæ experientiæ & ordini à Deo in natura condito, cum illi ipſi, dum hæc effantur, experientiæ & diuinæ ordinationi manifeſte contradicant. Quod autem miraculum eſſe aiunt aquas AEgyptias in ſanguinẽ, aquas vero Cananeas in vinũ à Creatore fuiſſe verſas, nos non inficiamur, & vere miraculum eſſe dicimus. Quid enim aquæ cum ſanguine, aut vino commune, nullo adhibito alio medio, quam præpotentis verbi? Eſt tranſilire de vna materia in aliam, quod neq; natura, neq; vllum artificium facere poteſt, etiamſi vini vires in vnum colligi, aquæ iniecta illam vinum ſapere faciant. Quomodo igitur tranſmutatio metallorum fit? Quando vtrumque ſemen metallicum ab omnibus vinculis ac impedimentis liberum in vaſe philoſophico coniungitur, inibiq; ſuo tempore decoquitur, fit tandem illa vniuerſalis medicina, quæ nota vocula lapis philoſophorum appellatur. At nondum mutare metalla poteſt, niſi fermento compeſcatur, & tunc tinctura dicitur, in re medica nullius vſus. Habet autẽ medicina multas proprietates, vtpote ex ſubtiliſſima argenti viui & ſulphuris natura oriri, eſſe vberrimi coloris, ſummæ fixionis & perfectionis, nec non maximæ ſubtilitatis. Ex ſubtiliſſima argenti viui ſubſtantia componitur, vt in igne metallo alicui iuncta ſtatim ſuum ſimile apprehendat, peruadat atque ita ſibi aſſimilet, nec non impurum ſegreget, ſulphur vero additur, vt eodem momento ſeſe longe lateque diffundens illud metallum ſuo colore imbuat, ſumme fixa & pluſquam perfecta eſt, vt figere queat, ſubtilis autem, vt penetrare poſſit.

Quando igitur metallum aliquod, verbi gratia, plumbum liquefit, & tinctura ſupra proiicitur, ſtatim illud permeat, & quæ mercurialis naturæ ſunt, quærit, figit, tingit, vel colore imbuit, ſuperfluas & extraneas ſulphureas faces reiicit, atq; hoc pacto in putum purumque metallum abit, proque ratione tincturæ, fit aurum, aut argentum. An vero hæc metamorphoſis proprie appellari poſſit, nonnulli, vt Dionyſius Zacharias inter priores primus dubitat, quia tantum purgatio eſt, vbi ſimul perfecta maturatio infunditur. Ego quantum ad materiam attinet, non tranſmutari dico, ſed ablata vna forma, ſtatim introduci aliam, eſſeque nihil aliud quam purgationem, ſeu ſeparationem puri ab impu-

impuro, aut ſi commutationem illam nuncupare malimus non ſpecierum, ſed indiuiduorum eſſe conſtanter affirmamus. Sed dicet aliquis: Chymiſtæ tot ſeculis principibus aureos montes inanibus pollicitationibus atq; aſſeuerationibus perſuadere auſi ſunt, nunquam vero reipſa tot ſeculis demonſtrarunt, aut comprobarunt, merito igitur à ſanis & intelligentibus irridentur. Dico committi hic fallaciam à dicto ſecundum quid, ad dictum ſimpliciter.

Diſtinguendum enim eſt inter artem veram & ἀτεχνίαν, vſum & abuſum. Perinde enim eſt ac ſi dicerem, in Chriſtiana religione plurimi ſunt hæretici, ergo illam vitare debemus, vel in medicinam multi irrepſerunt ſophiſtæ, ergo nulla eſt medicina. Sed quis non nouit nullam artem eſſe tam ſacram, tamque bene ſuis fundamentis fulcitam, quæ non ſuas habeat ſimias? An propter errores veritas, propter abuſum verus vſus tollendus. Quilibet hæreticorum ſacram ſcripturam allegat, num igitur verbum Dei falſum, aut ſibi contrarium? abſit. Tollatur abuſus, maneat vſus, inquit quidam Patrum. Quid igitur de illis ſentiendum, qui hæc, vel illa magnatibus recipiunt, aut fatui ſunt deceptores maximi, vbi non datur medium. Eiuſmodi enim Chymia eſt ars, quæ nullius principis, aut regis eget. Nam qui Philoſophicum lapidem (vt Philoſophi loquuntur) ſemel elaborauit, etiamſi millena millia hominum quotidie aleret, nunquam tamen principis auxilio opus habet. Inſuper eſt res vilis precii (ait Alphidius) ex quo lapis conficitur, quia illam (vt Roſſinus ad Saratantam Epiſcopum & ad Eutichiam ſcribit) *tam pauper, quam diues habere poteſt. Si igitur ex re tam vili confici poteſt, quare ad magnates ſe conferunt. Si perfecerunt lapidem ſtolidi ſunt, quod non ſibi, ſuisque ad Dei gloriam illo vtuntur. Nam res periculo non vacat, quorſumcunque ſe vertunt. Si habent, ſeſeque patefaciunt principi alicui, in perpetuo ſunt carcere, vel ſeruitio, aureiſque catenis illigantur, & vitæ diſcrimine pro ſtultitia ſua ſatisfaciunt, quod tamen ἀφιλόσοφον eſt. Nam non ſine cauſa philoſophi hanc artem tam obſcuris verbis, ænigmatibus, & allegoriis conſcripſerunt; atque in omnibus ſuis ſcriptis, ne indignis principibus, aut Tyrannis, reueletur, neve commune fiat ſub iuramento præcauerunt. Hoc ſiquidē ſi fieret, ſapiens*

 inſipi-

inſipienti æquaretur, omnis agricultura periret, vt homines fame neceſſario necarentur, commercia omitterentur, tyranni omnia ſub iugum ſuum redigere conarentur, omnis politia aboliretur, imo omnis mundus rueret. Quocirca verum eſt illud Philoſophantium verbum, qui dicunt, eſſe donum Dei, illum concedere hanc artem, cui vult, neminique hoc beneficium contingere, (Signate Paracelſus ait) niſi illis, qui Deum eiuſque verbum diligunt: mundi illecebras fugiunt, imo oderunt, illoque tacitè ſibi fruuntur, atque ad Heliæ artiſtæ aduentum illud reuelare nouerunt. Quod ſcite Hermes cap. 1. tractatus ſui teſtatur, ſe de nullo alio, neque per alium habere, quam à Deo per diuinam eius inſpirationem ait. Maioris enim eſt artis abſcondere, quam inuenire. Quæ cum ita ſint iam non dico hos eſſe ſtolidos, vt antea cenſebam illos, quia iis eiuſmodi donum non conceditur; ſed deceptores, impoſtores & ſophiſtas. Pro Deus, quantum conqueritur Bernardus Teruiſanus de illis, quem totis 40. & pluribus annis ita ſeduxerunt, donec melioribus vtens præceptoribus, libris videlicet authenticorum philoſophorum tandem illorum impoſturam perſpexit. Pariter Dionyſius Zacharias nobilis Gallus, & alii quos errores enumerant. Sed quid hos philoſophos adduco, cum in dies noua ſtratagemata; imo ſophiſmata videamus? Attamen monent philoſophi, ne iiſdem hominibus fidem habeamus. Nam ſi nouerunt, artem nobis non reuelabunt; ſin vero ignorant, quomodo nos illam docere poſſunt? Atque ita non ſine ratione dicitur, eiuſmodi fæcis homines quod aſſeueranter promittunt, nec conſequi, nec præſtare, quia ſine ratione atque experientia, aut ſtudio principes decipiendi, aut ſtulta perſuaſione, inanique imaginatione ſibi magnatibusque hæc recipiunt, quæ tamen ipſi neque ſciunt, neque intelligunt. Et aſſimilo poſteriores cæcis de coloribus iudicantibus. Neque vllo pacto refragor, qui calumniis & ſapientioribus, in hos inuehunt, meruerunt enim non modo iſtas, ſed crucem, atque digni ſunt, vt fiat ex illis vna litera longa: Moneoq́ fideliter omnes ne cui quicunq́ ille ſit, qui χρυσοποιητικὴν τέχνην callere ſe ait, fidem habeant, ſed illum protinus cane angueque peius fugiant: Nihil enim quam decipere poteſt. Mundus vult decipi, (vt quidam in publico dicebat inſignis impoſtor) quare diabolus hominum cæcitati,

Digitized by Google

cæcitati, cupiditati, auaritiæ, luxuriæ, atque ſuperbiæ increſcente indies luxu & egeſtate ex defectu auri argentique in venis metallicis illudet, idque iuſto Dei iudicio. Quærunt enim inſigne hoc Dei donum ſolummodo, vt ſit voluptatum & indigentiæ præſidium. Hoc aũt veri philoſophi non quærunt, imo nec diuitias cupiunt: ſed ſaltem vt penuriæ eorum ſubueniat, habeantque medicinam ad omnes morbos pellendos ſufficientem, vt ſit mens ſana in corpore ſano. Quum igitur illi alieno, ſeu potius malo prorſus ſine theſaurum incomparabilem quærant, indigni ſunt, vt eundem poſſideant. nullus, miror, quod in magnos & manifeſtos errores incidere eos iuſto ſuo iudicio Deus permittat, vt videlicet in quærendo philoſophorum lapide, omnia ſua dilapident. Ex eorum vero cætu aliquis inferret, multoties fieri, vt principibus aliquid præſtent. Dico aũt fuco & fallacia fieri, aut malo iure tincturã eſſe acquiſitam. Si ſuis technis decipiunt, quid mereant, penes iudices ſit iudicium. Sin autem ab aliis furto, latrocinio, aut cæde abſtulere, atque cum illa principes fallere, tentant (quorum magnus eſt numerus, quique deceptores ſunt maximi, maximeque cauendi) non ſine cauſa pœnas dant, vti quotidiana probat experientia. Quare autem philoſophi hoc donum à Chriſtianis principibus recondunt, qui hoc neruo Eccleſiam amplificare, Turcam & papam ad vlteriores terræ partes pellere poſſunt, quæret aliquis? Is ſciat Deum in propagando ſuo Euangelio non auri argentiue factione opus habere, non igne, aut ferro: Sed poſſe illum fidem in electis erigere, quando & vbi vult. Ille ſiquidem nouit, quos eligit, vult etiam Eccleſiam ſuam preſſam, vt ſub cruce ſe erigat fidaque mente Deum colat. Deinde etiamſi principes recipiunt, hoc theſauro aduerſus orthodoxæ Chriſtianæ fidei hoſtes eſſe vſuros, fidem tamen non ſeruant, vti egregium in Raymundo Lullio, & Angliæ Rege exemplum habemus. Dicit enim Raymundus lib. Experimentorum experimento. (ſi bene memini) 13. Hoc experimentum Regi Angliæ communicaui, qui dicebat ſe aduerſus Saracenas illud eſſe conuerſurum, ſed fidem feſellit, me incarcerauit, omnemque ſuam vim in Galliam conuertit, tamen Dei auxilio è vinculis euaſi. Obiiciunt porro neminem inueniri, qui eiuſmodi artificium calleat. Huic obiectioni occurrit Suidas de bello Aegyptiorum Cæſare

Diocletiano dicens : Cæſar Diocletianus omnes Ægyptiorum libros conquirere iuſſit, ne illis freti τῆς χυμείας beneficio ſeſe rurſus Romanis (vti aliquoties fecerant) opponant, nouaſque turbas excitare poſſint. Scribit præterea quidam ICtus : noſtro tempore fuit Romæ quidam inſignis medicus, qui ad Regem Siciliæ à Rege Neapolitano, vt illum à lepra curaret, miſſus fuit, ille ex communi metallo virgas conficiebat auri, quas omni probationi ſubmittebat. Par exemplum narrat Cardanus in libris de ſubtilitate (qui tamen acerrimus τῆς χρυσοποποίας hoſtis fuit) dicens : fuit Venetiis quidam Pharmacopæus Teruiſiæ oriundus, qui coram ſenatu & Duce Venetiarum hydrargyrum in aurum conuertebat. Quid? Num Theophraſtus Paracelſus variis in locis diuerſa metalla in aurum conuertit? Norimbergæ adhuc ferrum oſtenditur, cuius pars verum aurum, altera ferrum exiſtit. Monachii Bauarorum eſt clauus in vna parte aureus, in altera ferreus. Noſtro tempore quidam nomine Sidonii Scotus variis in locis imperfecta metalla in aurum vertit. Baſileæ Rauracorum apud Zuingerum eius rei teſtimonium eſt Heidelbergæ apud Domini Hippolyti agnatum : Coloniæ apud Chirurgum aliquem Scotum. Imo Illuſtriſſimus Saxoniæ elector Dominus Iohannes Georgius non ſemel vidit Iohannem Chriſtophorum Olicauium cuprum in argentum, argentum vero in aurum vertere pluribus aſtantibus teſtibus nobilitatis præcipuæ viris ipſo Olicauio neq; vas attingente. (Adminiſtrabatur enim per alios) ſed ſolum tinctura exigua parte præbente: quam princeps ipſe fuſo metallo in crucibulum iniecit, aurum argentumue contrectauit manibus, atque confeſtim Guardiano (vt vocant probatores) ipſo aſpiciente, vt probationi ſubmitteret, mandauit, qui verum aurum & argentum reperit: idque non ſemel, ſed multoties. Hinc reſpondetur illis, qui non verum aurum illud eſſe dicant. Nam ſi omnes proprietates & paſſiones auri habet, vt ſunt eſſe compactum, fixum omnes probationes vtpote aquam ſtygiam (quam quartam vocant) cæmentum, ſtybium, & balneum Saturni, ſeu capellam ſuſtinere eſſe ductile coloratum & conferre ad medicinam & ſi quæ alia, quare veri auri naturam illi non concedemus? Hoc eſt refragari experientiæ & rationi ipſiſſimumque contumaciæ ſignum. Atqui omnibus qualitatibus auri

refer-

refertum eſt, vt ſufficientibus teſtimoniis eſt demonſtratum. **Sed non** *loquor hic de impoſtorum fallaciis, qui ſuis particularibus aurum conficere nituntur, vtpote conficientes partem cum parte (vt vocant) hoc eſt accipientes æquales auri & argenti partes, illas colore aureo imbuunt, & pro vero auro vendunt: vel qui albificant cuprum, vt argentum videatur. Caueamus ab iſtis albificationibus & rubificationibus (inquit Comes Bernardus.) Non enim eſt alia tinctura ſiue ad album, ſiue ad rubeum, quam noſtra. Iſta verò ſunt deceptiones. Tandem cum Auicenna concludo, qui lib. 4. Metheor. inquit: Conſideraui argumenta Alchimiam affirmantium, conſideraui itidem negantium, atque inueni eas apparentes tantum eſſe ſine fundamento & veritate, conſideraui tandem num quid illa poſſit, aut non poſſit? Et ſi non viderem aurum, pro certo dicerem Alchimiam non eſſe veram, ſed quia video, metamorphoſin metallorum credo. Atq; ita quam potui breuiſſime meam ſententiam de Chymia ferre volui, quam T. M. æqui boniq; conſulere velit, obnixè rogo.*

(:)o(:)

TABV-

Digitized by Google

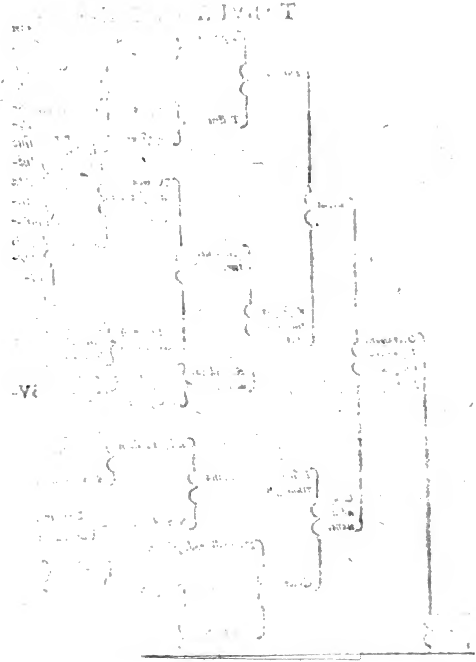
Google

139

610. 3

A

Digitized by Google

THEOREMATA CHYMIOTECHNICA.

THEOREMA PRIMVM.

INQVIRENTI mihi omni mentis conamine, quænam potiſſimum ars hominum generi in hac miſeriarum valle à Summo Artifice data & conceſſa ſit, quæ exercenti vſui, ac aliis non diſpendio eſſe poſſit, præ omnibus aliis commode ſeſe offert vera Chymia. In tota enim hac vniuerſitate nullũ ſtudium tot vtilitatibus refertum eſſe video, quod hominem tot beneficiis ornet, beet atque illuſtret, quam vnum illud veræ Chymiæ negotium, quod hominem ſanum à morbis præſeruat, ægrum ſanitati reſtituit, pauperem ab inopia ſubleuat, naturæ abdita eruit, animum ſolida ſcientia imbuit, nulli iniuriam facit, omnibus prodeſt, & tandem ad ipſam Creatoris cognitionem adducit. Idcirco huius præſtantiſſimę artis amore flagrantes, de illa in præſentiarum ſic diſſeremus, vt quomodo illa tractari, excolique debeat, omnes iſtam exercendi modos enumerando, enucleaturi ſimus.

II.

Dicitur autem Chymia ἀπὸ τοῦ χύω quod ſonat fundo, liquefacio, vel in liquorem ac ſuccũ reduco: vnde χυμὸς ſuccus, & χυμία ars ſuccum faciens ſeu res ſolidas in ſuccum reſoluens. Sed per Synechdochen partis difficilioris κατ' ἐξοχὴν ſub ſolu-

tione etiam coagulatio à Chymicis antiquis ſubintelligitur vnde peruulgatum illud: Solue & coagula. Suidas & Cedrenus χημείαν nuncuparunt. Arabes præſtantiam eius notantes: addiderunt articulum AL, atque illam, Alchymiam, vel, vt Cælius Rhodiginus Archymiam, quaſi ἀρχύρου χημείαν, cognominarunt. Dicitur autem Spagiria ἀπὸ τοῦ σπᾶν καὶ ἀγείρειν, ab extrahendo & cogendo; nec non Separatoria, vti & Ysopaica à lauando ſequeſtrando ac depurando.

III.

Eſt itaque Chymia ars phyſica ſeparandi purum ab impuro, ad conficiendum medicamenta tam corporibus humanis perſanandis, quam metallicis ad ſummam perfectionem adducendis, accommodata.

IV.

In tractatione Chymiæ conſideranda ſunt tum ea, quæ operationi inſeruiunt, ſeu opellam præbent, tum operatio ipſa.

V.

Chymicæ operationi inſeruiunt locus & cauſa adiuuans.

VI.

Locus Chymicæ operationi inſeruiens, eſt ſubiectum materiam elaborandam continens; vt Furnus & Vas.

VII.

Furnus eſt locus, in quo ignis ad materiam chymice tractandam dextre & conuenienter accommodatur. Eſtq; apertus vel tectus.

VIII.

Furnus apertus eſt cuius pars ſuperior eſt aperta. Ille eſt tum Probatorius, tum Ventoſus.

IX.

Probatorius, ſiue docimaſticus, eſt furnus apertus, in quo metalla perfectiora purgantur, examinantur, vel, vt vſitatiori rem delineem vocabulo, fulminantur. Hic furnus vt plurimum ex argilla, vel laminis ferreis, raro ex lateribus in ſequen-

quentem modum exſtruitur. Sumitur lamina ferrea vel ex argilla facta,& in quadrum ita conſtruitur, vt latitudo pedis vnius in duodecim partes diuiſi, vndecies mēſurata, amplitudinem fundamenti conſtituat, ſedecies autem longitudinem conficiat. [Malo hic cum vulgo rudiore loqui, quam Græcorum vel Latinorū pedis menſuras ſequi ad vitandā omnem erroris ambiguitatē.] Sed quando in longū octies mēſura ſumpta

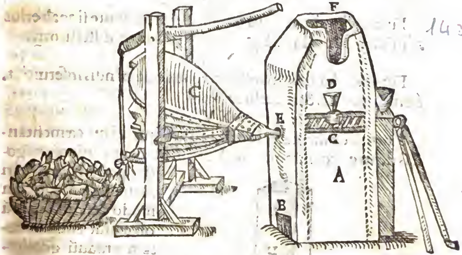
eſt, furnus ſenſim in deuexitatē eſt incuruandus, vt tandem anguſtior fiat menſuris quatuor, & crater in furno ſeptem duntaxat menſurarum amplitudinem retineat. Conuenit auten laminas in craſſitie ſeſquimenſuram habere, pauimentum vero & fundum litera A. ſignatum ex argilla factum, tres quadrantes vnius continere. His ita conſtructis à pauimento ſurſum capiendæ ſunt menſurę tres, & quatuor in latum, quę inferius oſtiolum litera B. oſtenſum conſtituunt. A cuſpide huius oſtioli idē paries continuetur per duas menſuras, quę ſpacium inter iam dictum & proxime ſequens oſtium conficiunt; hoc litera C. notatum eſt. Inde repetendæ ſunt menſuræ tres cum dimidia ſurſum, quatuor vero in latū, ex quibus oſtiolum D. imponendis, eximendiſque, nec non dirigendis rebus accommodatum, fit. Ab hoc progrediendum, atque poſt vnius menſuræ metam in medio paruum aliquod foramen, auricularem digitum vix continens [litera E.] perforandum eſt, carbonibus ferro mouendis inſeruiens. Inſu-

per tres quadrantes vnius menſuræ ſub oſtioli finibus ſunt ſtatuendi dextrorſum, atque ſiniſtrorſum, vbi duo foramina literis F. F. ſignificata, mediocrem digitum lata conficiuntur. In hæc foramina, quibus reſpondere debẽt alia duo in pariete aduerſo ferreę trabes, quę in pariete anteriore quatuor digitos latos procedunt, imponuntur. Porro vtrique oſtiolo ad ignem moderandum fores ſeu obices adaptandi ſũnt cum anſa, vt poſſint abſtrahi & reponi: quorum ſuperior foramen oblongũ, vt clauſo oſtiolo, nihilominus viſui nihil detrahatur, contineat; inferior vero foramine rotundo & maiori, vt ignis aerem fouentẽ attrahat, ſtipatus ſit. Supra trabes lamina terrea à lateribus trib. excauata, vbi cinis tranſeat, in quarto autem integra, & recta parietem anteriorem tangens, ponitur. Huic pauimentũ ergaſterii & tegulæ fornicatæ, quod à lateribus & dorſo duabus cũ dimidia menſuris abeſſe debet, ſuperſtruitur. Præterea foramen aliquod rotundũ prope oſtiolum ſuperius excauatur, ad aerem miniſtrandum, & G. quo etiam obicis inferioris feneſtra notata eſt, inſignitur. Omnibus ad hunc modum exſtructis, furno adhuc molli foris ſulci foſſæq; ad bracteas ferreas, furnum firmantes, recipiendas in eo effingantur. Tandẽ in loco aprico furnus arefactus à figulo probe coquatur. Hic accommodatiſſimus eſt docimaſticum furnum exſtruendi modus, tumquia non facile cineribus obſtruitur, omnique propterea docimaſtico negotio ſufficiens eſt, tum quia ob ignis dirigendi dexteritatem omnes alios longe antecellit.

X.

Furnus ventoſus ſeu anemia aſſcriptus ſequitur, & eſt furnus apertus, in quo beneficio venti ignis vim augentis mineralia liquantur & funduntur. Huic, ſi forte mineralia difficilioris fuſionis fuerint, vt ventus ſufficientem calorem fouere nõ poſſit, aut artifex celerius aliquid fundere velit, commode follis annectitur, qui ignem augeat, fuſionemq; celerio-

rem reddat. Sed ventoſus furnus cum ſuo folle in hunc modum exſtruitur. Erigantur muri quatuor lateribus con-

ſtructi iacentibus, interuallo ab inuicem pedali diſtantes, cubitalis altitudinis, ad coniſterium ſiue cinerarium conficiendum, quod litera A. indicat. In alterutro coniſterii pariete oſtiolum B. fiat, per quod ignis aërem attrahere, ciniſque eximi poſſit. Porro ſupra coniſterium ferramenta ad craticulā C. carbones & vas impoſitum D. ſuſtinentem collocantur. Digitum latum ſub crate paruum aliquod foramen litera E. ſignatum fiat, per quod follis roſtrum tranſeat, mittendum eſt. Furnus deinceps à crate in deuexitatē pedalis fiat ad focum F. conſtituendum. Hic tandem ſatis exſiccatus cum puluere carbonum & luto aqua diluto inungitur, ac demum follis G. apponitur. Poteſt etiam hic furnus exigente neceſſitate calcinationi inſeruire.

XI.

Hucuſque de furnis apertis: Tecti ſunt, quorum ſuperficies tecta eſt.

XII.

Furnus tectus eſt ſimplex vel compoſitus.

XIII.

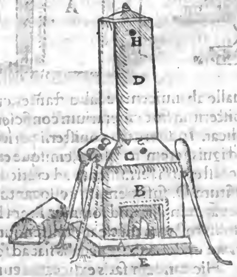
Furnus ſimplex eſt, qui ſimpliciter & abſolute ſine alterius adminiculo conſtat: eſtque calcinatorius, vel diſſolutorius.

XIV.

Furnus calcinatorius eſt, qui rebus calcinandis inſeruit: vt, cæmentatorius & reuerberatorius.

XV.

Furnus cæmentatorius eſt, in quo ignis ad res cæmentandas dextre accommodatur. Varii in huius operationis negotio poſſunt adhiberi

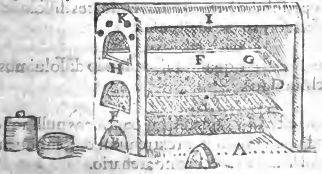

furni, ille tamē, quem modo deſcribimus, cū ob eiuſdē conuenientem graduū adminiſtrationem, præ omnibus aliis nobis arridet, & ſequente modo erigitur. Fiat Furnus ex lateribus in quadrum, qui intrinſecus cubitalis ſit lateraliter, & ſurſū ad ſectionē primam vſque pedalis, coniſteriū, litera A. notatum, conſtituendum. Porro ad ſecundam ſectionem adhuc pedalis fiat, ad ergaſterium conficiendum, quod litera B. oſtendit. Inde ad turrim furnus inclinari debet, C. ad altitudinem vnius pedis. Porro ab huius furni cuſpide turris D. tripedalis capacitatis. Atque ita extructi huius furni proceritas erit ſex pedum, vel trium cubitorum. Duo autem oſtiola in pariete anteriore ſunt relinquenda; vnum E. in coniſterio, con-

continens tertiam cubiti partem in latum, & ſextam in longum, cineribus eximendis, aërique attrahendo aptum; alterum F. in foco ſeſquilaterum quadrantem cubiti habens. Intra hæc oſtiola craticula ferrea ponitur, & ſupra illam terrea aliqua lamina, cui tegula fornicata, vel pyxis cæmentatoria ſuperimponi poſſit, collocatur. Tegulam hanc fornicatam vel pyxidem cæmentatoriā carbones è turri recta prolabentes tegunt, & igniunt. Præterea quatuor foramina in quolibet nempe pariete vnum G. G. ventilabra dicta, in devexitate ſunt conſtituenda, vt carbones vnco ferreo moueri per illa queant. Habeat & turris foramen H. in ſupremo ad auricularis digiti amplitudinem. Hoc foramen nunquam fere clauditur, ſed, vt ignis fouentem aërem ad ſe attrahat, apertum relinquitur. Reliqua oſtiola & foramina ſuis obturamentis probe clauduntur, vt furnus ſecundum operis exigentiam ignem accenſum, viginti quatuor horarum ſpacio continuum, rite fouere poſſit.

XVI.

Eiuſmodi fuit furnus cæmentatorius. Reuerberatorius eſt in quo impoſita materia à reuerberante flamma calcinatur.

Hic ſequenti modo debet exſtrui. Erigatur murus lateritius in forma oblongiori, altitudine vnius pedis, pro coniſterio A. In eius pariete alterutro locus vacuus ad quatuor digitos latos oſtiolo, per quod cineres eximi poſſint, relinquatur ſub litera B. Huic muro impone cratem tranſuerſe, quam litera C. demonſtrat, & ſuper illam murus D. adhuc pedalis

fiat-

fiat pro foco,qui ſupra prædictum oſtiolum etiam alterum, E, ſignatum, per quod ligna immittuntur, habeat. His ita compoſitis ſolarium F. ſupra murum ex lateribus conficitur, quod poſteriorem murum ad tres digitos latos non contingat, vti per iſtud foramen G, flamma permeare poſſit, & à ſequente camera retenta in materiã reuerberare cogatur. Porro, relicto in pariete anteriori oſtio medioeri H. ſupra illud ſolariũ, vbi materia reuerberanda imponi eximique poſſit, reliquam furni partem, quæ altera reliquorum paulo humilior ſit, concameratione firma I. occludimus, atque tam poſteriorem, quam anteriorem furnum, relictis in facie digitis latis duobus, ſupra prædictum ſuperius oſtium quatuor iuxta ſe poſitis ventilabris, litera K. ſignatis, quibus ignis dextre & conuenienter dirigi, eiuſque calor augeri minui ve, pro arbitrio & exigente negotio, poſſit, muris lateritiis firmatũ obturamus. Omnib. hunc in modum exſtructis, cuilibet oſtiolo ſuum conueniens obturamentum formamus, illiq; imponimus, furnumque vſui inſeruire iubemus.

XVII.

Hucuſque de furno calcinatorio. Diſſolutorius eſt furnus ſimplex, cuius ope, ſubtile à craſſo traiiciendo, res diſſoluuntur. Eſtque Aſcenſorius, aut Deſcenſorius.

XVIII.

Furnus aſcenſorius eſt, quando aſcendendo diſſoluimus. Is ſiccus eſt, vel humidus.

XIX.

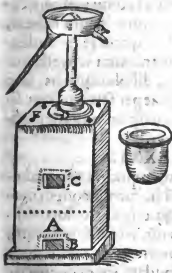
Furnus ſiccus eſt, vbi vas materiam continens nulli aquę imponitur, ſed præter humorem extremum diſſolutionem promouet; quod fit in veſica & catino arenario.

XX.

Furnus veſicæ eſt, qui rei in veſica diſſoluendæ inſeruit. Hic eiuſmodi eſt. Quatuor muri in quadrum pedalis altitudinis [vt tamen latitudo pro veſicæ capacitate variari

poſſit [

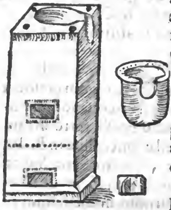
poſſit]pro coniſterio, quod litera A. deſignat, erigendi ſunt. Sed ab vno latere in fundo duo fragmēta ſufficiant ad angulos ita poſita, quod in medio illorum

ſpacium inane cinerario ad ſex digitos lato & alto B. notato, conſtituatur, & ſuper illud reliquum eiuſdem partis cæteris eſt coæquandum. Super hoc ſtructū bacilli ferrei in modum craticulæ ſunt collocandi. Ita coniſterium exſtructum erit. Super hoc pares pro foco ſufficiendo ſtruendi ſunt muri, altitudine ſeſquipedales, relicto oſtiolo in medio furno litera C. ſignato, per quod carbones adminiſtrari poſſunt. Super hunc murum baculum ferreum, qui impoſitam veſicam, ne delabatur, retineat, ponimus. Hiſce ita exſtructis murus ad altitudinem veſicæ pro ergaſtulo conficiendo continuatur. Obſeruandum tamen eſt, furnum tantæ capacitatis exſtruendum eſſe, vt inter illum & veſicam duorum digitorum ſpacium ad minimū intercedat, quo calor veſicam debite circumdare poſſit. Impoſita denique veſica D. furnus tegitur prominente nihilominus veſicæ orificio, quatuor item ventilabris E. relictis. Tandem cuilibet foramini ſuum obturamentum formatur, eique imponitur.

XXI.

Sic fuit furnus veſicæ: catini furnus quo catini adminiculo res diſſoluimus, eodem modo quo ſuperior ſeſe habet, nec quicquam ad ſtructurā quod attinet, ab illo diuerſus eſt, niſi quod loco veſicæ catinum, vel aliud vas materiam diſſoluendam continens, imponimus, & furnum obſeramus. Si autem præter catinum igne aperto aliquid per inclinationem,

aut latus diſſoluere velimus, furnus aliquo in latere quatuor (pro re nata) ſex digitis latis ad conuenientem capacitatem vacuum locum habeat, neceſſe eſt, per quem vas promineat. Hic furnus maximi vſus eſt in omnibus ferme diſſolutionibus, ſiue per arenam, ſiue per ferrum fiant, ſiue tandem per ignem nudum perficiantur.

XXII.

Balnei furnus ſequitur, vbi in aheno calidam continenti diſſoluimus. Hic furnus eodem modo, quo ſuperiores furni exſtruebantur, erigitur, & loco veſicæ vel catini ahenũ, ad id fabrefactum,

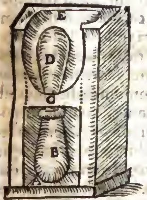
æneũ ipſi imponitur. Aſt in roris balneo aheno aliud quoddam vas ex cupro cuſum, ſequentiq; modo formatum ſuperimponitur. Fit vas rotundum duum aut trium pedum altitudinis, cuius imum literæ A. intra aheni ſinum recipiatur, & commiſſuræ adeo quadrent, vt apte concludi & conſtipari poſſint, ne tantillum auræ vel vaporis exſpiret. Ex huius vaſis aliquo latere canalis vel epiſtomium prominet, qui labiis inferiorib. ahenum petit, vt, exigente id neceſſitate, per illum recens aqua ſuffundi poſſit. Proxime ab aheno hoc vas circumcirca plicam aliquam habet, cui lamina perforata B. quaſi ſeptum transuerſum, impoſita vaſa continens, accommodatur. Sæpenumero etiam accidit, vt plura digerenda ſimul veniant, quam vnum eiuſmodi vas capere poſſit, quo circa ad penuriam hanc ſupplendam alterum

primo

primo, vel etiam tertium, tempore neceſſitatis, & exigente di-
gerendorũ copia, ſecun|do imponi potest. In ſummo vaſis o
perculum cupreum C. c|onvenienter juncturas claudens, ne
vapor inde exhalare que|at, adaptamus. Quando autem per b i-
neũ roris abſtrahere aliq|uid animus est, vaſis hujus non ea
mus, ſed cucurbita aher|io profundiori imponitur, hac tamen
cautione adhibita ne qu|a ad vitrum pertingat. Oportet enim
vt tãtũ vapor illud circ|undet & calefaciat. Tandem operc-
lo balneo inſeruienti, vt| vapor exhalare nequeat, obſerat r

XXIII.

Furni aſcenſorii hacte|nus ſunt expoſiti; Deſcenſorius ſequi-
tur, cuius adminiculo h|umorem deorſum propellendo rem
diſ|ſolvimus. Eriguntur autem muri
a ap|paret ex figura ad conisterium, litera
A.| quod vas aliquod recipiens B ab o
mi|ni ignis violentia tutum contineat. Co-
ni|... o imponitur ejusmodi craticula,

quæ in medio foramen rotundum ha-
beat, per quod ſuperioris vaſis orificiũ 145
C. tranſeat. Muri porro continuantur
ad focum, vbi & ergaſterium, conficiendum; quod litera E. ſignatum eſt, cui dictum vas D. inuerſum imponitur, & pro re nata obſeruatis ignis gradibus diſſolutioſuſcipitur.

XXIV.

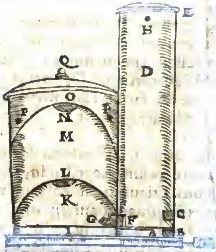
Enumeratis furnis ſimplicibus, ad compoſitos, vbi vno igne plures furni fouentur, deſcendimus: ii ſunt Athannor & Acediæ furnus.

XXV.

Athanor, qui & philoſophicus & arcanus dicitur, eſt furnus compoſitus arcano philoſophorum lapidi elaborando calorem, vbi ignis ad vas non pertingit, conuenientem tribuens. Multi multos eiuſmodi furnos exſtruendi modos ſibi imaginati ſunt, vnum tamen noſtri inuenti, qualis omnib. tam

Digitized by Google

ob ignis contiguitatem, quam eiuſdem temperantiam præſtat, huc apponere viſum eſt. Ex lateribus rotundis murus erigitur pedalis, qui in alterutra facie ſpacium inane oſtiolo B. relictum habeat, cineribus eximendis dicatum. Super hoc ſtructum craticula ferrea collocatur. Super hãc craticulam murum inſtar turriculæ pro cuiuslibet arbitrio in proceritatẽ eleuatum (relicto ſuper craticulam alio aliquo oſtiolo C. per quod carbones ferro commoueri poſſunt) latiorem inferius, quam ſuperius, erigimus; quam D. demonſtramus. Turrim hanc in proceritatem eo modo euectam, quando ad ſummum carbonibus eſt impleta, terreo cooperculo E. occludimus. Attamen in poſteriore muro, proxime à craticula foramen F. apertum relinquimus, per quod calor athannor ſubintrare poſſit, idque ſpatula vel obice ferreo G. [nonnulli regiſtrum vocant] qui ſubleuari ac deprimi poteſt, claudimus. Hic etiam in ſumma turri quinque digitos latos ſub operculo paruum foramen H. per quod auricularis digitus vix permeare queat, conſtituimus, quo ignis aërem, tanquam fomentum ad ſe attrahere poſſit. Huic turri eo pacto exſtructæ furnus collateralis, ſiue ipſum Athanor annectitur. Erigitur pariter murus rotundus altitudinis ſeſquipedalis, qui prædictæ turris poſterius orificium recta labris ſuis contingat litera I. ſignatus. Ab hoc muro furnum concameramus K. relicto in ſummo concamerationis aliquo foramine L. in modum thaleri imperialis, per quod calor in hac parte ob concamerationem aliquo modo

ſeſe reuerberans, ad proxime ſequentem aſcendere poſſit. Iam murum à quo concamerationem cœperamus, rurſus ſeſquipedalem erigimus M. eamque camera N. obducimus, relicto pariter paruo foramine O. in ſummo fornice, ſimili inferiori. Neceſſe tamen eſt, vt in huius media partis facie aliqua locus, per quem materia imponi eximique queat, vacuus relinquatur. Nam hac media in parte ergaſterium eſt, vbi materia in ſuo vaſe ſuper tripode collocata elaboratur. Loco vacuo complendo & obſeruando obturamentum aliquod rite claudens, ne quid aëris inde concipiatur, formatur eique applicatur. Quatuor digitis latis ſuper hanc ſecundam concamerationem furnum relictis in baſi illius quatuor reſpiramẽtis P. P. cum ſuis obturamentis, quibus calor augeri minuiq; poſſit, tertia camera Q. obducimus.

XXVI.

Reſtat acediæ ſiue incuriæ furnus, vbi vno igne & paruo labore diuerſi furni fouentur. Nomen trahit à pigritia, vnde & à Germanis ein fauler Heintze vel piger Henricus appellatur. Erigitur turris rotunda vel quadrata, modo ſuperiori, & ſupra craticulam foramina calorem ad laterales furnos transuehentia tria, quatuor vel quinque, pro furnorum exſtruendorum copia, aperta relinquimus, quibus peſſuli obiiciũtur ferrei, ad immittendum vel detrahendũ calorem. Singulis hiſce foraminibus alius furnus arcte agglutinatur. Neceſſe tamen eſt, vt quilibet furnus & ſuum peculiare cinerarium A. & pyreterium B. craticula diſcreta habeat, nec non fumaria C. contineat.

Horum ſiquidem adiumento acediorum vſum ad res quaslibet accommodare poſſumus.

XXVII.

Hæc de furnis dicta ſufficiant, ſequitur vas, quod eſt locus rem chymice tractandam proxime continens.

XXVIII.

Vaſorum aliud igni admouetur, aliud igni non admouetur.

XXIX.

Igni admouendum vel ex vna aliqua certa materia eſt formatum, vel ad arbitrium artificis electa factum.

XXX.

Vas ex vna aliqua certa materia factum, eſt quod ex nulla alia, quam ex iſta fieri conuenit. Huiuſmodi aliud eſt vitreum, minerale aliud.

XXXI.

Vitreum, quod tantúm ex vitro conflatur, eſt phiala & circulatorium.

XXXII.

Phiala, eſt vas vitreum ex ventre in modum ſphæræ rotundo gracilem canalem in proceritatem emittens. Eius vſus frequens in ſolutionibus & coagulationibus.

XXXIII.

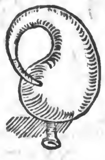
Circulatorium eſt vas vitreum vbi infuſus liquor aſcendendo & deſcendendo, quaſi in circulo rotatur. Vſus eius in ſubtiliationibus & circulationibus poſitus eſt. Varia huius generis vaſa à variis ingeniis ſunt excogitata, ex quo

quorum numero duo duntaxat magni momenti & vſus nobis placent. Pelecanus nimirum & Dyota.

XXXIV.

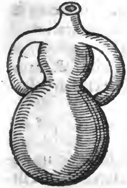
Pelecanus eſt vas circulatorium à figura Pelecani pectus ſuum roſtro fodientis, pulloſque ſuos refarcientis nuncupatum, amplo ventre ſenſim in anguſtius collum vergente, quod retortum & curuatũ os rurſus in ventrem immittit. Hoc vas in fundo canalem, per quem liquor infunditur, habet, qui liquore infuſo Hermetico ſigillo occluditur, & calori admouetur.

XXXV.

Dyota eſt vas circulatorium à duabus auribus, vel viro vtrumque brachium lateribus applicatum habente, dictum. Huius inferior pars eſt in modum cucurbitæ, cui impoſitus eſt alembicus in ſummo canalem, qui liquori infundendo inſeruiet, habens; in loco autem conueniente duobus roſtris incuruatis, & in cucurbitam à capitello humorem condenſatum deuehentibus, præditum.

Eſt

Eſt & alia circulatorii vaſis ſpecies, quæ Raymundo Lul-

lio in frequenti fuit vſu, quam hic inſerere libuit.

XXXVI.

Ad vaſa circulatoria refertur ouum philoſophicum ſeu Hermetis, quod ouiformi philoſophicis operationibus inſeruit.

XXXVII.

Minerale vas, ex materia minerali factum, eſt vel metallicum, vel terreum.

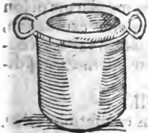
XXXVIII.

Vas metallicum ex metallo factum inſeruit ſubtiliationi vel fuſioni. Subtiliationi inſeruiens, eſt ahenum & veſica.

XXXIX.

Ahenum, eſt vas metallicum ex cupro aut ferro duum pedum altitudinis, eiuſdemque ferme latitudinis, cuſum. Huius faſtigio cooperculum, ſequentem in modum formatum, illiuſque limites rite claudentes, imponendum eſt. Fit lamina cuprea ad aheni capacitatem [nonnulli rei familiari conſulen-

ſulentes pro cupro ligneum aſſeré aſſumunt] rotunda, cuius in centro [quando vni cucurbitæ inſeruire debet] ad am-

plitudinem imponendi vaſis, foramen excauatur, vt vas per illud prominere poſſit. A latere vero alterutro prope aheni finem aliud paruum foramen, per quod calida ſuffunditur, & defectus ſpiratæ aquæ ſuppletur, perforatur. Vſus huius aheni cũ operculo in balneis frequentiſſimus eſt.

XL.

Veſica, eſt vas metallicum ex cupro in forma veſicæ vel oui, duum aut trium pedum altitudinis, conuenientiſque latitudinis, formatum, & circa faſtigium apertum, vt intra ſinum ſuum conuenientem alembicum recipere poſſit, qui adeo cum orificio veſicæ quadrare debet, vt tam apte inuicem concludi poſſint, ne minimum inde exſpirare queat. Impoſitum capitellum è ſuo vertice canalem duum aut trium pedum altitudinis emittere debet, qui in ſummitate aliud capitellum ab aheno aliquo ſemper frigidam continente, qua ſpiritus in alembicũ eleuati, refrigeſieri & condenſari poſſint, circumdatum ſuſtinet. Ex hoc capitello epiſtomium ſeu canalis procedit, qui vapores condenſatos guttatim in vas ſuppoſitum deducit. Huius veſicæ vſus in vegetabilibus diſſoluendis non eſt negligendus.

XLI.

Quæ fuſioni inſeruiunt ſunt vaſa quæ liquata & effuſa mi-

neralia recipiunt: vt, infundibulum & pyramis.

XLII.

Infundibulum eſt vas metallicum oblongum cum manubrio, interius excauatum, liquata metalla recipiens & in virgas vel baculos conformans. Germanis **ein Einguß** dicitur.

XLIII.

Pyramis aliis (catinus coniformis, vel **ein Gießbuckel**) eſt vas metallicum in modum pyramidis excauatum, vt pars eius ſuperior lata, inferior autem in acutum vergens, pro liquatis mineralibus in regulum formandis, accommodari poſſit.

XLIV.

Terrea vaſa ex terra facta, alia materiam ipſam continent, reliqua capiunt alia vaſa.

XLV.

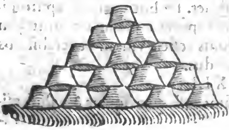
Quæ materiam ipſam capiunt, ſunt fuſoria, aut non fuſoria.

XLVI.

Fuſoria ſunt vaſa materiam ipſam capientia, quorum administra ope mineralia funduntur: vt catillus cinereus & crucibulum.

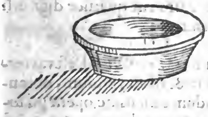
XLVII.

Catillus cinereus eſt vas fuſorium ex cinerum de leui ligno elixatorum, & ab omnibus carbonibus aliiſque ſpurcitiis defecatorum partibus duabus, nec non cinerum de oſſibus medulla carentibus (ne tamen

Digitized by Google

men de porcis, quæ ſummum diſpendium inferunt, deſumpta ſunt) optime tritorum parte vna, cum cereuiſia bona ad maſſam madefactis, & probe inuicem commixtis in ſuo mortariolo paratum. Cineribus ſiquidem madefactis hoc mortariolum impletur, & piſtillum [vulgo monachus dictum] pulſibus tribus ligneo malleo factis in illud cuditur, ac tandem

inſperſis cribro ſetaceo cineribus de capitibus vituli, aut cornu cerui vnus atque alter pulſus ſuper additur, atque vt areſiat, eximitur. Fit & in maiori forma catillus cinereus, qui in annulo ferreo formatur.

XLVIII.

Crucibulum eſt vas fuſorium ex terra igni contumaciſſima factum, acutiori baſi & tereti in ampliorem capacitatem forma triangulari vel rotunda deſinentem, ad fundenda & eliquanda mineralia & metalla formatum. Fit etiam crucibuli ſpecies, quæ vulgo teſta [Treibſcherb] appellatur, fundendis metallis adæquatum.

XLIX.

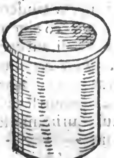

Non fuſoria ſunt quibus nihil funditur, vt pyxis cæmentatoria. Eſt autem pyxis cæmentatoria, vas terreum, ex terra igni contumaci in modum pyxidis ſuum operculum apte recipiens formatum.

L.

Hæc ſunt vaſa ipſam materiam capientia: quæ alia vaſa accipiunt, ſunt catinus arenarius & tegula fornicata.

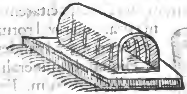
LI.

Catinus arenarius (vulgo ein Sandtkopff) eſt vas terreum in modum pilei rotundi, cum margine trium aut quatuor digitorũ ex terra tenaci factum.

LII.

Tegula fornicata, (ein Muffel) eſt vas terreum ventilabris & oſtio peruium, oblongum, ad tegendum catillos, ne operæ polluantur fauillis, vtque calor eo temperatius elaborare poſſit, formatum. Quidam hanc

tegulam cum fundo connectunt, alii fundum ab illo ſegregatum faciunt, id quod in cuiuslibet poſitum eſt arbitrio.

LIII.

Huc referendus eſt tripes ferreus, qui eſt vas, aliud vas materiam calefaciendam continens, recipiens, ex ferro fabrefactum.

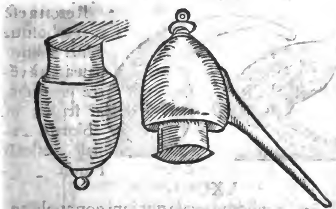
LIV.

Ad vaſa ex materia pro artificis arbitrio electa facta nos accingimus, quæ è terra vitro, metallis, pro re nata, formata ſunt. Hæc ſunt ſuperiora & inferiora.

LV.

Superiora ſunt alembicus ſiue capitellum (ein Helm) quod vaſis inferioribus ad vapores recipiendos imponitur, cuius figuram ſequenti pagina appoſuimus.

LVI.

Eſt autem alembicus alius roſtratus, qui humores reſolutos per canalẽ aut roſtrum ad vas recipiens dimittit: alius cęcus, hoc eſt, ſine roſtro; ſublimationibus inſeruiens. Hic in ſublimationibus nonnunquam in vertice perforatus aliquantulum eſt, humores aſcendentes inde emittens.

LVII.

Inferiora ſunt cucurbita & retorta.

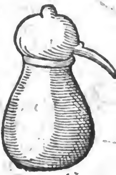
LVIII.

Cucurbita (ein Kolben) eſt vas plerumque turbinatum in cucurbitæ vel pyri formam vtero turgeſcens.

LIX.

Cucurbita alia fundo globoſo prædita eſt, alia lato
Cucurbita cum ſuo alembico iuncta eiuſmodi eſt.

Digitized by Google

LX.

Retorta eſt vas globoſum cuius collum paulatim à vẽtre procedit, ac ſenſim in oblongũ canalẽ reflexũ tranſit.

LXI.

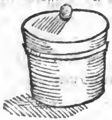
Hactenus vaſa igni applicanda: vaſa quę igni non applicantur; ſunt continentia, vel tranſmittentia.

LXII.

Continentia, quæ materiam continent, ſunt receptaculum & concha.

LXIII

Receptaculum eſt vas amplum & globoſum deſtillantes humores recipiens. Vulgo ein Vorlag appellatur. Sed receptaculum pro rei deſtillandę ratione variat. Nam ſi res vaporoſæ, flatulentæ ac ſpirituales diſſoluuntur, amplum eſſe debet; alioqui à ſpirituum vi magna, magno bombo ac crepitu, nec ſine aſtantis periculo rumpitur, atq; in fruſta diſſilit. Si vero res calidæ tenueſque fuerint collo longo formatũ eſſe debet. Sin autem res mediæ fuerint, medium receptaculum requiritur.

LXIV.

Concha [ein Glaßſchale] vel alueolus vitreus, eſt vas plerumque vitreum in modũ aluei formatum cum ore & manubrio. Eius vſus in filtrationibus magnus eſt.

Tranſ-

LXV.

Tranſmittentia vaſa, ſunt tritorium & ſeparàtorium.

LXVI.

Tritorium [vulgo infundibulum ein Trechter] eſt vas tranſmittens, in ſuperficie latum, & paulatim acuatum, cum manubrio annexo, formatum.

LXVII.

Separatorium eſt vas tranſmittens, quodammodo ouiforme, oblongum, orificio ad capacitatèm auricularis digiti aperto, cui materia infunditur, & fundo in modum acus acuto, materiam rurſum emittendi gratia, præditum cum annexis anſis duabus, liquoribus inuicem ſeparandis accommodatum.

LXVIII.

Hactenus locus: Cauſa adiuuans eſt, quæ artifici ſuo inſeruit miniſterio: talis eſt inſtrumentum manuarium, & calor ignis.

LXIX.

Inſtrumentum manuarium eſt, cuius applicatione & motione artifex ſuam actionem perficit.

LXX.

Inſtrumentum aliud igni admouetur, aliud igni non admouetur.

LXXI.

Quod igni admouetur, aut ſemper, aut pro artificis arbitrio admouetur.

LXXII.

Semper admotum eſt gracile vel latum.

LXXIII.

Gracile eſt inſtrumentum oblongum, ſemper igni inſeruiens, vt craticula & baculus ferreus.

Cra-

Digitized by Google

LXXIV.

Craticula eſt inſtrumentum ex bacillis ferreis quadratis, & digitalis craſſitudinis iuxta ſe in acutum ita poſitis, vt ſemidigitale ſpacium inter illos interſit, factum, focis conficiendis, carbonibuſque ſuſtentandis inſeruiens.

LXXV.

Baculus ferreus eſt inſtrumentum ad ſuſtinenda impoſita vaſa, cuſum.

LXXVI.

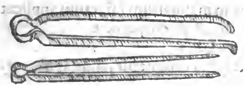
Latum inſtrumentum, vel ſpatula, eſt in modum ſpatulæ factum, quod furnis compoſitis ad augendum minuendumue calorem inſeruit.

LXXVII.

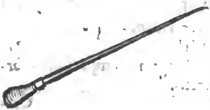
Pro artificis arbitrio igni inſeruiunt, forfex, rutabulum, cochleare & circulus.

LXXVIII.

Forfex (eine Kluſft) eſt inſtrumentum, oblongum, & biceps quod manibus facile comprimi dilatarique poteſt, igni imponendis, dirigendiſque prunis atque vaſis aptum: Eſt & alia forficum ſpecies, quib. vaſa tantum ex igne ſuſtollimus, quæ inſtar forcipis complicatur.

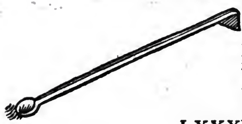
LXXIX.

Rutabulũ vel vncus (Rührhacke) eſt inſtrumentũ ex ferro oblongum & in fine curuatum, quo ignis, vel materia in igne contenta proruitur & commouetur.

Co-

LXXX.

Cochleare eſt baculus ferreus longus, in altera parte cochlear, in altera radulam habens, docimaſticis operationibus inſeruiens.

LXXXI.

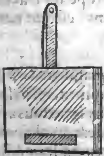
Circulus eſt inſtrumentum rotundum vitris abſcindendis ex ferro factum. Perfringuntur autem hoc modo. Circulus candefactus vitro applicatur, illudque tam diu ſtringit donec ferueſiat & incaleſcat cũque adhuc feruet, frigida gutta immiſſa, aut frigidi halitus affluxu diſſilit atque diſrumpitur.

LXXXII.

Hæc ſunt inſtrumenta, quæ igni admouentur: quæ vero non admouentur, eorum aliud eſt ligneũ, metallica reliqua.

LXXXIII.

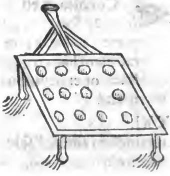

Ligneum inſtrumentum eſt aſſerculus perforatus ſeu dyoptra, quæ eſt tabula lignea manubriata, circa medium in latum fiſſa, vt per eam faciei prætenta abſque oculorum iniuria ignis atq; operis modum contemplari poſſimus.

LXXXIV.

Metallica inſtrumenta, ſunt tabula ferrea & mortariolum.

LXXXV.

Tabula ferrea eſt inſtrumentum aliquot ſcrobibus hæmiſphæricis ſeu acetabulis compuncta ad excipiendum probationum effuſiones.

LXXXVI.

Mortariolum eſt modiolus catillorum cinereorum formandorum in lati circuli modum, vel pertuſi catini ex o ichalco plerumq; factus. Hoc mortariolum comitatur pila,[vulgo monachus] quæ eſt piſtillum cum tubere rotundo ex baſi lata media prominente, cuius incuſſu catilli fouea formatur. Sed ad catillos maiores, hoc eſt, maiorem materię copiam capientes, formãdos vtimur circulo ferreo, & conueniente pila foueam procudimus. Hæc de inſtrumentis.

LXXXVII.

Iam ad ignis calorem deueniamus, qui eſt cauſa adiuuans, ſua ope res tractandas accelerans & fouens: eſtque naturalis, aut artificialis.

LXXXVIII.

Calor naturalis eſt, quando radii ſolares vel per ſe materiam ſibi applicatam excoquunt, vel in ſpeculo concauo collecti rei applicantur. Huius ignis ſuus vſus eſt apud artifices. Poſſumus enim hoc diſſoluere & calcinare; imo nonnulli illum in lapidis philoſophici pręparatione adhibendum eſſe autumant: q̃ opinionem ſuis autorib. relinquentes, cum tamen non negligendum eſſe cenſemus. Ar-

Digitized by Google

LXXXIX.

Artificialis calor dicitur,qui ad artificis nutum accendi, dirigi & adminiſtrari poteſt. Calor hic ſimplex eſt,aut mixtus.

XC.

Simplex eſt,qui vni duntaxat operationi, ſiue illa ſit digeſtionis,ſiue ſeparationis,in ſervit.

XCI.

Calor digerens eſt, quo materia diſſoluenda digeritur, id quod in athannore,aut fimo perficitur.

XCII.

Digeſtio in athannore fit,quando turri athannoris carbonibus ad ſummũ vſque impleta ignem in foco accendimus, & ferrea ſpatula, vel regiſtro pro noſtro arbitrio oſtiolum,calorem ad athannor tranſmittens dilatamus. Quomodo autẽ calor ille dirigi,hoc eſt, quando remiſſior, aut intenſior eſſe debeat,diſcors eſt philoſophorum opinio. Quidam enim naturæ operationem (vt aiunt) æmulãtes continuum,eundemque à principio actionis vſque ad finem,calorem requiri contendunt. Alii in gradus diſpeſcunt, vt principio nimirum ad albedinem vſq; primus gradus,inde ad flauedinẽ ſecundus, ad finem autem,qui eſt vberrimæ rubedinis,tertius adhibeatur. Cui ſententiæ & nos plurimis tam autoritatibus quam rationib. inducti adſtipulamur,alteram ſuis autoribus opinionem relinquentes.

XCIII.

Calor fimi eſt,quando vaſe in fimo poſito materiamq; continente digeſtio fit. Hic calor multi vſus eſt apud artifices in infundendis,digerendis,& putrefaciendis rebus. Adhibetur interdum fimus equinus,in quo vas ſepelitur, aliquando vas ligneum fœno,vel ſtramine impletum, cui vapor è feruente aqua applicatur,fimi in locum adhibetur.

XCIV.

Sequitur calor ſeparans,cuius ope ſubtile à ſpiſſo abſtrahitur.Eſtque lenis,aut fortis.

XCV.

Lenis, eſt calor ſeparans lento calore humorem eliciendum propellens.Eſt autem ille veſicæ,aut cinerum.

XCVI.

Veſicæ eſt calor lenis, quo ex materia veſicæ impoſita applicato alembico ſubſtantia humida prolicitur.

XCVII.

Cinerum calor eſt,quando partes fixiores per cineres eliciuntur.Hic medius eſt inter balnei & arenæ calorem: proinde illius ope non modo ſubtiliores,& ad naturam aqueitatis ſimplicis approximantes ſubſtantiæ propelluntur, ſed etiam colores & fixiores partes eliciuntur.

XCVIII.

Fortis calor eſt, quando igne intenſiore & auctiore res ſeparantur. Eſtque impeditus,aut liber.

XCIX.

Calor impeditus eſt,quando ignis à materia vel vaſe, ne illud proxime tangat,ab alio vaſe impeditur.Eſtque arenæ,vel ſcobis ferri.

C.

Arenæ calor, medius inter cinerum & ſcobis ferri, eſt, quando vas materiam continens in catino arenario arena circumdatum ſubſtantiam fixiorem & tenaciorem, quam cineres propellere nequibant, protrudit. Vbi aduertendum eſt, arenam ſubtilem non adeo violentũ calorem præbere,quam groſſam.

CI.

Scobis,aut ſcoriæ ferri calor ſuperiore intenſior & aperto vicinior eſt, quando ex ſcobe vel ſcoria ferri res propelluntur.

Calor

CII.

Calor liber eſt, qui proxime materiam, aut vas materiam continens tangit. Hoc calore proliciuntur, quę contumacius liquorem emittunt, ſive id fiat ob ſiccitatē & paucitatem, ſiue quod ob viſcoſitatem & homogeneitatem ille terreis partibus pertinacius adhæreat: taceo quod calcinationi, fuſioni & aliis operationibus inſeruiat. Eſtque carbonum, vel flammarum.

CIII.

Calor carbonum eſt, quando calor prunarum flagrantium materiam vel vas proxime tangit. Huius vſus eſt in fuſionibus, cæmentationibus, probationibus, calcinationibus & diſſolutionibus.

CIV.

Calor flammarum eſt, quando adhibito conueniente alimento flammæ materiam attingunt. Hic calor vocatur ignis viuus, quo reuerberantur & calcinantur omnium metallorum corpora, nec non ſpiritus tandem propelluntur.

CV.

Tandem ad mixtum calorem, qui tam digeſtioni, quam ſeparationi inſeruit, deſcendendum eſt. Hic calor balneum appellatur, quando nimirum vas aquæ calidæ, aut vapori imponitur.

CVI.

Balneum aliud eſt maris, roris aliud.

CVII.

Balneum maris vel Mariæ eſt, quando res diſſoluenda in conueniente vaſe aquæ calidæ in ſuo aheno contentæ imponitur, inibique operatio perficitur.

CVIII.

Balneum roris eſt, quando vas aquam non tangit, ſed à vapore aſcendente calefit, reſque impoſita diſſoluitur.

nem calcinati partibus æqualibus,eamque in cucurbitam vitream fundo.Poſt in cucurbitæ ſuperiore parte laminas chalybis ſuſpendo,lutoque orificium vaſis obduco,ne ſpiritus aquæ fortis vllo modo exhalare queant,ac viginti quatuor horas in arena calida vaporare permitto. Deinde aperto vaſe laminas eximo,quibus crocus,vel puluis ſubtiliſſimus adhæret, quem lagopede detergo. Porro laminas iterum in dicto vaſe ſuſpendo,& ſuperiori modo procedo, idque tantiſper, donec nullus crocus vlterius à ſpiritib. extrahitur,aut in laminis reperitur. Sic plumbum ſuper aceto ſuſpenſum calcinatur in ceruſſam, ſic cuprũ ſuper recrementis vuarum;atque ita reliqua metalla vaporibus corroduntur.

CXVII.

Immerſiua corroſio eſt,quando corpora aliis rebus immerſa in calcem rediguntur:Eſtq; humida vel ſicca.

CXVIII.

Humida eſt,quando corpus liquori alicui corrodenti immergitur,indeque calcinatur:perficiturque amalgamatione, aut præcipitatione.

CXIX.

Amalgamatio eſt calcinatio metalli per argentum viuum: Et fit,quando metallũ in tenues bracteas,vel laminas ductum cum ſex,nouem,aut duodecim argenti viui partibus commiſcetur & coadunatur, vt fiat maſſa vndiq; ſui ſimilis,atque ita metallum diſcontinuatur & calcinatur. Argento enim viuo per euaporationem ſuper igne lento, ablato,metallum inſtar tenuis calcis relinquitur.

CXX.

Præcipitatio eſt, quando corpora per aquas corrodentes corroſa & in aquam ſoluta,vel aquę corrodentis abſtractione, vel alio encheremate in aliquam calcem repercutiuntur. Sic argentum in aqua forti diſſolutum cupro,ſale communi,aut ammoniaco iniecto præcipitatur. Sic & aurũ in aqua regia ſolutum

aceti deliteſcit,effundito,ne feces cum aceto permaneant,& acetum per alembicum vti prius auoca,& rurſus ſolue,idque tamdiu repete,donec nullas impuritates è margaritis reiectas videris,& ſolutionem puram habueris,& habebis verum magiſterium vnionum, quod ſupradicto longe eſt præſtantius & efficacius. Sunt enim margaritæ per frequentem ſolutionem non modo ſubtiliores effectæ,ſed etiam puriores redditæ,& impuritates groſſæ,quę cum illis coniunguntur,ſeparatæ. Quando igitur acetum vltima vice abſtractum,effunde aquam pluuiam deſtillatam, & magiſterium hoc noſtrum cum illa parumper ablue,quod vbi factum eſt,aquam rurſus per deſtillationem ſepara, idque tantiſper, donec aqua dulcis illo euocetur,vti effuſa eſt, & magiſterium erit ſufficienter edulcoratum.

Accipe huius magiſterii,quantum vis,& affunde ſpiritum vini optime rectificatum, ad duorum digitorum eminentiã, lutoq; optimo claude,ne ſubtiles illi vini ſpiritus euaneſcant, & ad octiduum in cineribus calidis ad digerendum colloca, in quo temporis ſpacio nõnihil in oleum ſpiſſum reſoluetur, quo ob ſuam ſubtilitatem ſpiritui vini innatabit. Hoc oleum per inclinationem cautè à remanentia ſepara, & alium ſpiritum vini ſuffunde, clauſoque vaſe tuam materiam in calidis cineribus, vt ante, digere, toties repetendo, donec omne magiſterium in oleum conuerſum eſt. Hoc oleum ſeu quintam eſſentiam perlarum per biduum cum ſpiritu vini circulato,ac tandem vini ſpiritum,ab illo per balneum maris euocato,ita tamen,ne eſſentia nimium areſiat,& ad vſum reſeruato.

Vſus huius quintæ eſſentiæ.

Recipe ſeminis meliſſæ vnciam vnam,
Lactucæ vnciam ſemis,
Aquæ fœniculi libram vnam.

Semina probe contuſa cum modica aqua bene contere,tritaque per linteum exprime,idq; tamdiu repete, donec omnis

virtus ſeminum à corticib. quæ remanent, ſit ſeparata. Poſtea

Accipe huius mixturæ vncias quatuor,

Eſſentiæ perlarum drachmas duas.

Miſce, vt eſſentia cum mixtura probe adunatur.

Prodeſt hæc quinta eſſentia perlarum

1. Aduerſus omnia venena, & venenatas infectiones.
2. Cor & reliqua membra principalia ſummopere confortat,
3. Humidum radicale adauget, calorem innatum conſeruat. & vitales ſpiritus corroborat.
4. Phthyſicis ſummum eſt ſolamen; Illos enim priſtinæ ſanitati reſtituit, & morbum plane expellit, ſi parum olei cinnamomi ipſi adiungitur.
5. Reſtaurat vires in viris & mulieribus, aptoſque reddit ad conceptionem.
6. In nutricibus multiplicat lac, illaſq; cum infantibus in integra ſanitate conſeruat.
7. Tandem, quæcunq; virtutes margaritis adſcribuntur, in hac eſſentia clariſſime eluceſcunt.

Doſis.

Prædictæ mixturæ mane & veſperi cochlearia tria ꝑpinata.

Præcipitatio Mercurii egregia.

Accipe auri optime purgati vnciam ſemis, redige in lamellas tenues & ſolue in aqua regia, ex ſale cõmuni & non armeniaco (quia illud mercurium volatilem reddit) facta. Poſtea accipe vitri antimonii optimi vnciam dimidiam, & pari modo ſolue in aqua regis, ſolue etiam argenti viui probe loti & mundificati vncias tres in aqua forti, vt tres illæ aquæ ſint claræ & transparentes, neq; quicq̃ in illis appareat, q; non ſit ſolutum. Coniũge illas ſolutiones, & aquas à præcipitato aliquoties abſtrahe, ſemper aquam regis recentẽ affundendo, donec Mercurius in ignita ferri lamina poſita non amplius fumiget. Tandem ſpiritib. aquæ regiæ probe probeq; abactis, affunde ſpiritum vini ad trium digitorum eminentiam, illumque ſexies à

præcipitato forti igne deſtilla, donec fixus ſit Mercurius, & nullum de ſe emittat fumum, quē demum ſub tegula fornicata ſecundum artem probe igniendum & calcinādum puta.

Vſus.

1 In morbo gallico ſummum eſt remedium. Mundificat enim ſanguinem in venis, medullam in oſſibus, & quicquid in carne, neruis & ſub cute latet immunditiei, expurgat.

2. In hydrope magnum eſt ſolamen: Quia aquam educit, & fontem exſiccat.

3 Caducis prodeſt.

4. Cholicam ſiſtit.

5. Quartanis medetur.

6. Ictericis conuenit.

7. Eſthiomene, cancrum, fiſtulas, & alia vlcera curat.

8. In peſte, & venenis opitulatur.

Doſis.

3.4. aut 5. grana pro qualitate perſonæ, pueris & infantibus datur granum dimidium ad gra. vnum, in cōueniēti liquore.

Præcipitatum excellentiſſimum cum Smiride, quod magis fixum eſt, quàm vllum aliud.

℞. Lapidis Smiridis quantum vis, candefac illum ſepties, & ſemper in frigida extingue, donec eum in puluerem ſubtiliſſimum terere queas, qui reuerberari debet in reuerberatorio aperto igne intēſiſſimo ad triduum cōtinue inſtar croci Martis. Tunc extrahe eius tincturam cum ſpiritu vini 7. dieb. circulando. Quod cum factum eſt, declina vas, & quod clarum eſt, effunde, hoc fac tantiſper, donec ſpiritus vini nō amplius rubefiat. Solutiones omnes confunde, & ſpiritum vini abſtrahe, vt tinctura maneat in forma olei, q. oleum congelat Mercuriū in inſtanti & abſq; igne, & ita habebis fixū lapidem, & excellētiſſimum purgans ſine vomitu & ſaliuatione. Doſis eſt 2. vel 3. grana, pro ratione perſonæ. Si hoc Mercurium cum argenti viui parte æquali poſueris in phialam, totum ſtatim præcipitatur. Eſt &

Alius modus

præcipitandi Mercurium cum lapide Smiride: & fit ita. Recipe aquæ fortis communis ex vitriolo & ſalepetræ factæ librã vnam, eique ſalis armoniaci adde vncias duas inuicem deſtilla, & aquam regiam habebis paratam. In hac aqua regis pone quantitatẽ mediocrem lapidis Smiridis calcinati & pulueriſati, inuicemque ad digeſtionem, vt tincturam eius extrahat quatuordecim diebus ſepone, quam bene aſſeruabis. Accipe huius aquæ, in qua tinctura Smiridis eſt, vnciam vnam, & pone in ea argenti viui tantundem: ſtatimq; videbis aquam bullire & incaleſcere, pulueremq; caloris albiſſimi præcipitare. Hoc vbi factum eſt, abſtrahe aquam, & da ignem Mercurio per gradus, donec fiat calor fortis: ſed quando præcipitatum ad arantiarum calorem peruenit, illud debet teri ſubtiliter, & tunc pone in latam pyxidem, quam in clauſum pone reuerberatorium, vt per gradus figatur, & in calorem rubrum ſubobſcurum abeat. Tandem affunde ipſi aquam regiam puram, hoc eſt, in qua nulla eſt tinctura Smiridis, vt prædicta tinctura Smiridis extrahatur, & ab hoc præcipitato ſeparetur. Tinctura extracta aquam decanta, & præcipitatum exſicca, illumque in aqua communi bulliendo dulcifica, & rurſus forti igne exſicca, & ad vſum aſſerua.

Habes hic præparatum rubrum inſtar ſanguinis, qui non poteſt reuiuificari, vt commune præcipitatum reuiuiſcit, perfecteque eſt fixatus.

Vſus.

Præcipitatum hoc omne id pręſtat, quod in Mercurio pręcipitato vllo requiri poteſt. Priuſquam figitur, purgat per vomitum, non adeo fixus per ſedem; fixus autem per ſudorem tantum ſine moleſtia.

CXXI.

Sicca corroſio eſt, quando corporibus calcinandis non humor, ſed eius in locum corrodentes materiæ ſiccæ adiunguntur,

tur,quibus calcinantur. Eſtq; cæmentum & commixtio.

CXXII.

Cæmentum eſt corroſio ſicca,qua corpus aliquod metallicum cum ſalibus corrodentibus aliiſque rebus exſiccantib. ſtratificatum confringitur & calcinatur.Fit autem cæmentatio hoc modo. Corpus cæmentandũ in tenues laminas redigitur, & in fruſtula forcipe ſcinditur; ſpecies autem corrodẽtes pulueriſantur,& aceto, vrina,vel aqua forti madefiunt, vt fiant inſtar pulticulæ.(nonnulli illis ſiccis vtuntur) Deinde huius pulticulæ vel pulueris aliqua portio pyxidi cæmentatoriæ inditur,illique lamina ſuperponitur,& laminæ alia pulueris portio aſpergitur[quo ſtratificatio,& facere ſtratum ſuper ſtratum dicitur]hanc alia lamina ſubſequitur, idque tantiſper,donec pyxis impleta, aut nihil laminarũ reſiduum eſt, & tandem puluere ſuperpoſito clauditur,lutoque aliquo tenaci iuncturæ pyxidis munitæ obturantur, atque igni vel[quod ſatius eſt]ſuo furno imponitur, & ſecundum gradus cæmentatur quatuor,ſex,octo, duodecim,vel viginti quatuor horis, imo etiã aliquot diebus(pro re nata)inibi conſeruatur. Tandem pyxide infrigidata,eximitur,laminæque à puluere ſeparantur,quæ totæ confractæ ac calcinatæ inueniuntur. Verbi gratia. Animus eſt præparare crocum Martis ſeu chalybis,idque per cæmentationem, tunc accipio calcis viuæ recentis, quantum opus eſt,eamque vrina aliquantiſper virili madefacio,vt fiat inſtar pulpæ. Poſtea hac pulpa pyxidis cæmentatoriæ fundum ad digiti lati craſſitudinem tego, eique laminas chalybis ſuperaddo,& vas[vti ſuperius dictum]impleo,ac luto obfirmo .Omnibus rite paratis pyxidem in furno noſtro cæmẽtatorio pono,ignemque tertii gradus ad quartum vſq; viginti quatuor horis continuum adminiſtro. Tandem exempto vaſe materiam in illo contentã in mortario probe contundo,& per ſetacium pello, vt fiat puluis ſubtiliſſimus; vbi calcem à chalybe omnẽ calida abluo, reſiduumq; àrefacio,

& accipio crocum Martis præſtantiſſimum. Eo modo fit & crocus Veneris, qui multis operationibus inſeruire poteſt.

CXXIII.

Commixtio eſt, quando corpori calcinando ſpecies quædam, vtpote, ſulphur, ſal petræ, ſal commune, vel aliæ commiſcentur, ac conteruntur, quib. igni admotis corpus in calcem redigitur. Exemplo res clarior euadet. Sumo ſtibii, ſalis petræ & ſalis communis partes analogas, eaſque minutiſſime tritas & commixtas in tigillo, optimo luto munito, ita tamen, vt in ſuperficiei medio aliquod foramen paruulum relinquatur, per quod arſenicales & venenati ſpiritus exhalare queant, in furnum venti pono, ignemque fuſorium accendo, & ſi libet follis etiam miniſterium adhibeo, vt in tigillo ſufficienter fluant. Hic autem ſtudio animaduertendum eſt, quamdiu fumus per foramen illud in ſuperficie relictum aſcendat. Ille ſiquidem adhuc euaporans, materiam nō ſatis calcinatam eſſe ſubindicat. Sed quando omnes eiuſmodi ſpiritus fumantes euanuerunt, ignem prope ad viuum adaugeo ad quadrantem horæ, ac tandem crucibulum eximo, infrigidatumque aperio, nec non materiam extraho, vbi antimonium in fundo à ſalibus, ſicuti regulum à ſcoriis, ſeparatum inuenio. Hoc antimonium à ſalibus malleo aliquo detrunco, atque in puluerem tero, qui inſtar cinabrii rubicundiſsimus, & in re medica nonnullis medicamentis præſtantiſsimis conficiēdis accommodatiſsimus eſt. Atque vt hic optimus ita & celerrimus eſt antimonium calcinandi modus, cum quod intra dimidię horæ ſpacium perfici poſsit, tum quod nihil ſalium ſecum retineat, ſed à ſe protrudat.

CXXIV.

Ignitio ſequitur, quæ eſt calcinatio corpora ignis violentia in calcem reducens: Eſtque combuſtio & reuerberatio.

CXXV.

Combuſtio eſt ignitio corpora comburendo in calcem redigens. Hæc eſt incineratio vel vitrificatio.

Inci-

CXXVI.

Incineratio eſt ignitio corpora vehementiore igne in cineres conuertens. Incinerantur autem vegetabilia & animalia: mineralia autẽ (chymico more loquendo) proprie non in cineres, ſed in calcem redigi dicuntur.

CXXVII.

Vitrificatio eſt combuſtio calces & cineres in tranſparens vitrum cõuertens. Eſto exemplum ab argento viuo & argento coniunctis. Capio oleum vitrioli rubeũ ſecundum artem factum & rectificatum, in hoc argentum viuum per ſublimationem, aut per ſal & acetum lotum & depuratũ reſoluo, idque continuo in calore tandiu foueo, donec nullus omnino Mercurius neq; viuus neq; præcipitatus amplius appareat, ſed totus in oleo forma liquida latet. Quo facto oleum hoc Mercurium continens in retortam vitreã, & quantitati materiæ conuenientem fundo, ponoq; in catino arenario atq; accenſo igne oleum à Mercurio in appoſitum vas recipiens propello. Atque ita Mercurius per præcipitationem in calcem erit redactus. Huius præcipitati accipio vncias duas, calcis argenti & ſalis armoniaci an. vnciam vnam, eaq; inuicem trita & cõmixta, nec non in phiala poſita ad ſublimationem accommodo, vbi ſal armoniacum aſcendit, & Mercurius cum Luna, etiam ſeruato pondere in fundo, manent in modum auri puriſſimi. Poſtea in vitro forti, aut crucibulo deuitreato in furnum venti adfluendum pono, adductoque igne in fixum tranſparenſq; vitrum, quod de colore aureo, ad pallidiorem deſcendiſſe videtur, abit. Vitrum hoc infinitarum virtutum eſt, quas ſingulas hoc loco recenſere neq; inſtituti, neq; æquitatis eſt: ſed demonſtrato conficiendi modo, ſolerti chymiatriæ indagatori committimus.

Non incongrue egregium illud, & ſummarum virium

Aurum tranſplendens

huc referri poteſt, quod modo inſequenti paratur.

Accipe auri puriſſimi vnciam ſemis, & antimonii Vnga-

Ii nici

rici vncias octo, pone in tigillo ad ignem, vt inuicem fundatur,& vbi fuſus eſt, effunde: Caue tamen ne in regulũ abeat. Hanc mixturam probe probeq; contere, vt fiat puluis ſubtiliſſimus,qui calcinandus eſt eo modo, quo antimonium calcinant,quando vitrum conficere volunt, donec non amplius fumiget. Quando igitur puluerem ità fixum habes, tigillum ad ignem pone,vt apprime candeat,vt abeat in vitrum:poſtea paulatim eo modo puluerem in vitrum funde,& fluat tantiſper,donec vitrum hoc ſit rubeum & tranſparens,quod bacillo aliquo ferreo probare potes: Et inuenies aurum in fundo crucibuli dimidia parte diminutũ. Vitrum in peluim effunde,& habebis aurum tranſparens,cum vitro antimonii æquali pondere mixtum.

Vires.

Aurum hoc tranſparens,ſummarum eſt virtutum.

1. Ad hydropem,& omnes morbos phlegmaticos valet.
2. Morbum gallicum radicitus expellit,imo etiam dolores in membris à gallico morbo ortos,ſiſtit, & ex medulla & oſſibus eruit.
3. In peſte & aliis morbis epidemicis magnum eſt ſolamen.
4. Mundificat ſanguinem.
5. Curat vlcera.
6. Podagricis prodeſt.

Vſus & doſis.

Accipe huius auri tranſparentis quantum vis,ipſiq; affunde ſpiritum vini ex vino facti & optime rectificati ad eminentiam quatuor digitorum,& clauſo vaſe ſepone ad calorem digeſtiuum,& ſpiritus ex auro extrahet tincturam rubicundiſſimam,quam ad vſus reſeruabis.Huius ſpiritus rubei duo cochlearia propinata mouent ſudorem, nec vomitum, nauſeã, aut vllam ſedem prouocant,quod vulgaris vitri antimonii extractio non facit,ſed cum impetu maximo purgat, quod albo calculo probe eſt notandum.

Quia

160

Quia de redactione corporum in vitrum agimus, etiam vnum adhuc ſecretum in medium proferre animus geſtit, quod eſt

Vitrum ſulphuris:

& ita paratur. Accipe ſulphuris vulgaris magnam quantitatem, poneq; in crucibulo, vel teſta tres lothones pro vna vice ſub tegula fornicata ignita, vt comburatur. Quando illud ſulphur eſt combuſtum; pone alias tres lothones in teſta, vt & idem comburatur, quod tamdiu facies, donec vna libra in teſta ſit combuſta, & videbis cinerem aliquem griſei coloris, ſed de hac libra ſulphuris, non amplius, quam drachmas duas cinerum, accipies, de ſecunda & reliquis autem integrum lothonem accipies. Combure modo prædicto decem libras ſulphuris, & cinis ille, qui antea griſeus erat, fiet inſtar ſanguinis rubeus, atq; modo inſequenti in vitrum rubicundum abibit. Recipe huius cineris rubei optime triti vnciã ſemis, & borracis drachmam vnam, & igne intenſiſſimo funde, atque fiet vitrum aliquod tranſparens maximarum virtutum.

CXXVIII.

Reuerberatio eſt ignitio, corpora igne viuo reuerberante & repercutiente in calcem ſubtiliorem reducens: & eſt clauſa, vel aperta.

CXXIX.

Reuerberatio clauſa eſt, quando corpora reuerberando in furno reuerberii clauſo calcinãtur. Hac reuerberatione ignis gradus ad amuſſim adminiſtrari poſſunt, vt calor intendi remittique poſſit, quod in vulgaribus non accidit. Verbo hanc reuerberationem aperiam. Theophraſtus Paracelſus in Chirurgiæ magnæ lib. 2. tract. 3. c. 5. vbi tincturæ antimonii, quam adeo commendat, præparationem docere geſtit, modum ita obſcurum, & deuium tradit, vt Oedipo aliquo, ad illum intelligendũ, opus ſit; quod & ipſe vltro fatetur. Huius tincturę pręparationem, experientia freti, in medium producemus,

F noſtram-

noſtramque clauſam reuerberationem ea declarabimus. Accipiuntur antimonii & ſalis armoniaci partes æquales, & in retorta poſitæ, igne forti propelluntur, ibi antimonium omne tranſit, nec quicquam, niſi feces turbulentæ in retortæ vaſe, remanet. Antimonium hoc modo per retortam diſſolutum à ſale armoniaco frequẽti ablutione ſeparo, vt dulce nulla ſalſedine infectũ, relinquatur. Hoc exſiccatum minutiſſime tero, & in alcohol cõuerto, noſtroq; reuerberatorio impono, & accenſo flammarum igne vnum duntaxat fumarium aperio tantiſper, donec noſtrum antimonium, quod rubeum fuit, in albedinem conuertatur. Quando album factum eſt, ſecundum fumarium aperio, quouſque ignis auctior albedinem ipſi exuat, & flauedine ipſum decoret. Amplius apparente flauedine, tertio fumario aperto ad citrinum colorem illud promoueo, atq; quarto ad perfectam rubedinem perduco. Huic antimonio rubeo ſpiritum vini, ex vino factum affundo rectificatum, eſſentiamq; ſiue tincturã clauſo vaſe extraho. Quando ſpiritus vini amplius non tingitur calore rubeo, cum à tinctura abſtraho. Hæc vera eſt antimonii tincturæ, cuiũs Theophraſtus mentionem facit, præparatio.

CXXX.

Reuerberatio aperta eſt, quando materia in reuerberatorio furno omnibus foraminibus apertis calcinatur. Hæc reuerberatio valde vehemens eſt, & vtimur ea in corporibus duris & pertinacibus reſoluendis.

CXXXI.

Hæc de calcinatione in præſentiarum dicta ſufficiant: reſtat diſſolutio, quando corpora diſſoluuntur. Eſtque ſubtiliatio, vel fuſio.

CXXXII.

Subtiliatio eſt diſſolutio partes ſubtiliores à groſſis ſeparans. Subtiliatio eſt μικροχεονικὴ aut μακροχεονικὴ.

Sub-

Digitized by Google

CXXXIII.

Subtilitatio μικροχρονικὴ eſt, quando corpora breui temporis ſpacio diſſoluuntur. Eſtq; eleuatio vel deſcenſio. 161

CXXXIV.

Eleuatio eſt ſubtiliatio μικροχρονικὴ, quando partes ſpirituales à corporeis, ſubtiles à groſſis, non fixæ à fixis, inſtar fumi vi ignis eleuantur, & in ſummitate capitelli condenſantur. Et eſt ſicca aut humida.

CXXXV.

Eleuatio ſicca (vulgo ſublimatio) eſt, qua partes ſiccæ ſubtiliores eleuantur, cum adhærentia ſui vaſis. Hæc ſequente modo peragitur. Accipio materiam aliquam ſublimandam, eamque vel ſolam, vel aliis admixtam materiebus vaſi alicui vitreo aut terreo inferius lato vel rotundo includo, ita vt duabus partibus vacuis tertia impleta ſit. Vaſi huic, ſiue cucurbitæ alembicum cæcum in vertice paruo foramine perforatum impono, luto obduco, & ne ſpiritus aut partes ſublimatæ exhalare poſſint, obfirmo. Deinde in catinum arenarium, tribus digitis à fundo & parietibus intercedente arena, vel in ignem liberum pono caloremque per gradus augeo. Primo autem gradus omnis humiditas abeat, neceſſe eſt, quod impoſita vitro lamina aliqua ferrea læuigata facile exploro. Cum enim humiditas aliqua adhuc reſidua eſt, laminæ illa adhæret, ſed quando omnis humiditas diſceſſit, ſpiritus ſicci aſcendunt, & tunc alembici foramen, ſuperſtrato aliquo vitro adæquato luto bono, ne ſpiritus exſpirent, claudo. Tandem ignem tantiſper foueo, donec omnis materia ſublimanda eleuata eſt. Nonnulli loco cucurbitæ ſcutella, vel concha aliqua terrea materiam continente; cum vitreo cono, parietibus vaſis inferioris rite accommodato, vtuntur: verbi gratia. Accipio ſulphuris citrini optime purgati 2. ℔. ſalis communis & vitrioli Vngarici parum calcinati ana ℔. ſemis, pulueriſata ſingula, & inuicem mixta pono in cucurbitam, impoſitoq; alem-

 bico

bico cæco in vertice perforato, accendo ignem primi gradus, donec humiditas euanuit, tum clauſo orificio gradatim procedo, quouſq; omne ſulphur ſubtilius aſcendit. Hoc ſulphur (flores ſulphuris à Chymicis dictum) ex alembico exemptū, ſecunda, vel etiam tertia vice, ſemper addendo quartam partem ſalis, & vitrioli per ſublimationem redintegratam rectifico, & accipio flores ſulphuris pulcherrimos, pluribuſque affectibus reſiſtentes.

Sublimatio ſalis armoniaci

talis eſt. Recipe ſalis communis quantum vis, eoque ollam, comple & tege, ne carbones, aut cineres in illam incidant: pone ollam in terra, & tege carbonibus non vrentibus, accende carbones, vt omnes comburantur, & olla probe candeat, & refrigerata olla inuenies ſal præparatū, quod ſal calcinatum, vel candefactum appellari ſolet.

Deinde accipe ſalis armoniaci triti libram vnam, & ſecundum artem ab æqualis quantitatis limatura Martis eleua, vt purgetur; ſublimatum hoc iterum tere & per ſe ſublima, & ad ſublimationem cum ſale candefacto erit paratum. Accipe igitur huius ſalis armoniaci quantum habes, & ſalis calcinati vncias duodecim, tere inuicem, & ſecundum artem quinquies, aut ſepties eleua, ſingulis vicibus nouum ſal præparatum apponendo, altero autem ſeponendo, & habebis ſal armoniacum, ad rem quamlibet cum illo ſublimandam, aptum.

Vſus.

Sal armoniacum hoc modo præparatum infiniti vſus eſt, tam quod ad præparationes aliorum medicamentorum attinet, quam quod in morbis nonnullis ſuas etiam vires habet.

1. Educitur hoc ſale ſulphur Martis, Veneris, Antimonii, lapidum, & mineralium reliquorum.
2. Fit ex illo aqua in cella ſupra prophyrio poſito, ad reſuſcitationem metallorum accommodata.
3. In omni febre magnum eſt medicamen. Quia febre radicitus

citus expellit. Exhibenda ſunt grana nouem ad prouocandum ſudorem. Si prima vice nõ iuuat, propinabis ſecundo, & æger à febre liberabitur.

4. In ſtomacho debili & deperdito, item in nauſea cibi adultioribus exhibe grana 7. aut 9. debilioris conſtitutionis grana 5. pueris verò grana 3. per dies nouem, vt parum promoueatur ſudor, & æger curabitur perfecte.

CXXXVI.

Eleuatio humida (vulgo communiori nomine deſtillatio dicta) eſt partium humidarum in halitus extenuatarum, & ſiccis & groſſis ſubtiliatio: Eſtque recta, vel obliqua.

CXXXVII.

Recta eſt, qua partes humidæ ſubtiliores in æthera eleuatæ & frigidis alembici cameris adhærentes in humorem cõdenſantur, atq; per eiuſdem canalem guttatim in appoſitum vas deſtillant ac dilabuntur. Fit autem illa hoc pacto: Materia deſtillanda inditur cucurbitæ non nimis altæ, ſed ſatis amplæ, (altitudo enim vaſis artificem detinet, quem amplitudo iuuat) & imponitur alembicus magnus, qui ſpiritus aſcendentes facilius capiat, & in humorem reſoluat. Poſtea, pro ratione rei eleuandę, ad calorem adæquatum ponitur, appoſito receptaculo humorem dilabentem accipiente, omnibuſque iuncturis probe clauſis ignis accenſus ſecundum gradus adhibetur, eo vſque, quo omnis humiditas alembicum tranſcẽderit. Exemplum à vegetabilibus deſumptum producemus. Roſis recentibus impleo cucurbitam ad tertiam partem, illamque in balneo maris pono, aqua adhuc frigida; poſtea alembicum roſarum rubearum foliis, quibus aculei lutei deſcripti ſunt, compleo, cucurbitæq; impono, & appoſito receptaculo, iuncturiſque lutatis ignem accendo. Tunc humor aſcendens alembicum occupat, atq; ex roſis tincturam extrahit, condenſatuſque in aqua in receptaculum deſtillat roſeus. Animaduertendum autem eſt, quod ſi aculei non decerperentur, a-

quam tincturam pure rubeam extrahere non poſſe. Tamdiu vero continuato calore pergo, donec nulla aqua tranſcendat amplius, & roſæ in alembico albeſcant. Hoc adduxi propter artificium tincturam ex roſis, ſua ipſius aqua, extrahendi. Hic eleuationis modus admodum frequentis vſus eſt. Vtimurenim illo, quando aliquid per veſicam elicimus, tum etiam per alembicum cucurbitæ annexum aliquid eleuamus.

Aqua mirabilis efficaciæ, quæ non immerito mater balſami appellatur.

℞. Terebinthinæ,
Ligni aloes,
Olibani ana vncias quinque.
Cinamomi,
Foliorum lilii ſingulorum vnciam dimidiam.
Coſti,
Balſami ana vncias duas.

Miſce inuicem & deſtilla per alembicum, ſecundum artem lento igne, & prodibit aqua clara, quæ ad omnes morbos valet, ad quos balſamos vulgo applicatur:

1. Omnes faciei lentigines aufert.
2. Omnes oculorum maculas delet.
3. Confortat caput infrigeratum, & virtutem memoratiuam iuuat.
4. Tardat canos naſci.
5. Bibentem illam lætificat.
6. Virtutem digeſtiuam confortat.
7. Neruos calefacit.
8. A paralyſi defendit.
9. Omnes flatus è corpore expellit, & toti corpori bonum odorem conciliat.

Quando videris nullam aquam amplius prodire, albam & flauam per alembicum tranſcendere, tunc auge quodámodo ignem, donec & illa deſtillare deſierit. Hanc aquam ſeorſim aſſer-

aſſerua: eſt enim infinitarum virium, quæ captum meum excedunt.

1. Purgat totum corpus,& à putredine defendit,inſtar veri balſami naturalis.

2. Poſtquam homo mortuus eſt,non admittit vllam corruptionem.

3. Curat lepram.

4. Prodeſt epilepſiæ.

5. Surditati inueteratæ conuenit.

6. Remouet rheuma.

7. Canitiem non admittit.

8. Conſeruat iuuentutem in homine,&c.

Poſtquam & hæc aqua non amplius deſtillat,intentiorem ſubminiſtra ignem,& prodibit aqua rubea.

1. Si de hac aqua vna guttula ponatur in manu,confeſtim illam penetrat, & hoc ipſo in contractura ſuas vires oſtendit.

2. Paralyticis magnum eſt adiuuamentum, ſi pariter partes interiores conuenientioribus medicamentis confortentur.

3. Corpus mortuum in perpetuum à corruptione præſeruat.

4. Aufert obliuionem, ex quacunque infirmitate ortam & reminiſcentiam confortat.

5. Gibboſos curat, ſi ſecundum methodum rite applicetur.

Oleum ſanatiuum expertum pro ſauciis & hermioſis.

℞. Florum anthos,
Borraginis,
Bugloſſæ,
Camomillæ,
Violarum,
Roſarum ana M j.

Stœchados M ß.
Foliorum lauri,
Maioranæ,
Saluiæ ana M ß.

minutiſſime incidantur, & cum vino optimo per biduum ſtare permittantur, poſtea per alembicum deſtillentur. In hoc liqu re deſtillato pone

Therebinthinæ lib. dimid.
Thuris optimi,
Maſticis,
Bdellii,
Anacardi ana drachmas duas.

terantur omnia, & per biduum in dicto liquore macerata; ſimul deſtilla. Poſtea adde

Nuces moſchatæ,
Ca yophyllorum,
Cu ebarum,
Macis,
Zingiberis,
Cardamomi ana ſcrupulos duos,
Ligni aloes drachmam ſemis,
Ambræ,
Muſci ana ſcrupulum dimidium.

pulueriſata omnia in deſtillato humore per biduum in calore digeſtiuo aſſerua; tandem deſtilla, aucto in fine igne, & emanabit oleum præſtantſſiimum, quo feliciſſimo cum ſucceſſu vti potes.

Aqua nobilis à Lichtenberg contra Paralyſin.

℞. Bacearum iuniperi ℥vj.
Zedoariæ,
Galangæ ana ʒvj.
Croci ℈ij.
Spicæ nardi,

Saluiæ

Saluiæ,ana M j.
Pulueris de gemmis,
diocaſtorei ana ℥ j ß.

digerátur per menſem in vitro cum vino ter rectificato in ſole, tandem eleuentur per alembicum. Doſis eſt veſperi & mane dimidium putamen oui.

Aqua aurea, natiuum & viuum colorem, ſanitatemque hominibus conſeruans.

℞. Cinamomi,
Garyophyllorum,
Zingiberis,
Croci,
Cubebarum,
Granorum Paradyſis ana ℥ ij.
Pulueris diamargarit.
de gemmis
Perlarum ana ℥ j.
Corticum granorum
Zedoariæ,
Galangæ ana ℥ j. ß
Spicæ nardi,
Baccarum lauri,
Foliorum lauri ana ℥ ß.
Moſchi, ambræ ana ℨ ß.
pulueriſentur, & adde
Aquæ roſarum ℔. ij.
vitę rectificatæ ℔. iiij.

Pone in vas vitreum, quo firmiter clauſo, digere in ſole, vel conueniente calore ad quatuordecim vſq; dies, deinde aperi vas, appone alembicum, & deſtilla. Hac aqua indies matutino tempore vtitor bibendo, ac faciem lauando.

CXXXVIII.

Eleuatio humida obliqua eſt, quando vaſe oblique iacen-

 te hu-

te humor eleuatur. Fit autem hoc vel per latus, vel per retortam.

CXXXIX.

Eleuatio per latus eſt, quando humor ex vaſe in latus inclinato prolicitur.

Hoc modo ſtudioſe lector, flores antimonii rubei optimi parantur ad febres, & alios eiuſmodi morbos. Quomodo autem illi flores parentur, hic recenſere ſuperuacaneum iudico, tum quia nemo eorum pręparationem non ignorat; tum quia arcana patefacere noſter animus eſt. Hoc ſaltem æquum lectorem admonitum volo, perinde propemodum eſſe, ſiue per latus, ſiue per retortam humorem tenaciorem propellat.

CXL.

Eleuatio per retortam eſt, quando humor ex retorta propellitur. Vterque hic modus in rebus grauiores & tenaciores ſpiritus referentibus vſum ſuum habet.

Oleum philoſophorum haud vulgare.

℞. Ceræ puriſſimę ℥ xiij.
Terebinthinæ Venetæ ℥ xviij.
Benjameni ʒ ij.
Aquæ vitæ rectificatæ ℥ xxx.
Cineris communis ʒ vj.

Miſce, & ſecundum artem per retortam deſtilla, & prodibit phlegma, aqua & oleum, quæ inuicem ſeparabis, quodlibet ſeparatim aſſeruabis.

Phlegma vlceribus dolorificis appoſitum, ſtatim mitigat dolorem.

Aqua prodeſt ad peſtem & oculorum ſuffuſionem.

Oleum vero infinitarum eſt virtutum.

1. Si quis vulneratus vulnus cum hoc oleo inungat, & ſingulis diebus mane & veſperi tres guttas in vino calido exhibeat, ſine vllo alio medicamine curabitur.

2. Si quis ſtrangurię, vel vrinæ obſtructione laborarit, exhibe tres, vel quatuor guttas.

3. Ad puncturas laterum,& pleureſin prodeſt.
4. Vermes necat.
5. Tuſſim & catarrhos ſedat.
6. In febribus non negligendum eſt ſolamen.
7. Confortat omnes partes debiliores.
8. In peſtilentia affectis ad miraculum operatur.

Oleum benedictum:

℞. Albuminis ouorum coctorum ℥ xij
Therebinthinæ venetæ ℥ xiiij.
Myrrhæ ℥ iij.
Camphoræ ℥ ij.

Miſce & pone in retorta vitrea, ac lento igne deſtilla, ſemper gradatim ignem augendo,& emanabit oleum.

1. Hoc oleum ad miraculum in vulneribus capitis operatur; conſolidat,præſeruat à ſymptomatibus,& aufert dolores.

2. In aliis vulneribus deperditis & ſumme dolorificis vtere duobus,aut tribus guttis infuſis,& ſtatim auferet dolorem atque vulnus curabitur.

Balſamus artificialis.

℞. Terebinthinæ ℔.ij.
Olei laurini ℥ iiij.
Galbani ℥ iij.
Gummi arabici ℥ iiij.
Olibani,
Myrrhæ,
Gummi hederæ ana ℥ iij.
Ligni aloes,
Galangæ,
Garyophyllorum,
Conſolidæ maioris,
minoris,
Cinamomi,
Nucis muſchatæ,
Centauri,

Zingiberis,
Dictamni albi ana ℥j.
Muſci, ambræ griſeæ ana ʒj.
Aquæ vitæ rectificatæ ℔.vj.

Deſtilla per retortam, & emanabit primo aqua alba cum oleo luteo: quamprimum autem ad nigredinem verget, auge ignem, donec nihil amplius prodeat.

1. Aqua hæc prodeſt viſui, & præſeruat membra.
2. Frangit calculum, mouet vrinam.
3. Curat omnia vulnera, ſi cum illa lauentur, & ſtupa madida apponatur.
4. Prodeſt ſciaticis, & podagricis.
5. Tuſſim & catharros tollit.
6. Omnes dolores aufert in inſtanti.

Oleum prodeſt.

1. Caluis.
2. Venenatis & corrodentibus vlceribus.
3. Lepræ.
4. Præſeruat cerebrum & ſtomachum.
5. Omnes tumores plane reſoluit.
6. Curat febres quartanas.

Oleum ſalis præſtantiſſimum.

℞. Salis petræ, & ſalis communis partes æquales, & cum dupla quantitate terræ figulinæ commiſce, vt fiant globuli, quos probe exſiccabis, poſtea in retortam proiice, ac igne violento oleum ex illis propelle. Accipe olei huius ℔.j. ſalis fuſi ℥ iiij. miſce vt viginti quatuor horis digerantur, deinde iterum per retortam deſtilla, & oleum fortius fiet & augetur, idque toties repete, donec olei ſalis ſufficientem habeas quantitatem. Tunc abſtrahe phlegma in balneo mariæ, & rectifica oleũ in cucurbita per arenam, vt fiat lucidum & purum ſine fecibus. Accipe huius olei ſalis, & ſpiritus vini optimi partes æquales, & in vaſe circulatorio, aut pelicano ad circulandum in cineri-

bus

bus colloca, atque iterum rectifica, & habebis oleum ſalis magnæ virtutis.

1. Ictericis ſumme prodeſt, ſi 6. aut 8. guttas mane & veſperi in aqua fontana vel vino diebus aliquot propinaueris.

2. Mundificat ſanguinem & membra interiora ad ſummam ſanitatem.

3. In conſeruatione ſanitatis vtere hoc oleo ſingulis ſeptimanis ſemel aut bis ad tres guttas.

4. Aduerſus vermes, lumbricos & tineas ſeni ʒ ß. in aqua vitæ propinabis, puero autem grana tria in melle.

Quibus porro hoc oleum viribus polleat non modo apud Paracelſum patet, ſed etiam apud modernos ſcriptores ſufficienter explanatur. Hoc ſaltem monere voluimus, hanc eſſe veram, ad rem medicā quod refert, olei ſalis pręparationem.

CXLI.

Eleuatio per retortam eſt, quando humor ex retorta propellitur. Vterque hic modus in rebus grauiores & tenaciores ſpiritus referentibus vſum ſuum habet.

CXLII.

Deſcenſio ſequitur, quando partes ſubtiliores deſcendunt. Illa eſt calida, vel frigida.

CXLII.

Deſcenſio calida (vulgo deſtillatio per deſcenſum) eſt liquoris è corporibus diſſoluti inuerſo vaſe deſtillatio. Diſſoluuntur autem inprimis hac deſcenſione omnis generis ligna, oſſa & alia, quorum liquor propter grauitatem aſcendere nequit. Et fit hoc modo. Accipio cucurbitam terream, eiq; diſſoluendorum fragmenta impono, eaque, ne inuerſa cucurbita decidant, nonnullis maiorib. fragmentis vel bacillis tranſuerſe iuxta ſe poſitis tego. His peractis, aliam cucurbitam, in qua parum aquæ ſit, huic inuerſæ applico, ita vt ſuperior exacte cum inferioribus orificiis conueniat, ſed inter vtramq; laminam aliquam ſatis fortem ferreā inſtar lancis concauam,

& perforatam collocatam eſſe decet, quæ decidétia fragmenta, ne in ſuppoſitum vas dilabantur, detineat. Tandem optimo luto clauſuras obfirmatas areſacio, vaſque in ſua fornace pono, & vas recipiens in arena, vel cinerib. colloco, vt ab ignis violentia tutum humorem depreſſum eo facilius recipiat.

CXLIII.

Deſcenſio frigida eſt, quando liquor diſſolutus in frigido deſcendit. Eſtque deliquium, vel filtratio.

CXLIV.

Deliquium eſt deſcenſio frigida, quãdo corpora coagulata cellæ, aeri, puteo, aut alii frigido & humido loco ſuper marmore, tabula vitrea, vel in manicam Hippocratis (vt vocant) expoſita, externæ humiditatis hiſce corporib. ſeſe adiungentis adiuuamine, in liquorem reſoluuntur, & in ſubiectum vas defluunt atq; deſtillant. Reſoluuntur autem in frigido potiſſimum pulueres calcinati, ſalia & eiuſmodi alia corpora ſaliũ naturam redolentia. Sed omnia, quæ in frigido reſoluuntur, in calido rurſus coagulantur.

CXLV.

Filtratio eſt deſcenſio frigida humores aquoſos per filtrum, ſeu chartam bibulam conuolutam, vel complicatam in modum infundibuli, relictis in filtro fæcibus, dimittens. Sed pro filtro etiam alia adhibentur, vtpote manica Hippocratis, pannus laneus, lineus, ſetaceus, &c.

CXLVI.

Hæc fuit ſubtiliatio μικροχρονική: μακροχρονική eſt, quæ tempore longiore res diſſoluit. Eſtq; exaltatio & digeſtio.

CXLVII.

Exaltatio eſt ſubtiliatio μακροχρονική res ſenſim diſſoluendo in puriorem ac maiorem virtutis ſuæ gradum tranſponens: & fit circulatione, aut ablutione.

CXLVIII.

Circulatio eſt exaltatio res exaltandas in vaſe circulatorio cir-

circumuolutas, abiectis impuritatibus, (quæ alioqui à puro ſeparari nequibant) in gradũ præſtantiorem conuertens. Et fit ita. Accipio rem exaltandam, ponoq; in vaſe circulatorio, idque Hermetice claudo, ac in arena, vel balneo colloco, & eouſque in eo detineo, donec metam ſuam aſſecuta eſt: verbi gratia. Multum operæ & ſtudii in vera ſpiritus vini extractione impeditur, vt ille ſine omni phegmate haberi poſſit. Quotieſcunq; enim leuatus fuerit, ſemper aliquid phlegmatis ſecum ducit. Proinde circulationis modum huius exemplo demonſtrabimus. Sumitur vinum generoſiſſimum, quod ad manum eſſe poteſt, illudque in capaci circulatorio funditur, ſigillatoq; orificio in balneo maris ad quatuordecim dies ponitur, vt continue aqua ferueat. Poſtea eximitur, & in phialam funditur, calidumq; hyemis tempore in frigida niuali aqua, appoſito & agglutinato alembico cum receptaculo, æſtate autem in cella, vaſi conchas glaciales continenti imponitur, & ſpiritus purus, atque ab omni phlegmate liber alembicum tranſcendet, & in receptaculum dilabetur. Quando nihil amplius aſcendet, receptaculum amouetur, phialaq; eximitur cum vino, quod nullum verum ſpiritum, ſed tantùm vinum aduſtũ (vt vocat Theophraſtus Paracelſus) continet. Spiritus hic vini adhuc in circulatorio poſitus, tamdiu rotatur, donec amplius de vitro in vitrum nequit, ſed per deſtillationem, ſeu humidam eleuationẽ promouendus eſt. Quando autem materia, in quam agere debet, receptaculo imponitur; facile illam amplectitur, & fugam relinquit. Modus hic albo calculo (vt aiunt) notandus eſt.

CXLIX.

Ablutio eſt exaltatio crebris infuſionibus res immundas abluens, & ad puritatem reducens. Eſtque imbibitio & cohobatio.

CL.

Imbibitio eſt ablutio, quãdo liquor corpori adiũctus eleuatus,

tur, & exitum non inueniens in corpus recidit, idque crebris humectationibus tantiſper abluit, donec cum illo puro coagulatus, amplius aſcendere nequit, ſed totus fixus manet. Hæc plane philoſophica eſt operatio, nec ad vulgares ſeſe dimittit.

CLI.

Hinc oritur Ceratio, quam Geber 1. Summæ Perfectionis c. 54. definit, eſſe mollificationem rei duræ, vel ſucci non fuſibilis ad liquefactionem. Dicitur autem hic modus ceratio, quod medicinam philoſophicam inſtar ceræ igni admotæ facile liqueſcentem r eddat. Quando enim philoſophi argentum viuum in aurum, aut argentum conuertere volunt, neceſſe eſt, vt habeant medicinam fluentem, quæ ſubito (vt Geberi verbis vtar) ante fugam eius in profundo illi adhæreat, ipſique per minima coniungatur, & illud inſpiſſet, atque ſua fixione in igni conſeruet, quouſque adueniat illi maioris ignis tolerantia, eius humiditatem conſumentis, & conuertat illud per hoc artificium in momento in Solificum & Lunificum verum, ſecundum illud ad quod medicina fuerit præparata. Fit autem Ceratio, quando corpus ſiccũ & durum ſuo humore, reiterata frequenti imbibitione, perfunditur. Signum perfectæ cerationis nobis Arnoldus in 2. magni Roſarii c. 27. deſcribit, ſi videlicet ſuper laminam ignitam medicina proiecta velociſſime ſicut cera ſine fumo ſe reſoluerit. Sed illam philoſophis committo.

CLII.

Cohobatio eſt liquoris corpori ſæpius affuſi frequens abſtractio. Vnde cohobare, vel per cohob affundere dicimus. Hæc de exaltatione.

CLIII.

Sequitur digeſtio, quæ eſt ſubtiliatio μακροχρονικὴ res crudas in calore digeſtiuo diſſoluens. Eſtque Putrefactio vel extractio.

Putre-

CLIV.

Putrefactio eſt digeſtio, ſubſtantiam rei ex vaporum retentione, calidique externi acceſſione, ad rem præſtantiorem generandam diſſoluens. Eſt autem Putrefactioni proprium; veterem naturam rerũ conſumere, nouam introducere, & nonnunquam producere fructũ alterius generationis. Spiritus etiam corroſiui per eam dulceſcunt atq; miteſcunt, omnes colores in alios immutantur, item purum ab impuro (impuro ſubſidente deorſum) ſeparatur. Fit vero quando materia in vaſe collocata, vas in fimum ponitur, fimique calor ad tempus præfixũ conſeruatur. Satius autem eſt vas in balneum roris collocari.

CLV.

Extractio eſt digeſtio è corporea concretione partes ſubtiliores ac puriores ab affuſo aliquo mẽſtruo apprehenſas, relictis fæcibus, diſſoluens. Verbi gratia. Sumo Rhabarbari quantum volo, illique pulueriſato tantum ſpiritus vini infundo, vt quatuor digitis illi ſupernatet, clauſoque vaſe per quatriduum, ad digeſtionem in balneum colloco. Poſtea aperto vaſe per inclinationem ſpiritum coloratũ à radice ſeparo, affuſoque alio ſpiritu vas clauſum rurſus ad digeſtionem pono, idque tantiſper, donec ſpiritus non amplius coloratur. Tunc enim omnis tinctura & eſſentia è Rhabarbara extracta eſt. Porro confuſis omnibus extractionibus, ſpiritum in balneo Mariæ abſtraho, reſiduamque eſſentiam in vitreo vaſe ad vſum reſeruo, quæ in euacuanda bile & aliis affectibus plurimum poteſt.

Arcanum Victrioli.

Recipe Victrioli Romani, aut Vngarici libras xij. diſſolue illum in aqua vulgari deſtillata, poſtea pone in cineribus calidis, vt aqua euaporet, donec cruſtam aliquam accipiat, tunc colloca in loco frigido ad duos, vel tres dies, & Victriolũ ſe- prifica Vitrio

H po-

poſitis nonnullis fęcibus lapilleſcet. Accipe hoc victriolũ, & pone in concha vitręa in hypocauſto calido, ita tamen, vt concha ſit tecta, & videbis victriolum abire in puluerem primo album, deinde flauum. Tunc iterum in aqua communi deſtillata diſſolue, & permitte ſtare in cinerib. calidis viginti quatuor horis, atque plurimæ fęces in vaſis fundo inuenies, decanta quod purum eſt, coagula, ſepone in concha, atque iterum diſſolue tamdiu, donec nullas amplius fęces deponat, & ad dulcedinem vergat. Albo autem calculo notabis, eius viriditatem probe probeque eſſe conſeruandam, alias enim oleum & opera perderetur. Poſtea pone illud victriolum purificatum in phiala, quam hermetico ſigillo bene occludes, & in furno philoſophico pones, vbi ignem de decem diebus ad decem dies gradatim augebis, & victriolum ad rubedinem appropinquet, donec tandem inſtar rubini rubeus ſit. Rubeum hoc victriolum exime, & pone in cucurbita vitrea affunde ſpiritus vini correcti & puri bonam quantitatem, & quatuor, aut quinque diebus bene clauſum in calore leni aſſerua. Poſtea ſpiritum decanta, & alium recentem affunde, quouſque omnem vim & efficaciam ex victriolo hoc extraxiſti. Extractiones haſce pone in cucurbita, & in balneo maris ſpiritum ſepara; affunde ſpiritum iterum & ſepara ad tertiam vicem, ſemper remotis fęcibus. Demum aquam pluuiam deſtillatam extracto affunde, laua, & ad quatuor, aut quinq; dies in cineribus colloca, vt quantum poteſt, extrahat. Quod ſolutum eſt, decanta, & aliam aquam deſtillatam appone, totidemque diebus in cineribus calidis aſſerua, idque tribus vicibus reitera. Extractiones haſce confunde, & in balneo maris aquam ſepara. Poſtea accipe hoc noſtrum extractum, pone in cucurbita mediocri, appoſitis & allutatis alembico & recipiente, atque deſtilla primo igne lento, deinde auctiore, & aſcẽdet ſanguis Leonis viridis, inſtar rubini rubeus, qui nocte intempeſta & tenebroſa inſtar carbunculi lucet, cuiuſq; odor omnia alia odorifera antecellit. Hæc

Hæc eſt medicina illa ex victriolo, paucis nota, de qua tamen plurimi gloriari non dubitant. Confortat, purgat, deopilat, & in omnibus morbis infinitarum eſt facultatum. Doſis eſt granum vnum in quouis liquore. Eſt & alia quædam,

Extractio victrioli tam guſtu, quam odore dulcis.

quæ ita paratur. Accipe victriolum Romanum ad rubeum calcinatum colorem; deinde ſuper vnamquamque libram ſuffunde duas quartas aquæ vitæ perfecte rectificatæ, pone ad digerendum in balneo maris 5. dies, tunc refrigeſcat tuum vas. Euacuato aquam vitæ, vt poteris clariſſimè & puriſſimè ab omnibus terrenis fęcibus, vel, ſi tibi videbitur, filtra illam, poſtea ſerua: melius erit, ſi in balneo ſeruaueris, & liquor hic erit coloris flaui. Hoc facto, accipe fæces remanentes & effunde illas in nouam terream patulam; ſi vero ad fundum vaſis nimis pertinaciter hæſerint, affunde aquam frigidam, atque moue, donec omnes fęces ſubtraxeris. Euapora aquam bulliendo, calcina fęces, calcinataſque in tenuiſſimum tunde puluerem, vt antea, & aquam vitæ ſuperfunde recentem, & extrahe, vt prius, & videbis ſpiritum tuum colore viridi tingi. Ne igitur ab exiccatione & affuſione deſiſtas, donec omnem viridem colorem, qui in eo latet, habeas, quē in balneo pone ad quinque dies, donec tibi eius vſum oſtendero.

Nunc ad tincturam illam luteam flauamve redeamus, quam antea in balneo bene obturatum reliquimus. illam pone in cucurbita cum alembico optime allutato in cineribus bene purgatis, & deſtilla ſimul oleum ſanguino-rubeum & aquam vitæ. Poſtea aquam vitæ in balneo lento ab oleo ſepara, & habebis oleum hoc benedictum in fundo vaſis relictum. At ſi in cucurbita primæ deſtillationis nigræ, vel albæ remanſerint fæces, illas vt huius lapidis terram magni facito,

quam tincturam pure rubeam extrahere non poſſe. Tamdiu vero continuato calore pergo, donec nulla aqua tranſcendat amplius, & roſæ in alembico albeſcant. Hoc adduxi propter artificium tincturam ex roſis, ſua ipſius aqua, extrahendi. Hic eleuationis modus admodum frequentis vſus eſt. Vtimur enim illo, quando aliquid per veſicam elicimus, tum etiam per alembicum cucurbitæ annexum aliquid eleuamus.

Aqua mirabilis efficaciæ, quæ non immerito mater balſami appellatur.

℞. Terebinthinæ,
Ligni aloes,
Olibani ana vncias quinque.
Cinamomi,
Foliorum lilii ſingulorum vnciam dimidiam.
Coſti,
Balſami ana vncias duas.

Miſce inuicem & deſtilla per alembicum, ſecundum artem lento igne, & prodibit aqua clara, quæ ad omnes morbos valet; ad quos balſamos vulgo applicatur:

1. Omnes faciei lentigines aufert.
2. Omnes oculorum maculas delet.
3. Confortat caput infrigeratum, & virtutem memoratiuam iuuat.
4. Tardat canos naſci.
5. Bibentem illam lætificat.
6. Virtutem digeſtiuam confortat.
7. Neruos calefacit.
8. A paralyſi defendit.
9. Omnes flatus è corpore expellit, & toti corpori bonum odorem conciliat.

Quando videris nullam aquam amplius prodire, albam & flauam per alembicum tranſcendere, tunc auge quodămodo ignem, donec & illa deſtillare deſierit. Hanc aquam ſeorſim aſſer-

aſſerua: eſt enim infinitarum virium, quæ captum meum excedunt.

1. Purgat totum corpus,& à putredine defendit,inſtar veri balſami naturalis.

2. Poſtquam homo mortuus eſt,non admittit vllam corruptionem.

3. Curat lepram.

4. Prodeſt epilepſiæ.

5. Surditati inueteratæ conuenit.

6. Remouet rheuma.

7. Canitiem non admittit.

8. Conſeruat iuuentutem in homine,&c.

Poſtquam & hæc aqua non amplius deſtillat,intentiorem ſubminiſtra ignem,& prodibit aqua rubea.

1. Si de hac aqua vna guttula ponatur in manu,confeſtim illam penetrat, & hoc ipſo in contractura ſuas vires oſtendit.

2. Paralyticis magnum eſt adiuuamentum, ſi pariter partes interiores conuenientioribus medicamentis confortentur.

3. Corpus mortuum in perpetuum à corruptione præſeruat.

4. Aufert obliuionem, ex quacunque infirmitate ortam & reminiſcentiam confortat.

5. Gibboſos curat, ſi ſecundum methodum rite applicetur.

Oleum ſanatiuum expertum pro ſauciis & hermioſis.

℞. Florum anthos,
Borraginis,
Bugloſſæ,
Camomillæ,
Violarum,
Roſarum ana M j.

Stœchados M ß.
Foliorum lauri,
Maioranæ,
Saluiæ ana M ß.

minutiſſime incidantur, & cum vino optimo per biduum ſtare permittantur, poſtea per alembicum deſtillentur. In hoc liqu re deſtillato pone

Therebinthinæ lib. dimid.
Thuris optimi,
Maſticis,
Bdellii,
Anacardi ana drachmas duas.

terantur omnia, & per biduum in dicto liquore macerata; ſimul deſtilla. Poſtea adde

Nuces moſchatæ,
Caryophyllorum,
Cubebarum,
Macis,
Zingiberis,
Cardamomi ana ſcrupulos duos,
Ligni aloes drachmam ſemis,
Ambræ,
Muſci ana ſcrupulum dimidium.

pulueriſata omnia in deſtillato humore per biduum in calore digeſtiuo aſſerua; tandem deſtilla, aucto in fine igne, & emanabit oleum præſtantſſimum, quo feliciſſimo cum ſucceſſu vti potes.

Aqua nobilis à Lichtenberg contra Paralyſin.

℞. Bacearum iuniperi ℥vj.
Zedoariæ,
Galangæ ana ʒvj.
Croci ℈ij.
Spicæ nardi,

Saluiæ,ana M j.

Pulueris de gemmis,

diocaſtorei ana ʒ j ß.

digerātur per menſem in vitro cum vino ter rectificato in ſole, tandem eleuentur per alembicum. Doſis eſt veſperi & mane dimidium putamen oui.

Aqua aurea, natiuum & viuum colorem, ſanitatemque hominibus conſeruans.

℞. Cinamomi,

Garyophyllorum,

Zingiberis,

Croci,

Cubebarum,

Granorum Paradyſis ana ʒ ij.

Pulueris diamargarit.

de gemmis

Perlarum ana ʒ j.

Corticum granorum

Zedoariæ,

Galangæ ana ʒ j. ß

Spicæ nardi,

Baccarum lauri,

Foliorum lauri ana ʒ ß.

Moſchi, ambræ ana ʒ ß.

puluerifentur, & adde

Aquæ roſarum ℔. ij.

vitę rectificatæ ℔. iiij.

Pone in vas vitreum, quo firmiter clauſo, digere in ſole, vel conueniente calore ad quatuordecim vſq; dies, deinde aperi vas, appone alembicum, & deſtilla. Hac aqua indies matutino tempore vtitor bibendo, ac faciem lauando.

CXXXVIII.

Eleuatio humida obliqua eſt, quando vaſe oblique iacente hu-

te humor eleuatur. Fit autem hoc vel per latus, vel per retortam.

CXXXIX.

Eleuatio per latus eſt, quando humor ex vaſe in latus inclinato prolicitur.

Hoc modo ſtudioſe lector, flores antimonii rubei optimi parantur ad febres, & alios eiuſmodi morbos. Quomodo autem illi flores parentur, hic recenſere ſuperuacaneum iudico, tum quia nemo eorum præparationem non ignorat; tum quia arcana patefacere noſter animus eſt. Hoc ſaltem æquum lectorem admonitum volo, perinde propemodum eſſe, ſiue per latus, ſiue per retortam humorem tenaciorem propellat.

CXL.

Eleuatio per retortam eſt, quando humor ex retorta propellitur. Vterque hic modus in rebus grauiores & tenaciores ſpiritus referentibus vſum ſuum habet.

Oleum philoſophorum haud vulgare.

℞. Ceræ puriſſimæ ℥ xiij.
Terebinthinæ Venetæ ℥ xviij.
Benjameni ʒ ij.
Aquæ vitæ rectificatæ ℥ xxx.
Cineris communis ʒ vj.

Miſce, & ſecundum artem per retortam deſtilla, & prodibit phlegma, aqua & oleum, quæ inuicem ſeparabis, quodlibet ſeparatim aſſeruabis.

Phlegma vlceribus dolorificis appoſitum, ſtatim mitigat dolorem.

Aqua prodeſt ad peſtem & oculorum ſuffuſionem.

Oleum vero infinitarum eſt virtutum.

1. Si quis vulneratus vulnus cum hoc oleo inungat, & ſingulis diebus mane & veſperi tres guttas in vino calido exhibeat, ſine vllo alio medicamine curabitur.

2. Si quis ſtranguriæ, vel vrinæ obſtructione laborarit, exhibe tres, vel quatuor guttas.

3. Ad

165

3. Ad puncturas laterum,& pleureſin prodeſt.
4. Vermes necat.
5. Tuſſim & catarrhos ſedat.
6. In febribus non negligendum eſt ſolamen.
7. Confortat omnes partes debiliores.
8. In peſtilentia affectis ad miraculum operatur.

Oleum benedictum:

℞. Albuminis ouorum coctorum ℥ xij
Therebinthinæ venetæ ℥ xiiij.
Myrrhæ ℥ iij.
Camphoræ ℥ ij.

Miſce & pone in retorta vitrea, ac lento igne deſtilla, ſemper gradatim ignem augendo,& emanabit oleum.
1. Hoc oleum ad miraculum in vulneribus capitis operatur, conſolidat,præſeruat à ſymptomatibus,& aufert dolores.
2. In aliis vulneribus deperditis & ſumme dolorificis vtere duobus,aut tribus guttis infuſis,& ſtatim auferet dolorem atque vulnus curabitur.

Balſamus artificialis.

℞. Terebinthinæ ℔.ij.
Olei laurini ℥ iiij.
Galbani ℥ iij.
Gummi arabici ℥ iiij.
Olibani,
Myrrhæ,
Gummi hederæ ana ℥ iij.
Ligni aloes,
Galangæ,
Garyophyllorum,
Conſolidæ maioris,
minoris,
Cinamomi,
Nucis muſchatæ,
Centauri,

Zingiberis,
Dictamni albi ana ℥j.
Muſci, ambræ griſeæ ana ʒj.
Aquæ vitæ rectificatæ ℔. vj.

Deſtilla per retortam, & emanabit primo aqua alba cum oleo luteo: quamprimum autem ad nigredinem verget, auge ignem, donec nihil amplius prodeat.

1. Aqua hæc prodeſt viſui, & præſeruat membra.
2. Frangit calculum, mouet vrinam.
3. Curat omnia vulnera, ſi cum illa lauentur, & ſtupa madida apponatur.
4. Prodeſt ſciaticis, & podagricis.
5. Tuſſim & catharros tollit.
6. Omnes dolores aufert in inſtanti.

Oleum prodeſt.

1. Caluis.
2. Venenatis & corrodentibus vlceribus.
3. Lepræ.
4. Præſeruat cerebrum & ſtomachum.
5. Omnes tumores plane reſoluit.
6. Curat febres quartanas.

Oleum ſalis præſtantiſſimum.

℞. Salis petrę, & ſalis communis partes ęquales, & cum dupla quantitate terræ figulinę commiſce, vt fiant globuli, quos probe exſiccabis, poſtea in retortam proiice, ac igne violento oleum ex illis propelle. Accipe olei huius ℔. j. ſalis fuſi ℥ iiij. miſce vt viginti quatuor horis digerantur, deinde iterum per retortam deſtilla, & oleum fortius fiet & augetur, idque toties repete, donec olei ſalis ſufficientem habeas quantitatem. Tunc abſtrahe phlegma in balneo mariæ, & rectifica oleũ in cucurbita per arenam, vt fiat lucidum & purum ſine fecibus. Accipe huius olei ſalis, & ſpiritus vini optimi partes æquales, & in vaſe circulatorio, aut pelicano ad circulandum in cineri-

bus

bus colloca, atque iterum rectifica, & habebis oleum ſalis magnæ virtutis.

1. Ictericis ſumme prodeſt, ſi 6. aut 8. guttas mane & veſperi in aqua fontana vel vino diebus aliquot propinaueris.

2. Mundificat ſanguinem & membra interiora ad ſummam ſanitatem.

3. In conſeruatione ſanitatis vtere hoc oleo ſingulis ſeptimanis ſemel aut bis ad tres guttas.

4. Aduerſus vermes, lumbricos & tineas ſeni ℥ ß. in aqua vitæ propinabis, puero autem grana tria in melle.

Quibus porro hoc oleum viribus polleat non modo apud Paracelſum patet, ſed etiam apud modernos ſcriptores ſufficienter explanatur. Hoc ſaltem monere voluimus, hanc eſſe veram, ad rem medicã quod refert, olei ſalis preparationem.

CXLI.

Eleuatio per retortam eſt, quando humor ex retorta propellitur. Vterque hic modus in rebus grauiores & tenaciores ſpiritus referentibus vſum ſuum habet.

CXLII.

Deſcenſio ſequitur, quando partes ſubtiliores deſcendunt. Illa eſt calida, vel frigida.

CXLII.

Deſcenſio calida (vulgo deſtillatio per deſcenſum) eſt liquoris è corporibus diſſoluti inuerſo vaſe deſtillatio. Diſſoluuntur autem inprimis hac deſcenſione omnis generis ligna, oſſa & alia, quorum liquor propter grauitatem aſcendere nequit. Et fit hoc modo. Accipio cucurbitam terream, eiq; diſſoluendorum fragmenta impono, eaque, ne inuerſa cucurbita decidant, nonnullis maiorib. fragmentis vel bacillis tranſuerſe iuxta ſe poſitis tego. His peractis, aliam cucurbitam, in qua parum aquæ ſit, huic inuerſæ applico, ita vt ſuperior exacte cum inferioribus orificio conueniat, ſed inter vtramq; laminam aliquam ſatis fortem ferreã inſtar laneis concauam,

& perforatam collocatam eſſe decet, quæ decidētia fragmenta, ne in ſuppoſitum vas dilabantur, detineat. Tandem optimo luto clauſuras obfirmatas arefacio, vaſque in ſua fornace pono, & vas recipiens in arena, vel cinerib. colloco, vt ab ignis violentia tutum humorem depreſſum eo facilius recipiat.

CXLIII.

Deſcenſio frigida eſt, quando liquor diſſolutus in frigido deſcendit. Eſtque deliquium, vel filtratio.

CXLIV.

Deliquium eſt deſcenſio frigida, quādo corpora coagulata cellæ, aeri, puteo, aut alii frigido & humido loco ſuper marmore, tabula vitrea, vel in manicam Hippocratis (vt vocant) expoſita, externæ humiditatis hiſce corporib. ſeſe adiungentis adiuuamine, in liquorem reſoluuntur, & in ſubiectum vas defluunt atq; deſtillant. Reſoluuntur autem in frigido potiſſimum pulueres calcinati, ſalia & eiuſmodi alia corpora ſaliū naturam redolentia. Sed omnia, quæ in frigido reſoluuntur, in calido rurſus coagulantur.

CXLV.

Filtratio eſt deſcenſio frigida humores aquoſos per filtrum, ſeu chartam bibulam conuolutam, vel complicatam in modum infundibuli, relictis in filtro fæcibus, dimittens. Sed pro filtro etiam alia adhibentur, vtpote manica Hippocratis, pannus laneus, lineus, ſetaceus, &c.

CXLVI.

Hæc fuit ſubtiliatio μικροχρονικὴ: μακροχρονικὴ eſt, quæ tempore longiore res diſſoluit. Eſtq; exaltatio & digeſtio.

CXLVII.

Exaltatio eſt ſubtiliatio μακροχρονικὴ res ſenſim diſſoluendo in puriorem ac maiorem virtutis ſuæ gradum tranſponens: & fit circulatione, aut ablutione.

CXLVIII.

Circulatio eſt exaltatio res exaltandas in vaſe circulatorio

cir-

circumuolutas, abiectis impuritatibus, (quæ alioqui à puro ſeparari nequibant) in gradũ præſtantiorem conuertens. Et fit ita. Accipio rem exaltandam, ponoq; in vaſe circulatorio, idque Hermetice claudo, ac in arena, vel balneo colloco, & eouſque in eo detineo, donec metam ſuam aſſecuta eſt: verbi gratia. Multum operæ & ſtudii in vera ſpiritus vini extractione impeditur, vt ille ſine omni phegmate haberi poſſit. Quotieſcunq; enim leuatus fuerit, ſemper aliquid phlegmatis ſecum ducit. Proinde circulationis modum huius exemplo demonſtrabimus. Sumitur vinum generoſiſſimum, quod ad manum eſſe poteſt, illudque in capaci circulatorio funditur, ſigillatoq; orificio in balneo maris ad quatuordecim dies ponitur, vt continue aqua ferueat. Poſtea eximitur, & in phialam funditur, calidumq; hyemis tempore in frigida niuali aqua, appoſito & agglutinato alembico cum receptaculo, æſtate autem in cella, vaſi conchas glaciales continenti imponitur, & ſpiritus purus, atque ab omni phlegmate liber alembicum tranſcendet, & in receptaculum dilabetur. Quando nihil amplius aſcendet, receptaculum amouetur, phialaq; eximitur cum vino, quod nullum verum ſpirirum, ſed tantùm vinum aduſtũ (vt vocat Theophraſtus Paracelſus) continet. Spiritus hic vini adhuc in circulatorio poſitus, tamdiu rotatur, donec amplius de vitro in vitrum nequit, ſed per deſtillationem, ſeu humidam eleuationẽ promouendus eſt. Quando autem materia, in quam agere debet, receptaculo imponitur; facile illam amplectitur, & fugam relinquit. Modus hic albo calculo (vt aiunt) notandus eſt.

CXLIX.

Ablutio eſt exaltatio crebris infuſionibus res immundas abluens, & ad puritatem reducens. Eſtque imbibitio & cohobatio.

CL.

Imbibitio eſt ablutio, quãdo liquor corpori adiũctus eleuatus,

CLIV.

Putrefactio eſt digeſtio, ſubſtantiam rei ex vaporum retentione,calidique externi acceſſione, ad rem præſtantiorem generandam diſſoluens.Eſt autem Putrefactioni proprium, veterem naturam rerũ conſumere,nouam introducere,& nonnunquam producere fructũ alterius generationis. Spiritus etiam corroſiui per eam dulceſcunt atq; miteſcunt, omnes colores in alios immutantur, item purum ab impuro (impuro ſubſidente deorſum) ſeparatur. Fit vero quando materia in vaſe collocata,vas in fimum ponitur,fimique calor ad tempus præfixũ conſeruatur. Satius autem eſt vas in balneum roris collocari.

CLV.

Extractio eſt digeſtio è corporea concretione partes ſubtiliores ac puriores ab affuſo aliquo mẽſtruo apprehenſas,relictis fæcibus, diſſoluens. Verbi gratia. Sumo Rhabarbari quantum volo,illique pulueriſato tantum ſpiritus vini infundo,vt quatuor digitis illi ſupernatet, clauſoque vaſe per quatriduum,ad digeſtionem in balneum colloco. Poſtea aperto vaſe per inclinationem ſpiritum coloratũ à radice ſeparo, affuſoque alio ſpiritu vas clauſum rurſus ad digeſtionem pono, idque tantiſper,donec ſpiritus non amplius coloratur. Tunc enim omnis tinctura & eſſentia è Rhabarbara extracta eſt. Porro confuſis omnibus extractionibus, ſpiritum in balneo Mariæ abſtraho, reſiduamque eſſentiam in vitreo vaſe ad vſum reſeruo, quæ in euacuanda bile & aliis affectibus plurimum poteſt.

Arcanum Victrioli.

Recipe Victrioli Romani,aut Vngarici libras xij.diſſolue illum in aqua vulgari deſtillata,poſtea pone in cineribus calidis,vt aqua euaporet,donec cruſtam aliquam accipiat, tunc colloca in loco frigido ad duos ,vel tres dies, & Victriolũ ſe- purificatio Vitrioli

H po-

poſitis nonnullis fęcibus lapilleſcet. Accipe hoc victriolū, & pone in concha vitręa in hypocauſto calido, ita tamen, vt concha ſit tecta, & videbis victriolum abire in puluerem primo album, deinde flauum. Tunc iterum in aqua communi deſtillata diſſolue, & permitte ſtare in cinerib. calidis viginti quatuor horis, atque plurimæ fęces in vaſis fundo inuenies, decanta quod purum eſt, coagula, ſepone in concha, atque iterum diſſolue tamdiu, donec nullas amplius fęces deponat, & ad dulcedinem vergat. Albo autem calculo notabis, eius viriditatem probe probeque eſſe conſeruandam, alias enim oleum & opera perderetur. Poſtea pone illud victriolum purificatum in phiala, quam hermetico ſigillo bene occludes, & in furno philoſophico pones, vbi ignem de decem diebus ad decem dies gradatim augebis, & victriolum ad rubedinem appropinquet, donec tandem inſtar rubini rubeus ſit. Rubeum hoc victriolum exime, & pone in cucurbita vitrea affunde ſpiritus vini correcti & puri bonam quantitatem, & quatuor, aut quinque diebus bene clauſum in calore leni aſſerua. Poſtea ſpiritum decanta, & alium recentem affunde, quouſque omnem vim & efficaciam ex victriolo hoc extraxiſti. Extractiones haſce pone in cucurbita, & in balneo maris ſpiritum ſepara; affunde ſpiritum iterum & ſepara ad tertiam vicem, ſemper remotis fęcibus. Demum aquam pluuiam deſtillatam extracto affunde, laua, & ad quatuor, aut quinq; dies in cineribus colloca, vt quantum poteſt, extrahat. Quod ſolutum eſt, decanta, & aliam aquam deſtillatam appone, totidemque diebus in cineribus calidis aſſerua, idque tribus vicibus reitera. Extractiones haſce confunde, & in balneo maris aquam ſepara. Poſtea accipe hoc noſtrum extractum, pone in cucurbita mediocri, appoſitis & allutatis alembico & recipiente, atque deſtilla primo igne lento, deinde auctiore, & aſcēdet ſanguis Leonis viridis, inſtar rubini rubeus, qui nocte intempeſta & tenebroſa inſtar carbunculi lucet, cuiuſq; odor omnia alia odorifera antecellit. Hæc

Hæc eſt medicina illa ex victriolo, paucis nota, de qua tamen plurimi gloriari non dubitant. Confortat, purgat, deopilat, & in omnibus morbis infinitarum eſt facultatum. Doſis eſt granum vnum in quouis liquore. Eſt & alia quædam,

Extractio victrioli tam guſtu, quam odore dulcis.

quæ ita paratur. Accipe victriolum Romanum ad rubeum calcinatum colorem; deinde ſuper vnamquamque libram ſuffunde duas quartas aquæ vitæ perfecte rectificatæ, pone ad digerendum in balneo maris 5. dies, tunc refrigeſcat tuum vas. Euacuato aquam vitæ, vt poteris clariſſimè & puriſſimè ab omnibus terrenis fęcibus, vel, ſi tibi videbitur, filtra illam, poſtea ſerua: melius erit, ſi in balneo ſeruaueris, & liquor hic erit coloris flaui. Hoc facto, accipe fæces remanentes & effunde illas in nouam terream patulam; ſi vero ad fundum vaſis nimis pertinaciter hæſerint, affunde aquam frigidam, atque moue, donec omnes fęces ſubtraxeris. Euapora aquam bulliendo, calcina fęces, calcinataſque in tenuiſſimum tunde puluerem, vt antea, & aquam vitæ ſuperfunde recentem, & extrahe, vt prius, & videbis ſpiritum tuum colore viridi tingi. Ne igitur ab exiccatione & affuſione deſiſtas, donec omnem viridem colorem, qui in eo latet, habeas; quē in balneo pone ad quinque dies, donec tibi eius vſum oſtendero.

Nunc ad tincturam illam luteam flauamve redeamus, quam antea in balneo bene obturatum reliquimus. illam pone in cucurbita cum alembico optime allutato in cineribus bene purgatis, & deſtilla ſimul oleum ſanguino-rubeum & aquam vitæ. Poſtea aquam vitæ in balneo lento ab oleo ſepara, & habebis oleum hoc benedictum in fundo vaſis relictum. At ſi in cucurbita primæ deſtillationis nigræ, vel albæ remanſerint fæces, illas vt huius lapidis terram magni facito.

Iam ad aquam illam viridem redeamus, in qua terra alba, vel ſal continetur. Euapora igitur aquam vitæ ab illa, & quidquid remanet, eſt terra, à qua ſal albiſſimũ modo ſequẽte eſt extrahendum. Accipe hanc terram & pone in ollam, ſpacioq; trium dierum in reuerberatorio calcina; excipe poſtea ex igne, & cum aqua vitæ extrahe ſal criſtallinum. Et hoc modo habes pretioſum illud ſal & oleum Victrioli, cuius facultates medico perito relinquo.

Oleum ſulphuris dulce.

Recipe quantam vis ſulphuris quantitatem, in tenuiſſimum contunde puluerẽ, & tam diu coque in vrina puerorũ, vſque dum exiccetur, interim optime deſpuma & purga, donec inſtar ceræ luteæ liquidæ remaneat. Tunc bis terue coquito in aceto non deſtillato, eritq; coloris nigricantis & putridi, ratione aceti impuri non deſtillati. Tepida aqua hoc ſulphur nigricans diligenter laua & pulchrum reddetur, & non fœtens, quia ſal volatile & acetum fœtentẽ eius abſtulerunt odorem, & ab oleoſitate ſua nimia liberarunt & purgarunt.

Sulphur hoc modo purgatum, & in tenuiſſimum puluerem contritum, pone in cucurbitam, & affunde aquæ corroſiuæ bonam quantitatem, quæ nimirum quatuor digitis emineat, appone & alluta alembicum cum recipiente, & euaporare permitte aquam in leui cinerum igne, vt ſulphur liquidũ ſit, non autem vrat, vt fit, quando flores ſulphuris parantur. Deſtillatione hac peracta, & refrigefacto vaſe, depone alembicum, & tepidam aquam ſulphuri in fundo remanenti ſuffunde, perque aliquot temporis ſpacium illis ſtare permitte, & aqua in principio apparebit cœnoſa, poſtea vera lutea, inſtar auri. Admonitum autem te volo, ne vnquam ſulphur plane exicces, ab aqua corrodente, ſed ſemper vnum, aut alterum cochleare craſſæ & aqueæ ſubſtantiæ ſuper materiam ſulphuream in fundo remanentem relinquas. Si vero aliqua eius

pars

pars appareat ad nigredinem vergens, illam cum ſeta appropriata in tepente aqua remoueto & abluito, atque cum bacillo materiam frangere conator, caue tamen ne interim tua incuria vitrum confringatur. Tunc pone vitrum cum ſulphure in lento cinerum igne, vt exiccetur ſulphur, & aliqua pars in aludel & capitellum ſublimabũtur, quos flores penna detrahito, & illam aquã, quam prius abſtraxiſti, affundito, donec aqua corroſiua omnem acrem guſtum & facultatem acetoſam amiſit. Quo facto nouã ſuperfunde corroſiuã, & prorſus ita procede, vt antea, donec ſulphuris libram vnam, aut pro arbitrio, duas, amiſeris, quæ in aqua latent. Has extractiones omnes coniunge, & per alembicum aquam ab illa ſepara, & inuenies ſulphur in fundo remanens album inſtar niuis, & vt ſaccharum dulce.

Accipe hoc ſulphur album, & tenuiſſime contere, illudque in ouum Philoſophicum impone, & bene lutato orificio vitri, vel ſigillo clauſo, pone in arena, vt rubeſcat. Poſt tres ſeptimanas vaſe frigefacto, excipe materiam rubeam: ſed ſi ad ruborem non peruenerit, opus eſt, vt diutius in arena permaneat, donec ad illum colorem peruenerit. Iam accipe hoc ſulphur rubeum, & affunde aquam vitæ perfectæ rectificatã, & repone clauſo vaſe in cineribus tepidis, vel balneo 5. aut 7. dies. In fine ſeptem dierum ſubtrahe tuum vas, & extractionem per inclinationem euacua, fæces autem in cineribus exicca, & aliam aquam vitæ ſuffunde, vt antea, ſemper in balneo extrahendo, donec aqua vitæ non amplius coloretur. Miſce omnes tuas ſolutiones, & in balneo aquam vitæ ſepara, & remanebit in fundo oleum magnæ virtutis, cuius vſum tuo iudicio committo.

Oleum antimonii dulce.

Accepi antimonium illud, quod poſt florum ſublimationem in fundo vaſis remanebat, & coloratum erat, inſtar chalybis multos colores referens. Poſt calefactionem in te-

nuiſſimum puluerem contriui, qui tunc lutei erat coloris, ſuper affudi corroſiuã & poſui in cineribus optime depuratis, diſſoluebaturque in luteum colorem, quẽ euacuaui & fęces exiccaui, & plus liquoris appoſui, vſque dum minima pars ſecum relinquebatur. Tunc in balneo maris corroſiuam euocaui, & tribus, vel quatuor cochlearibus in fundo relictis, ſuffudi quartam pintæ partem aceti deſtillati, & in balneo 5. vel 6. horis poſui. Poſtquam frigidum erat factum congelari incepit in pulcherrimum criſtallinum colorem, cuius nunquam vidi meliorem. Acetum igitur euaporare permiſi, & quod remanebat ter quaterve, aqua deſtillata ablui tepida, & quamprimum refriguit, indureſcere cæpit ita, vt ſine vitri fractione nullo modo extrahere potui. Tunc contundebam & rubifaciebam eo modo, quo ſulphur, & rubefactum, cum aqua vitæ in oleum redigebam. Quibus & hoc oleum viribus polleat, recenſere noſtri inſtituti non eſt; quare eius vſum induſtrio medico permittimus.

Tinctura Antimonii.

Accipe vitri antimonii electi & per ſe facti ℔j. ſalis armoniaci ſublimati & purificati ℥iiij. terę inuicem, & pone in cucurbitam vitream, quam probe lutatam in fimo equino, qui ad decem dies æquè calidus ſit, colloca; & ſoluetur ſal armoniacum, atque antimonii vitrum aperiet, vt eius tinctura facilius extrahi queat. Coagula hanc ſolutionem in leui calore, frange vitrum, tere materiam, & ipſi ſequens acetum acre affunde, vt ad octiduum ſuper ipſa permaneat; deinde effunde in aliud vitrum, & aliud acetum appone, vt ad triduum extrahat; hoc toties recente aceto repete, donec acetum nullo amplius colore imbuitur. Omne poſtea acetum confunde, & in cineribus per alembicum ſepara, vt puluis relinquatur in fundo ſiccus. Porro

accipe tuum puluerem, illumque minutim tere, & ſequentis ſpiritus armoniaci mediocrem quantitatem affunde, atque vaſe probe clauſo ad triduum pone in digeſtionem balnei; poſtea aperi vas, & appone alembicum & recipientem, atque deſtilla ignem gradatim augendo, & aſcendit primum ſpiritus ſalis armoniaci, deinde, quem ſequitur oleum rubeum inſtar ſanguinis: auge ignem, donec nullæ guttulæ rubeæ ex alembico deſcendant.

Deinde accipe materiam deſtillatam ex recipiente, poneque in cucurbita vitrea, ac in baleno Mariæ ſpiritum ſalis armoniaci ab oleo ſepara, & remanebit in fundo oleum rubicundiſſimum. Pone hoc oleum in phiala aliqua, quam bene ſigillatam in cineribus calidis colloca, vt in lapidem congeletur, coagulatum rurſus pone in balneo, vel fimo equino, vt reſoluatur, reſolutum rurſus coagula, & reſolue; donec non amplius coagulari poſſit, ſed oleum fixum, incombuſtibile, & nulli alterationi obnoxium permaneat.

Acetum ad hanc operationem ita paratur.

Accipe tartari ad albedinem calcinati optimi ℔j. tere & pone in cucurbita & affunde optimi aceti vini ℔ v. deſtilla acetum quinquies in cineribus à tartaro, & ad ſummam perueniet acetoſitatem.

Spiritus ſalis armoniaci ita fit.

Recipe ſalis armoniaci ſublimati & purgati quantum vis, pone illud in cucurbitam, & aſperge illi ſpiritum vini optime rectificatum, humidum

fiat

fiat, claude vas & pone in balneo maris, vt reſoluatur. Solutionem decanta, & quod ſolutum non eſt, rurſus in balneo ad ſolutionem colloca, donec omne in ſpiritum abeat. Pone hũc ſpiritum reſolutum in cucurbita oblonga, & in balneo deſtilla ad dimidium, aquam deſtillatam rurſus affunde, & deſtilla, tandem igne auctiore omnes ſpiritus per alembicum propelle & rectifica, ne quæ fęces in illo remaneant.

Vires & vſus huius olei.

1. Ad lepram vtere 3. guttis ieiuno ſtomacho per 7. dies.
2. Ad omnis generis vlcera, ſerpiginem, morbum gallicum, ſcabiem, & quicquid cum hiſce aliquid commune habet, ſumme prodeſt vna, aut altera gutta.
3. Ad peſtem exhibe 5. 6. vel 7. guttas, pro ratione morbi & perſonæ ægrotantis.
4. Curat omnes febres.
5. Podagram, chiragram, ſciaticam tollit.
6. Nephriticis conuenit.
7. Caducum tollit.
8. Vermes necat.
9. Venenis reſiſtit.
10. Vt vno verbo dicam, confortat membra principaliora, conſeruat humidum & calidum innatum, & omnibus fere morbis contrariatur.

Tinctrura auri à D. Quercetano cuidam Magnati aliquando communicata.

Animus noſter, æque lector, non fuit, aliquid huic noſtræ diſſertationi annectere, quod noſtræ manus non viderunt; Sed quia non omnia poſſumus omnes, hancce tincturam (vti D. Quercetanus vocat) adiungere, & tuo iudicio permittere voluimus.

Aurum itaque, vt moris eſt, per antimonium purificetur,

tur,regulus antimonii cum marte fiat,terque purgetur,vt fiat ſtellatus. Recipe auri illius vnciam vnam, reguli dicto modo præparati vncias quatuor,regulus fundatur,cui fuſo aurum addatur & ſubito abſorbetur, & fiat amalgama auri & reguli antimonii. Illud abluitur & teritur ſuper marmore,donec omnis nigredo exierit, & tandem duæ vnciæ remaneant. Oportet ſemper habere pro hac ablutione tres vel quatuor, vel etiam plures dies. Hæc bene exiccata ſolue in ſequenti aqua. Recipe ſalis petræ, & ſalis armoniaci purgati pro placito,ana; fac aquam regiam cum magna diligentia, ne vas frangatur. Hanc aquam affunde prędicto amalgama vt tribus digitis ſupernatet,digerantur ad ignem lentiſſimum per vnum aut alterum diem, poſtea deſtilla ad ignem arenæ vel cinerum ter, quaterue eandem aquam fęcibus reaffundendo & toties reiterando , donec luteum ſiue calendulæ calorem acquirat. Quod ſi ſtomachus ſtrutiocameli debilis factus fuerit, affunde nouam aquam,& fiet materia oleaginoſa, inſtar ſucci Igatis lapidis,ad ſiccitatem aquam à materia redeſtillando. Poſt illam exime,refrigeretur,& teratur ſubtiliſſimè,põdera, atq; ad huius quantitatem adde quadruplum de aqua extenſa, ſeu ſalarmoniaco , illa trita & mixta imponantur cucurbitæ bene lutatæ, ſuperponendo alembicum vt liquor deſtilletur in arena excipiatur augendo per gradus ignem ſemper magis ac magis donec omnia eleuentur & aſcendant. Materiam ſublimatam & refrigeratam cape,& ſi quid in vitri fundo remanſerit miſce cũ ſublimata, & viciſſim ſublima, atq; inuenies partim in fundo vitri,partim ſublimatam. Omnia collige,& tere ſubtiliter ſuper lapidem marmoreum, affunde aquam calidam, vt ſalarmoniacum ſoluatur, in illa ſtetit aliquandiu,aut aliud auri in fundo reſideat ſubtiliſſime & flaui pulueris inſtar,hoc bene ſicca & reſerua. Dulcẽ hunc puluerem auri impone phialæ vitreæ colli anguſti,affunde acetum deſtillatum radicatum, vt ſupernatet trib. aut quatu-

or digitis,vaſe optime clauſo,ſtent ſuper cineres, donec prædictum acetum rubino colore coloretur. Illud acetum ſepara,aliud affunde,donec amplius nō coleretur,& vniuerſa auri tinctura extracta fuerit,corpore inutili relicto. Extractiones omnes coniunge,& acetum ſeparando à tinctura igne cinerum,inuenies maſſam in fundo vaſis, in qua mirifica aſtrologica virtus latet,ad corpora tam metallica (ſunt Quercetani verba) quam humana ſananda. Fit tamen multo præſtantior medicina,ſi cum ſpiritu aceti optimo denuo tincturam elicies vt ſupra.

CLVI.

Enucleata ſubtiliatione, ad liquefactionem tendimus, quæ eſt corporis mineralis vi ignis maioris diſſolutio. Eſtque ſimplex,vel probatoria.

CLVII.

Liquefactio ſimplex eſt,quando corpus nullum alium in finem,quam vt fundatur,liquefit.

CLVIII.

Liquefactio probatoria eſt,quando corpus liquatum probatur,imperfectumq; à perfecto ſeparatur,idq; per cineritiū, aut per antimonium.

CLIX.

Probatio per cineritium eſt, quando metallum per plumbum fulminatur & probatur. Sumitur itaque catillus cinereus, & ſub tegulam fornicatā in furno probatorio collocatur, quo carbonibus ad ſummum impleto,prunis quibuſdam viuis in capite ignis accenditur, & continuatur. Vt autem eo celerius catillus candefiat (antea enim metallum non eſt imponendum) orificia & reſpiracula aperta ſint. Poſtquam igitur interpoſita hora vna atque altera probe incanduerit, imponatur portio, ad rationē materiæ probandæ proportionata plumbi,eaq; ſenſim: qua liquefacta metallum imponitur & pro re nata omnia orificia clauduntur,ignisq; artificioſe regitur. Hoc regimen neceſſe eſt ab experienti demonſtrari ad oculū. Variat enim pro materię ratione. Ita tandem fiet,vt cum plumbo metallo imperfecta exurantur,atq; in fumum abeāt

ſco-

ſcoriamq; ad extrema propellant relictis metallis perfectis ſolis in medio catilli. Si autem fortaſſis contigerit, vt plumbum cum metallo probando indureſcat, neq; igne ad fluxum permoueri poſſit, paululum antimonii in cochleari additur, & in momẽto in priſtinum ſtatum redibit. Hoc arcanum artifices docimaſtici pro ſecreto magno habent. Tandem forcipe exempto catillo, metallum adhuc calidum cultello ſeparatur.

CLX.

Sequitur fuſio per antimonium, qua verum aurum nõ modo metallis imperfectis, ſed etiam ab ipſo argento ſeparamus, & fit hoc modo. Accipio aurum aliis metallis mixtum, ipſique tres partes antimonii pulueriſati commiſceo, & in crucibulo igni contumaci in furnum ventoſum pono. Poſtea iuuante (ſi placet) folle probe liquefactum, in pyramidem calefactam ſeuoq; illitã transfundo, vbi labris malleo concuſſis regulus aurum cõtinens in apice reſidebit, quem malleo detrunco. Antimonium porro reſiduum rurſus in tigillo igni ad tertiam etiam vicem impono, & prędicto modo procedo, vt omne aurũ ex antimonio protrudatur. Tandem regulos hoſce ſingulos in catillo terreo prope follem pono, carbonibuſq; ſuperpoſitis in modum fornicis ignem accendo, tamdiuque flammam ſuperinduco, quouſque omni antimonio euaporato aurum purum purumque reſidet, quod ſtatim coagulatur.

CLXI.

Hactenus ſolutio fuit; ſequitur coagulatio.

CLXII.

Eſt autem coagulatio ſecunda pars chymiæ, res liquoroſas & molles ad ſolidã maſſam per humiditatis priuationem reducens. Eſtq; frigida, vel calida.

CLXIII.

Coagulatio frigida eſt, quando res in calido reſolutæ in frigido coagulantur.

CLXIV.

Coagulatio calida eſt, quando calore cõueniente res diſſolutæ coagulantur.

CLXV.

Ad coagulationem refertur fermentatio, ſicuti & fixatio.

CLXVI.

Fermentatio eſt fermenti cum re fermentanda incorporatio. Dicitur autem fermentum à ſimili. Sicuti enim parum fermenti paſtu multam farinam in ſuam naturam & paſtam conuertere poteſt: ita etiam fermentum chymicum fermentandum, cui adiunctum eſt, ſibi aſſimilat. Quale itaque fermentum, tale & fermentatum. Intelligunt autem Philoſophi per fermentum verum corpus & veram materiã, quæ proprio ſuo mercurio coniuncta, illam in ſuam naturam conuertit. Deinde etiam lapidem ipſum volunt eſſe fermentum corporis perfecti. Cum enim lapis adeo ſubtilis ſit (vt Philoſophi aſſerunt) vt ſuper corpus imperfectum proiectum in modum olei ſupernatet, neque cum illo permiſceatur, opus eſt corpore aliquo primam illius affinitatem redolente, quod illum recipiat, atque in alia corpora introducat. Nam, quam primum corpus illud lapide infectum & fermentatum eſt, ſtatim in tincturam abit. Sed de his paſſim conſulendi ſunt Philoſophi.

CLXVII.

Fixatio, eſt rei ignem fugientis, vt eum amplius non fugiat, ſed in eo fixa permaneat, per ignẽ aſſuefactio, ſiue ea fiat per calcinationem, ſiue per decoctionem lentam & diuturnam, ſiue per crebram ſublimationem, ſiue per crebro reiteratam ſolutionem & coagulationem, ſiue tandem per rei fixæ additionem perficiatur.

CLXVIII.

Hæc ſunt, quæ hoc tempore in medium producere voluimus. Hic enim omnes operationes Chymiæ neceſſariæ ſatis ſuperque ſunt enucleatæ, nec quicquam reſtat, quod non abunde ſit declaratum. Sed opus eſt, vt manualis operatio

acce-

accedat, ſine qua nihil ſolidi, nihil perfecti Chymia polliceri poteſt. Tantum nimirum ſitum eſt in laborioſa exercitatione.

Abſoluimus noſtrum telum, ſtudioſe & amiciſſime lector,& videor mihi plura reuelaſſe ſecreta, quam fortaſſis vllus alius. Sed quia mihi arcanum medicamentum communicatum,quod arcanum ſanguinis appellatur, illud & te celare nolui.adiungendo alterum,nimirum tincturam veneris & martis, vti ex libris Magni Baſilii Valenti collegi, non dubitans, quin meum propoſitum in te animum æqui bonique conſulens,nonnihil emolumenti inde ſis percepturus.

Arcanum ſanguinis humani ex ore proprio D. de Villemereaux, qui manibus ſuis fecit ſequentem proceſſum.

Recipe ſanguinem hominis iuuenis, qui non excesserit annum trigeſimum,ſani,viri (inquam) non fœminæ,pone in matratio amplo vitreo,optimè clauſo, & ſine vt putreſcat per ſe in frigido,donec per putrefactionem fiat inſtar vini rubelli, & ſit in liquida conſiſtentia,qui prius erat coagulatus.Peracta putrefactione, (quæ intra decem vel duodecim dies perficitur) ponatur in retorta ampla,in qua etiam poterit putreſieri, & allutato magno recipiente,ita pellantur quatuor Elementa, vt aqua, quæ primo manebit, lentiſſimo igne eliciatur, qua ceſſante, aucto ignis gradu, prodibit aer inſtar nebularum, qui validiſſimorum eſt ſpirituum,& niſi regatur, vas proculdubio diſrumpet, aer hic in oleum album concreſcit. Tertius erit ignis,ſiue oleum rubeum, quod aucto adhuc igne ſub & ſuper debet pelli. Videbis flammas ignis penetrantes in vas recipiens &c.

Cum hoc igne circa finem audies cum ſtrepitu ſtillantem mercurium viuum. Cum ſtrepitu, inquam: quia cæteræ omnes ſubſtantiæ ſine ſtrepitu emanant. Pelle ſummo ignis

 gradu

gradu ad ſiccitatem vſque. Fęces ſeu terram in retorta reſtantem cape, & aeri expone in catino vitreo per 5. aut 6. dies, humectabitur, & ſi digitis verſes, ac manibus alteras, videbis & inuenies in fundo mercurium currentem, cuius, verbi gratia, vnciæ duæ ex vna libra ſanguinis eliciuntur? melius ſeparabis, ſi fæces iſtas aqua ſtillatitia cadente abluas, quam ſale aliquo prægnantem reſerua. Caput mortuum in crucibulo tecto, ſummo ignis gradu calcina ad albedinem.

Animaduerti in tecto crucibulo difficillime calcinari poſſe, fierique inſtar marchaſitæ ac nigreſcere, propterea mallem in aperto, vt teſta calcinari, niſi forte metuenda ſit alicuius partis euaporatio, facere poteris periculum. Salem ablutione extrahe ſecundum artem, ſed vide, vt fiat in vaſe vitreo, quia alia vaſa, vt fictitia, ſal iſte ſua ſubtilitate penetrat. Salem ita præparatum reſerua ad vſum dicendum.

Recipe tria Elementa mixta, ignem, aërem & aquam, quæ ſimul rectificentur, dato igne per gradus in arena quinquies vel ſexies, tandem veniendum ad ſeparationem. Aqua ſiue ſerum blande eliciatur ad vſus dicendos. Aer coagulatur in oleum album, cui ſupernatat ignis rubicundiſſimus; iſta duo ſimul excipiantur, dato igne & aucto per gradus, ponantur in duabus paruis retortis & toties fiat rectificatio (duodecies nimirum vel vigeſies) donec nullæ fæces reſtent, id eſt, totum rubicundum ſeparetur, & quod poterit vniri, vniatur cum albo, reſtetque oleum albiſſimum inſtar adamantis pellucidum. Accipe huius olei quantum vis, & cum ſuo ſale pone in ouo philoſophico, quod ſigillatum colloca in furno arcanorum & per gradus dirige. Liceat hic vela retrahere, ne in infinitum excurramus: Et ad ſecundum arcanum procedere.

Tinctu-

Tinctura Veneris & Martis, ex ſcriptis Fratris Baſilii Valentini, in vnum proceſſum collecta.

Sciat *a* lector plures reperiri lapides, qui particulariter tingunt. Nam omnes fixos pulueres, qui tingunt, lapides ego appello, vti eſt tinctura victrioli, aut Veneris, item tinctura Martis, quæ duo etiam tincturam ſolis in ſe comprehendunt, ſi prius ad perfectam fixionem perductæ fuerint. Sal ſiquidem *b* fixum bellicoſo Marti durum, ſtrenuum & groſſum corpus addixit & reliquit, vt fortitudinem eius animi hoc ipſo clariorem faciat, & huic militem oneroſum difficillime vinci poſſe oſtendat. Corpus enim ipſius durum eſt, vt haud facile vulnerari, aut lædi queat, tum, quod *c* Martis metallum ante reliqua à ſale craſſo maximæ quantitatis in gradu ſuo ſit ordinatum, tum, quod duriſſimi, craſſiſſimi, ſtrenuiſſimi, & minus ductilis corporis ſubſtantia reperiatur, quam ipſi natura dare & addicere non dubitauit. Spiritus eius in virtute reliquorum ſimilis eſt. Sed ſi verus ſpiritus *d* Martis dignoſci poteſt, occultam cum ſpiritu Veneris habet cognationem, vt in vnum coniungi poſſint, & vna materia ex vtroque fieri queat, eiuſdem operationis, virtutis, ſubſtantiæ & eſſentiæ, quæ pares morbos curare & expellere, tum metalla particulariter cum vtilitate & laude tranſmutare poteſt. Nam *e* ſi Martis magnanimitas cum Veneris formoſitate & Lunæ perfectione in mixtione & concordantia ſpiritualiter conuenirent, optima ſane muſica inſtitui poſſet, vbi nonnullæ claues ad honoris veſtigium euehi, & egens panem ſuum quotidianum particulariter adipiſci queat, quando videlicet ad ſummum huius ſcalæ faſtigium peruenerit. Humida ſiquidem Lunæ & Phlegmatica natura à calido Veneris ſanguine exiccari, eiuſque nigredo nimia per ferreum ſal corri poteſt.

a Triumph. antim. p. 243.
b De Lap. p. 13.
c De reb. nat. & ſupernat. c. 5. p. 70.
d Ibid. p. 21.
e De Lap. p. 13.

Ha-

f De rebus nat. Habent *f* autem Mars & Venus, ſicuti & aurum atque
& ſupern. p.67 cætera metalla vnum ſpiritum & vnam tincturam; Venus *g*
g Pag. 50. c.4. tamen cœleſti aliquo ſulphure eſt veſtita, quod ſplendorem
ſolis longe antecedit; quod plus ſulphuris in illa, quam in auro inuenitur, & eſt ſpiritus volatilis & valde igneus, qui omnia penetrare, maturare, digerere & excoquere poteſt, quod nulla
h Pag. 52. experientia imbutus nō credit, imo imperfecta metalla pficere potis eſt. Sed illa tinctura, *h* quæ in venere eſt, pariter & in Marte habetur, imo potentior, altior, & melior: Mars ſiquidē
i Pag. 54. eſt mas, & venus fœmina, quare *i* coloratio tantum in Spiritu Veneris & ſui coniugis maxima conſiſtit, & nihil aliud eſt quam vapor fœtēs & male olens in principio, qui principium
k De Lap. pag. 232. ſuum neceſſario ex Marte deſumit. Qnare *k* ſi Mars vita & ſpiritu priuatur, omnia ſua bona coniugi ſuæ reginæ illuſtri
l Ibidem pag. 236. veneri conſecrat: venus enim *l* ſpiritum rubeum, qui in illa latet, à viro ſuo, Marte Bellicoſo habet. Sed opus eſt, *m* vt ne-
m De reb. nat. 54. bulæ huius tincturæ in formam liquidam reſoluantur, quo fœtens & incombuſtibile illud oleū inde confici poſſit, quod
n Ibi p. 53. *n* cum ſpiritu mercuriali & ſale Martis per ſpiritualem aliquā vnionem coniungi debet, vt tria in vnum ſtatum abire, & ad pares facultates exaltari queant. Si enim ſpiritum & nebulas huius tincturæ capere, & cum ſpiritu illo, qui in ſale Martis reperitur acuere potes, ac tandem cum ſpiritu Mercurii coniungis ſeruatis pondere, illoſque lauas, atq; ab omni immunditie purgas, vt ab omni corroſione liberi ſuaues & odoriferi fiant, habebis medicinam, cui in mundo nihil aſſimilari po-
o Ibi. p. 40. teſt. Spiritus ſiquidem *o* Mercurii talis eſt materia, quæ ſeſe cum ſulphure veneris coniungi, & cum ſale Martis coagulari poteſt, vt vnum inde fiat corpus, & medicina perfecta, ad omnia corpora metallica, medio huius vaporoſi corporis trāſ-
p Ibi p. 55. mutanda, cum augmentatione in mundo minori. Hanc *p* medicinam cum ſplendidiſſimo ſole fermenta, & feciſti ingreſſum, vt cum maxima penetratione operetur & omnia me-

metalla conuertat. Quocirca *q* opus eſt, vt coniunctio Martis q *Pag.* 71.
& Veneris in vera conſtellatione perficiatur; tunc enim fortunam victoriam, & ſupereminentiam in rebus proſperis & aduerſis habent.

Nunc ad ipſam praxin progrediemur. Quare ex amore *r* r *De Lap pag.* 224
Veneris, qui nihil aliud eſt, quam viride *ſ* æris, lapidem *t* para, ſ *De rebus nat.*
vel victriolum altioris gradus, quod in ſuo colore multum ſe- *p.* 224.
ſe extendat. Quod ita fit. Accipe *u* cuprum, & inde fac vi- t *Ibid. p.* 134.
ride æris, quod in bona quantitate aceti deſtillati reſolues, & u *Haligraph. pag.* 180.
filtrabis, vt ſolutio ſit clara & transparens, abſtrahe acetum, donec cruſta aliqua ſolutionem obducat; quam ſolutionem in loco frigido colloca, & accipies victriolum præſtantiſſimũ.
Ex hoc victriolo *w* propelle ſpiritum rubeum craſſum & tur- w *De Lapp.* 24
bulentum inſtar ſanguinis, ſeu verum oleum rubeum *x* vi- *de reb nat. pag* 90.
ctrioli, ſine omni phlegmate. Huius accipe partem vnam, a- x *Haligr.* 179.
quæ fontanæ vulgaris partes duas, miſce & ſolue cum illis limaturam Martis, ſolutionem filtra, & euaporare permitte ad tertias, pone vitrum in locum frigidũ, & in pulcherrimos abibit lapillos, vel victriolum *y* Aquam *z* illã ſepara, vt plus eua- y *De reb nat.* 90.
poret, & plures criſtallos inuenies, quos omnes † coniunctim z *Haligr.* 179.
in oleum, vel ſpiritum ſequenti methodo reſolues. Pone hoc † *Ibid.* 90.
victriolum ſub tegula fornicata, & mediocri adhibito igne calcina, ita, vt ſemper cum bacillo ferreo moueatur, & accipies puluerem purpurei coloris. Huic pulueri affunde acetum vini deſtillatum, & extrahe ipſi tincturam rubeam & tranſparentem, quouſq; nullum acetum amplius coloratur, tunc omne acetum abſtrahe. Nam ex *1.* ferro, hoc pacto, ſulphur e- 1 *De Lap.* 134.
licitur, mirabilis efficaciæ & qualitatis; quia ferrum & cuprum ſanguine & natiuitate coniuncta ſunt, vt mas & fœmina. Si huius ſulphuris pars vna, cum partibus tribus ſalis armoniaci purgati attrectatur & ſublimatur, aſcẽdit in hac ſublimatione ſulphur vrens cum ſuo mercurio, qui tamen paucus eſt, (nam victriolo ſulphure tantum abundat.) Hoc ſulphur ab aqua

rurſus libera & abſolue, & affunde ſpiritum vini vt aliquandiu inuicem digerantur, poſtea tamdiu abſtrahe, donec nihil in fundo remaneat, ſed omne per alembicum tranſeat, & perfeciſti medicinam ſuauiſſimi ſaporis & optimi odoris, quod ſuaue oleum iſta eſt eſſentia, mirabilis, medicina, & tertia columna omnis medicinę: Coniunge 2. hoc oleum cum ſulphure ſolis, & ſpiritum vini ſuaui calore abſtrahe, materiã remanentem & ſiccam coniunge cum ſpiritu Mercurii proportione debita, circula & coagula, donec fixetur, & ſine aſcenſione perficiatur, & accipies medicinam tingendis corporibus humanis & metallicis, modo cum auro præparato fermentetur.

2. De nat. rebus 91.

Deo Ter Optimo Maximo ſit laus & gloria in æternum.

FINIS.

Digitized by Google

IN SOLERTISSIMAM DIS-ſertationem

CHYMIOLOGICAM,

Doctiſſimi, experientiſsimiq́; iuuenis,

DN. IOANNIS RHENANI, HASSI, CHYMIATRIAS CANDIDATI, conuictor s olim ſuauiſſimi,

RAPHAELIS EGLINO-ICONII TIGVRINI, S. Theologiæ Doctoris & Profeſſo is Marpurgenſis,

EVPHEMISMVS.

QVur Chymicam tractet Medicus, ſi fortè requiris,
In promptu cauſa eſt, vita tuenda venit.
Vita hominum breuis eſt, vitreaq́, ſimillima bulla,
Quæ quamuis vario picta colore tumet;
Soluitur, & tenues per ſe vaneſcit in auras,
Vel motu flatus concidit acta leui.
Sic niſi præcipites medicamine fixeris annos,
Ni ſuffulcieris vitrea membra domus.
Concidimus minimi quouis ſpiramine flabri,
Lilia ceu campi, ceu roſa verna cadit.
Iſta quidem oſtentant pulcherrima lumina veris
(Nec Salomonis enim gloria talis erat.)

Sed nobis curtam nequeunt extendere vitam,
Sunt nimium imbelli gramina fulta gradu.
Quonam igitur pacto fragili medicabimur æuo?
Si vis germinibus vix mediocris ineſt?
Certius ex gremio fodiens mineralia terræ
Auxiliatricem deproperabis opem;
Hic vbi cæleſtes radicitus intima vires
Balſama concentrant, inque metalla fluunt.
Qualia purpureum ſtillat feliciter aurum,
Quod ſine vi ſoluit prima niualis aqua.
Quod nouere Sophi ſed neglexere ſophiſtæ,
Cynthia cui mater, Cynthius eſt que Pater.
Namque ortu duplici noris gaudere metalla,
Vna patent, fugiunt altera vulgus iners.
Si tamen herbarum fomenta adhibere medendis
Artubus affectis quantulacunque velis.
Et vegetabilium te cœpit gratia rerum,
Auxiliante tuo dulcis Iacche mero.
Seu libet è viuis animantibus arte parare
Pharmaca diuinus, quæ Microcoſmus habet,
Omnia vulcano ſunt ante dicanda Magiſtro:
Orbis habet regnum Clinicus ille triplex.
Principia in ſua diſpeſcens quæcunque creata,
Quæ depurando limpidiora facit.
Deinde ſimul iungens, quæ defæcauit in vnum,
Igne necat, vita reſtituitque noua.
Ætheris vt capiant naturam imitamine quintam,
Et cocant fixo pura elementa pede.
Quid ſi cuncta etiam ſint vni ſubdita lymphæ,
Quæ vitam iunctis influit omnigenam?
Hinc noua lux oritur, virtusque renata coruſcat,
Sola poteſt vitæ, quæ medicare breui.

Digitized by Google

Horum iure ſacer, RHENANE, interpres haberis,
Qui Chymicæ reſeras abdita clauſtra ſcholæ.
Mulciberis ne quem fugiant arcana potentis,
Omnibus HARTMANNO PRAESIDE plana facis.
Gratulor, ô iuuenis, tibi docte, virentibus annis,
Quod Medicam Sparten excoluiſſe ſtudes.
En fauet Haſſiaci Clementia Principis ingens
MAVRITII, cui non diſplicuiſſe ſat eſt.
Tu modo in officii calcato tramite perge,
Quodque negatum aliis, perfice laudis iter.
Quemlibet eſt æquum mandato munere fungi,
Vt qua quiſque potis conterat arte diem.
Sic Aſclepiadem MARTINVM imitabere Patrem,
Sic & Auum, quis nil maius habere potes.
Nuper ad aſtra volans quorum ille his vocibus inſit:
RHENANAE Gentis, NATE, fuere decus.

Clariſſimi & Excellentiſſimi viri,

IOANNIS HARTMANNI, CHYMIATR. DOCTORIS ET PROFESSORis Academiæ Marpurgenſis Ordinarii.

EPIGRAMMA.

Sic iuuat ire per inſuetos, RHENANE, receſſus
Naturæ, occultas ſic iuuat ire vias.
Nempe vbi præſtantem ingenium reſpondet ad artem,
Certus & artifices qui facit, vſus adeſt,
Nec temere in quosvis peregrinis moribus auſis
Fertur, ceu raptis mens vaga turbinibus.

Digitized by Google

Omnia ſuccedunt felicius, inque medendo
Optati fines conuenienter eunt.
Sed cur non æquis Medicorum turba quadrigis
Inuehitur? paucis cur licet eſſe probis?
Scilicet ad curſum naturæ flectit habenas
Nemo, parum fidei quod iubet illa, tenet:
Cum tamen expreſſis ſe paſſibus intus & extra
Explicet ingenti, quâ patet orbis, ope.
Rectius ingrederis, RHENANE, nec acria curas
Tela, quibus gens hæc inuidioſa ſcatet.
Perge, laborantem te nec Natura, nec Vſus
Deſeret, auſpiciis non caritura bonis,
Igne miniſtrantes Naturæ educito vires,
Et tandem, quâ ſis parte beatus age.

FINIS.

Digitized by Google

Tabula . Seu Index .

I [illegible] T

Digitized by Google

INDEX Huius præcedenti libri. fol

170

Ablutio quid - - - - - - 55.
Acediæ furnus - - - - - 13.
Ahenum Vas - - - - - - 16.
Alchymia ars nobilissima omnium - - 1.
unde dicta - - - 2.
Alembicus - - - - - - - 20
Alveolus Vitreus - - - - - 22.
Acetum ad extrahendam Tincturam antimonij. 65.
Amalgamatio Solis, cum regulo martis stellati. 67
Anemia furnus - - - - - 4.
Amalgamatio q[uid] & quomodo fiat - - 31.
Antimonij optima calcinatio - - - 38
Tinctura - - - - 41. 64.
oleum dulce - - - 63.
Aqua fortis - - - - - 30
Aqua Regis - - - - 36. 67.
Aqua mirabilis efficaciæ, quæ non-
immerito mater balsami -
appellatur - - - 46.
Aqua Nobilis à Lichtenburg Contra paralysin. 48.
Aqua aurea nativum & vivum Colorem Sanitatemque hominibus Conservans - - 49.
Aqua rosarum Tinctura sua impregnata - 45.
Arcanus furnus - - - 11.
Artificialis calor - - - - 27.
Arcanum sanguinis humani D. M[…] . 71.

Google

Arcanum Vitrioli . . . . 59.
Athanor & furnus philosophicus . . . 11.
Auri & anthimonij Vitrum transplendens . . 39.

B.

Benedictum Oleum . . . . . . 51.
Balnei furnus . . . . . . 10.
Balnei roris furnus . . . . . 10.
Balneum Mariæ . . . . . 29.
Balneum roris . . . . . . 29.
Balsamus Artificialis . . . . . 51.
Baculus ferreus . . . . . . 24.

C.

Cæmentum quid . . . . . 37.
Cæmentatio quomodo fiat . . . . 37.
Calcinatio quid } Calx quid } . . . 30
Calcinatio Antimoni optima . . . 38.
Calcinatorius furnus . . . . . 6.
Cæmentatorius furnus . . . . . 6.7.
Capitellum cum gelu . . . . . 20.
Calor Artificialis } Figerens } . . . . . 27.
Fimi } . . . . . 26.
Naturalis } Separans } Cinerum } Vesicæ } fortis } Lenis } . . . . 28.

Calor impeditus . . . 28.
Arenæ / Scobis Vel / Scoriæ ferri — 28.
130
Liber / Carbonum / flammarum — 29.
Catillus Cinereus — 18.
Catini furnis — 9.
Catinus Comfornis — 18.
Catinus Arenarius — 20.
Ceratio quid & quomodo fiat — 56.
Circulus ferreus ad Vitrus abscindentis — 25.
Circulatorium Vas — 14. 15. 16.
Chymia ars Nobilissima omnium — 1.
unde dicta / quid — 2.
Cochleare ferreum Instrumenta Chym: — 25.
Circulatio, & quomodo fiat — 54.
Concha Vitrea — 22.
Commixtio quid — 38.
Combustio quid — 38.
Cohobatio quid — 56.
Coagulatio quid, & quomodo fiat — 69.
Coagulatio frigida quid & quomodo fiat — 69.
Coagulatio Calida quid, & quomodo fiat — 69.
Corrosio quid / Vaporosa quid — 30.
immersiva / immersiva humida — 31.
sicca — 36.
Craticula — 24.

Digitized by Google

Crocus martis ex Cinnabre per Corrosionem Vaporosam - - - 30.
Crocus martis Vel Chalybis per Caementationem. 37.
Cancibulum - - - - - - 19.
Cucurbita - - - - - - 21.

D

Deliquium quid & quomodo fiat - - - 54.
Descensio duplex, Calida, Vel frigida, - - 53.
Calida quomodo fiat - - - - 53.
frigida quomodo fiat - - - 54.
Descensorius furnus - - - - 11.
Destillatio duplex, recta & obliqua - - 45.
Vel elevatio humida recta - - 45.
Vel elevatio humida obliqua quid & quomodo fiat - - - 49.
Vel elevatio per latus - - 50.
Vel elevatio per retortam - - 50. 53
per descensum & quomodo fiat - 53.
Digestio - - - - - - 56. 57
Digerens Calor - - - - - 27.
Dissolutio - - - - - - 30. 41.
Dissolutorius furnus - - - - 6. 8.
Docimasticus furnus - - - - - 2.
Dyoptra ligneum instrumentum 25.
Dyota. Circulatorium Vas. - - - 15.

E

Eingusz instrument - - - - 18.
Elevatio seu destillatio - - - - 43.
Elevatio sicca Vulgo sublimatio, quid - - 43.

Elevatio humida [illegible] . . . 45.

Elevatio humida obliqua . . . . . 45.

Elevatio per latus 50

Elevatio per retortum 50. 53

Essentia quinta, Magisterium, & sal pectorum. 32.

Essentia vel extractum rhabarbari . 59. 18

Extractio quid, & quomodo fiat . . . 59.

Extractum seu essentia rhebarbari . 59

Extractio Vitrioli tam gustu quam odor dulcis . . . . 61.

F.

Furnus Artis Chemicæ quid
probatorius
docimasticus } . . . 2.

Ventosus
Anemia } . . . . . . 4.

calcinatorius
dissolutorius } . . . . 6.

dissolutorius ascensorius
dissolutorius ascensorius siccus
Vesicæ } . 8

Cæmentatorius . . . . . . 6. 7.

Reverberatorius . . . . . . 7.

Catini . . . . 9.

Balnei . . . . 10.

Balnei roris . . . . . . 10.

descensorius . . . . . . 11.

Athanor & philosophicus . . 11.

Digitized by Google

Furnus philosophicus - - - - 11.
Arcanus - - - - - - 11.
Accediæ
incuriæ
faulter gegentzer - - - - 13.
piger Henricus.
Fermentum quid
Fermentatio quid - - - - 70.
Filtratio quid & quomodo fiat - - - 54.
Fixatio quid - - - - - - 70.
Flores sulphuris - - - - - 43.
Forfex ein kluft Chymicum instrumentum 24.
Fusio per Antimonium quomodo fiat - - 69.

G.

güssbuckel instrumentum - - - - 18.

H.

humida immersiva Corrosio - - - 31.

I.

Ignis ~~Calor~~ Vivus (& Vitæ: Calor.) - - - 29.
Immersiva Corrosio - - - - - 31.
Infundibulum - - - - - - - 18. 23.

K.

ein kluft, instrument - - - - 24

Digitized by Google

Ligneum instrumentum dijoptra - - - 25.
Liquefactio simplex quid - - - - 68.
probatoria quid - - - 68.
Lunæ & mercurij Vitrum - - - 39.

M.

Mortariolus ad formandas Catilli Cin=
ereis - - - - 26.
Magisterium, sal, effetia 5.a &c: perlarum - 32.
Mercurij præcipitatio egregia - - - 34.
Mercurij & Lunæ Vitrum - - - 39.
Mercurium præcipitatum excelentissim=
um, cum spiritu, quod magis
fixum esse quam ullum aliud. 35. 36.
Mercurius Vivus ex Sanguine humano 71.
Martis & Veneris tinctura fratris basilij
Valentini - - - 73.
ein muffel - - - - - 20.

N.

Naturalis Calor - - - - - 26.

O.

Oleum Anthimonij dulce - - - - - 63.
Benedictum - - - - - - 51.
perlarum & eius Vices - - - 33.
Sulphuris dulce - - - - - 62.
Salis præstantissimum - - - - 52.
Sanativum expertum pro fauceis &
herniosis - - - 47.
philosophorum haud Vulgare - - 50.

Operationes partes Chymicæ quæ sunt, —
Solutio & Coagulatio - - 30.
Ovum philosophicum - - - - - 16.

P.

Pelecanus, Vas Circulatorium - - - 15.
Perlarum quinta essentia } - - - - 32
Sal
magisterium }
Oleum - - - - - - - 33.
phiala Vas - - - - - - - - 14.
præcipitatio & quomodo fiat - - - 31.
præcipitatio mercurij egregia - - - 34.
præcipitatum excelentissimum, cum —
Sinrite quod magis fixum est quam
ullum aliud - - - - 35. 36.
probatio per cineritium quid & quomodo
fiat - - - - - 68.
purificatio Vitrioli - - - - - - 59.
pyramis instrumentum - - - - - 18.
pyxis Cementatoria - - - - - - 19.

Q.

Quinta essentia perlarum - - - - 32.

R.

Retorta } - - - - - - 22
receptaculum }
registrum - - - - - - - 24.
reverberatio } - - - - - - 40.
clausa }
aperta - - - - - - - 41.

Rhabarbari, extractum, essentia, &c: 59.
Rutabulum instrumentum - - - 24.

S.

Sal, magisterium, quinta essentia perlarum. 32.
Sal calcinatum vel praeparatum - - - 44.
Salis ammoniaci sublimatio - - - - 44.
Salis oleum praestantissimum - - - 52.
Salis Ammoniaci Spiritus - - - 65.
Sanguis leonis viridis instar rubini rubens, qui nocte intempesta & tenebrosa, instar carbunculi lucet, cuiusque odor omnia alia antecellit - - - - - 60.
Sanguinis humani Arcanum D. de Villemereaux - - - - 71
Separatoria ars unde dicta - - - 2.
Sanct Capelle - - - - 20
Separatorium - - - - - - 23.
Sicca Corrosio - - - - - 36.
Spiritus Vini purus sine phlegmate - - 55.
Spiritus salis ammoniaci - - - 65.
Solutio quid - - - - - 30
Spagyrica ars unde dicta . . . 2.
Spatula vel registrum - - - 24.
Subtiliatio - - - - - 42.
Subtiliatio μικροχρονική - - - 43.
μακροχρονική - - - - 54.
Sublimatio quid & quomodo fiat - - 43.
Sublimatio Salis Armoniaci - - - 44.
Stomachus Strutiocameli - - - 67.

T.

Tabula ferrea - - - - - - 26.
Tegula formicata - - - - - 20.
Teſta - - - - - - - 19.
Tinctura Antimonij - - - - - 41. 64.
Auri D. Quercetani - - - 66.
Rhabarbari - - - - - 59.
Veneris & martis F. Baſilij Valent: 73.
Tritorium inſtrumentum - - - - 23.
Tripes ferreus - - - - - - 20.
Treibſcherb - - - - - - 19.

V.

Vaporoſa Corroſio quid. - - - - 30.
Vas Circulatorium - - - - - 14. 15. 16.
Veſica Vas - - - - - - - 17.
Veneris & martis Tinctura fratris Baſilij Valentini - - -
Vitrum mercurij & lunæ
Solis & Anthimonij - - - - 39
Sulphuris . . . 40.
Vitrificatio quid
Vncus inſtrumentum - - - - 24.

Y

Yſopaica, Spagyrica, halchymica, & Separatoria ars unde dicta - - 2.

Digitized by Google

610,3

Digitized by Google

Digitized by Google

135

610.3

Digitized by Google

Digitized by Google

156

610,3

Digitized by Google

[illegible]
[illegible]

Digitized by Google